

ISSN 2537-1363
ISSN-L 2537-1363

REVISTA ACADEMIEI DE ȘTIINȚE ALE SECURITĂȚII NAȚIONALE ANUL VII, 2022 NR.1 (12)

RASSN

Revista Academiei de Științe ale Securității Naționale

NR. 1/2022

ȘTIINȚE MILITARE

INFORMAȚII ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

ORDINE PUBLICĂ

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC

Prof.univ.dr. **Gabriel-Florin MOISESCU** – președinte

Prof.dipl.eng, **Pavel NEČAS**, PhD, MBA, dr.h.c., Faculty of Political Science and International Relations, Unicversity of Matej Bel, Slovakia;

Prof. assit. **Jan RAJCHEL** – University of Natural Sciences and Humanities, Polonia;

Prof. **Miroslav KELEMEN**, Tehnical University of Košice, Slovakia;

Prof. univ. dr. **Mihail ANTON**

Prof. univ. dr. **Gheorghe BOARU**

Prof. univ. dr. **Viorel BUȚA**

Prof. univ. dr. **Dan CAVAROPOL**

Prof. univ. dr. **Valentin DRAGOMIRESCU**

Prof. univ. dr. **Costel DUMITRESCU**

Prof. univ. dr. **Daniel DUMITRU**

Prof. univ. dr. **Teodor FRUNZETI**

Prof. univ. dr. **Gabriel OPREA**

Prof. univ. dr. **Cristian-Florin POPESCU**

Prof. univ. dr. **Gheorghe TOMA**

Prof. univ. dr. **George-Marius ȚICAL**

Conf. univ. dr. **Florin NEACȘA**

Conf. univ. dr. **Diana Elena ȚUȚUIANU**

Dr. **Petru ȚĂGOREAN**

Colegiu de redacție

Redactor-șef - Prof.univ.dr. **Costel DUMITRESCU**

Redactor-șef adjunct - Prof.univ.dr. **George-Marius ȚICAL**

Membri

Prof. univ. dr. **Mihail Anton**

Prof. univ. dr. **Valentin Dragomirescu**

Prof. univ. dr. **Daniel Dumitru**

Conf.univ.dr. **Diana-Elena Țuțuianu**

Col.(rez.) **Nelușa Solbă**

Secretar redacție - Conf.univ.dr. **Florin Neacșa**

*Revista
Academiei de Științe
ale Securității Naționale*

Editată de Academia de Științe ale Securității Naționale

Revistă indexată în baze de date internaționale
(SSRN, ResearchBib, Scipio)

ISSN 2537-1363
ISSN-L 2537-1363

CUPRINS

EDITORIAL	7
<i>Col.(rez.) prof.univ.dr. Costel DUMITRESCU</i>	

MODUL DE MANIFESTARE AL DEZASTRELOR NATURALE ÎN ULTIMII 20 DE ANI (2001-2020) COMPARATIV CU ANUL 2021 – COSECINȚE ȘI MOD DE MANIFESTARE.....	14
<i>Col.(rez.) conf.univ.dr.ing. Florin NEACȘA</i>	

UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND SUVERANITATEA DIGITALĂ.....	23
<i>Gl.bg.(rez.) dr. Petru Țăgorean</i>	

SIGURANȚA ENERGETICĂ A ROMÂNIEI: RISCURI ȘI MENINȚĂRI.....	43
<i>Col. prof.univ.dr. Daniel DUMITRU</i>	

ASPECTE GEOPOLITICE ALE SITUAȚIEI DIN CRIMEEA, MAREA NEAGRĂ ȘI MAREA MEDITERANĂ	54
<i>Col.(rez.) prof.univ.dr. Cristian Florin POPESCU</i>	

FLOTA RUSĂ A MĂRII NEGRE CA FACTOR GEOPOLITIC	86
<i>Col.(rez.) prof.univ.dr. Costel DUMITRESCU</i>	

EDITORIAL

POLITICA RUSIEI PRIVIND PROTEJAREA INTERESELOR NAȚIONALE LA MAREA NEAGRĂ ȘI MAREA MEDITERANĂ

În ultimii ani post-sovietici, Rusia și-a pierdut poziția dominantă în bazinul Mării Negre și influența semnificativă în Marea Mediterană.

Crimeea și Sevastopolul au fost predate, la fel și porturi din Georgia, iar Flota Mării Negre abia se menține pe linia de plutire. Rusia și-a pierdut punctele de sprijin în Mediterana după înfrângerea Iugoslaviei de către forțele combinate ale NATO. A renunțat „în liniște” la principiile geopolitice vechi de secole în această regiune și s-a resemnat cu faptul că interesele sale geopolitice nu mai sunt luate în considerare de nimeni. Prin predarea Crimeei și a Sevastopolului, Rusia a deschis calea navelor NATO pentru a intra în Marea Neagră, a consolidat prezența americano-turcă acolo, precum și controlul NATO asupra acestui nou spațiu. Moștenirea rusă este preluată de SUA, Turcia, NATO și UE, care încearcă să se asigure că Marea Neagră și Marea Mediterană rămân fără Rusia. Munca veche de 300 de ani a înaintașilor ruși, care cu prețul unor sacrificii și greutăți enorme au câștigat accesul Rusiei la mările calde, a fost călcată în picioare. Dar, de fapt, Rusia se confruntă cu aceleași provocări geopolitice în sud ca și în timpul tratatului de pace Kuciuk-Kainargi (1774) și chiar mai devreme. Și aceste provocări vor trebui abordate, dacă recunoaștem interesele naționale ale Rusiei.

A devenit ceva obișnuit în toți acești ani ca liderii militari ruși să facă referire la lipsa de „voință politică”, pentru a justifica eșecurile politicii rusești în direcțiile sale decisive. Predarea Crimeei, predarea Sevastopolului, distrugerea aproape complet a Flotei Mării Negre – aceștia afirmă că astfel de acțiuni nu pot fi numite „neputință politică”. Ei văd

existența unei „a treia forțe” care determină astfel de acțiuni, fie complicitate, fie interes propriu, nu neapărat material, poate fi și ideologic. În orice caz, la nivel cotidian, nu în limbajul codului penal, toate acestea sunt percepute ca o trădare a intereselor naționale. Ceea ce clamează ei este nevoia de o voință politică constructivă care să răspundă intereselor suverane ale Rusiei, ale poporului rus, manifestată în acțiuni sistemice, programatice, decisive pentru atingerea obiectivelor declarate. În același timp, metodele, formele și mijloacele de apărare a intereselor naționale trebuie să fie adecvate situației în curs de dezvoltare și să pornească de la resursele disponibile, în primul rând din sprijinul intelectual.

Rusia consideră că este pur și simplu obligată să recupereze reperele istorice și geopolitice pierdute în regiune și să acționeze în conformitate cu nevoile sale geopolitice.

Pentru început, contrar atitudinilor liberale, cu toții trebuie să simțim, să realizăm că Rusia are nevoie de Marea Neagră, are nevoie de Crimeea și Sevastopol. Aceasta este o chestiune de existență sau inexistență a Rusiei. Problema returnării Crimeii și Sevastopolului către Rusia este cheia, principala problemă a politicii sale în regiune, pe arena internațională, iar Marele Tratat nu poate fi un obstacol în acest sens.

O altă direcție strategică a geopoliticii ruse este prevenirea creării unui cordon sanitar anti-rusesc al Uniunii Baltice-Marea Neagră, față de rivalii tradiționali ai Rusiei și de statele nou formate față de fostele sale părți, ceea ce ar izola Rusia de Marea Neagră.

Calea optimă pentru protejarea intereselor naționale ale Rusiei este văzută în mișcarea spre reunificarea Rusiei, Belarusului, Ucrainei, Transnistriei, Abhaziei, Osetiei de Sud și a popoarelor care gravitează spre Moscova. Și, fără îndoială, este necesar să se consolideze puterea navală, să se urmărească o politică maritimă națională eficientă, care ar completa și îmbogăți în multe privințe politicile externe, interne, militare și economice.

Politica maritimă națională a Rusiei, în conformitate cu Doctrina Maritimă a Federației Ruse pentru perioada de până în 2020, în direcția regională atlantică, care include Marea Neagră, Marea Azov și Marea Mediterană, este determinată de presiunea economică, politică și militară crescândă a țărilor blocului NATO, de înaintarea acesteia spre est și de reducerea accentuată a capacităților Federației Ruse de a-și desfășura activitățile maritime.

Baza politicii maritime a Federației Ruse în această regiune este soluționarea problemelor pe termen lung:

în Marea Neagră și Marea Azov:

- reînnoirea navelor de navigație maritimă comercială și mixtă (fluvială-maritimă), modernizarea și dezvoltarea infrastructurii portuare costiere;
- îmbunătățirea cadrului juridic pentru funcționarea Flotei Mării Negre a Federației Ruse pe teritoriul Ucrainei, păstrând orașul Sevastopol ca bază principală a acesteia;
- crearea condițiilor, inclusiv prin utilizarea capacităților regiunii, pentru amplasarea și utilizarea componentelor potențialului maritim care asigură protejarea suveranității, drepturilor suverane și internaționale ale Federației Ruse în Marea Neagră și Marea Azov;
- dezvoltarea transportului de pasageri din porturile din regiunea Krasnodar către țările mediteraneene, precum și a transportului cu feribotul în interiorul Mării Negre.

în Marea Mediterană:

- urmărirea unui curs specific pentru a o transforma într-o zonă de stabilitate militar-politică și bună vecinătate;
- asigurarea unei prezențe navale suficiente a Federației Ruse în regiune.

Pentru Rusia, activitatea maritimă în sud este, în prezent, cea mai importantă sarcină de stat, deoarece regiunea devine din ce în ce mai mult o zonă de atenție deosebită din punct de vedere politic, economic și militar, atât din partea statelor de top ale lumii, cât și, firește, din partea țărilor riverane Mării Negre. Toate acestea subliniază importanța și semnificația deosebită a Flotei Mării Negre pentru Federația Rusă.

Situată la intersecția fluxurilor de transport aglomerate și a activității economice a statelor de coastă, regiunea Mării Negre capătă astăzi o nouă calitate.

Atunci când se analizează starea și perspectivele dezvoltării relațiilor navale dintre Rusia și alte state riverane Mării Negre, trebuie luat în considerare faptul că șase state suverane cu interese maritime, experiență istorică și capacități economice diferite sunt situate pe coasta Mării Negre. Marea Neagră capătă semnificația unui centru global de comunicații, unde urmează să fie implementate cele mai mari proiecte economice ale secolului XXI.

Coridorul de transport Europa-Caucaz-Asia, care traversează Marea Neagră, devine deosebit de important în dezvoltarea bogatelor resurse energetice ale Mării Caspice și Asiei Centrale. Acesta poate deveni un catalizator puternic pentru dezvoltarea economiilor majorității țărilor din regiune. În același timp, dezvoltarea industrială în regiune poate afecta poluarea mediului marin, crește factorii de risc antropici; în plus, terorismul și pirateria pe mare, contrabanda, traficul ilegal de droguri și traficul de arme reprezintă un pericol tot mai mare.

Toate acestea luate la un loc dictează țărilor din regiune necesitatea de a lua în considerare interesele reciproce, prin crearea unui sistem de acțiuni comune care vizează menținerea securității generale în regiune, siguranța navigației și prevenirea dezastrelor provocate de om în Marea Neagră. Prin urmare, este necesară dezvoltarea unor relații de bună vecinătate, ținând cont de interesele tuturor statelor de la Marea Neagră.

În aprilie 1998, Turcia a înaintat o inițiativă de creare a unei formațiuni navale multinaționale din Bulgaria, Georgia, Rusia, România, Turcia și Ucraina, ale cărei sarcini ar fi inclus desfășurarea de operațiuni comune de căutare și salvare, măsuri anti-mine și umanitare, operațiuni de protecție a mediului, precum și efectuarea de vizite de bunăvoință.

În timpul a nouă runde de negocieri și întâlniri de lucru ale experților din țările participante, a fost pregătit textul Acordului privind înființarea Grupului de Interacțiune Operațională Navală a Mării Negre (BSNIAG), semnat la Istanbul.

Acordul deschidea anumite oportunități pentru securitatea comună în Marea Neagră și reprezenta un factor de consolidare a cooperării în activitățile navale din această regiune. Trebuie menționat că deciziile luate au fost un pas logic și oportun, dictat de evoluția situației din această parte a globului și ar fi putut servi drept exemplu pentru rezolvarea unor probleme similare în alte regiuni ale planetei.

Având în vedere că Rusia a pierdut aproximativ 20 de porturi la Marea Neagră, iar cele rămase - Novorossiisk, Tuapse, Soci și alte porturi mici - sunt supraîncărcate, iar posibilitățile de extindere a acestora au fost deja epuizate, Federația Rusă a început lucrările la dezvoltarea infrastructurii pentru flotele civile și militare ale Rusiei pe coasta Caucazului, construirea de întreprinderi industriale aici pentru prelucrarea fructelor de mare și a materiilor prime, crearea de fabrici de construcții și

reparații navale, un sistem de ancorare a navelor, porturi și puncte pentru procesarea fluxurilor de mărfuri de export-import.

Cel mai facil loc este Peninsula Taman. Se află în zona Kiziltashsky și în apropierea acesteia. Este posibilă crearea unei singure zone pentru amplasarea componentelor potențialului maritim al Flotei Mării Negre, porturi pentru flota de transport, un port de pescuit, fabrici de construcții și reparații navale, întreprinderi industriale pentru prelucrarea resurselor marine, terminale pentru exportul de petrol și gaze, instalații de depozitare a petrolului, depozite, conducte, infrastructură aeronautică și alte instalații care asigură funcțiile lor vitale în estuare și în Golful Taman.

Rusia a identificat oportunitatea de a uni eforturile pentru a crea aici un singur centru maritim, de a efectua studii pe întreaga peninsulă și de a dezvolta un studiu de fezabilitate pentru construcție. Construcția unui singur centru maritim trebuie planificată pe parcursul a mai multor decenii, timp în care Peninsula Taman ar trebui dezvoltată conform unui plan unic, cu concentrarea oportunităților economice într-un singur centru coordonator de stat. Se poate spune deja că acest lucru va fi benefic nu numai din punct de vedere economic, ci și strategic. În timpul pregătirii proiectului, este necesară abordarea sistematică a acestuia, stabilirea priorităților, dezvoltarea de programe pe termen lung și scurt, coordonarea acestora și a volumelor investițiilor de capital la nivel ministerial între toate organizațiile și departamentele participante, asigurând în mod firesc alocarea unor sume corespunzătoare pentru construirea unui punct de bază pentru Flota Mării Negre.

Se poate afirma cu siguranță că apariția unui centru maritim dezvoltat la Marea Neagră va consolida potențialul Rusiei în toate direcțiile maritime și îi va spori autoritatea internațională. Acest centru maritim modern în Taman va acoperi toate componentele puterii maritime ale statului în această regiune, va crea condiții favorabile pentru concurență pe piața internațională, va reduce costurile de transport și va crește capacitatea de apărare a Rusiei în direcția sudică.

În plus, în următorul deceniu este necesară menținerea și extinderea infrastructurii Flotei Mării Negre pe coasta Caucazului pentru a asigura pregătirea de luptă și capacitatea de luptă corespunzătoare a forțelor flotei, prevăzând construirea și alocarea de dane pentru flotă în Novorossiisk, Tuapse și Temryuk.

O caracteristică juridică internațională a Mării Negre este absența în limitele sale a unor zone care au statut de mare deschisă. Întreaga zonă acvatică a Mării Negre are regimul juridic fie al apelor interioare și teritoriale ale statelor riverane, fie al zonelor lor economice exclusive. Acest lucru necesită deja dezvoltarea juridică a acțiunilor flotelor statelor riverane Mării Negre atunci când desfășoară activități navale multiple, pentru a ține cont nu numai de normele dreptului internațional, ci și de prevederile acordurilor bilaterale dintre state.

Un domeniu important al activității navale pentru statele riverane Mării Negre este asigurarea siguranței transportului maritim, a cărui intensitate a crescut semnificativ în prezent, iar numărul navelor aflate permanent în apele Mării Negre a crescut. Pentru a asigura siguranța transportului maritim, acesta ar trebui să fie luat sub control și supravegheat.

Importanța strategică a Mării Mediterane este cunoscută de mult timp. Prin urmare, odată cu apariția capacităților materiale ale Flotei Mării Negre pentru navigația pe distanțe lungi, prezența acesteia în Marea Mediterană, în viziunea Federației Ruse, ar trebui restabilită imediat, cu sarcina de a desfășura activități navale. În același timp, consideră necesar să-și concentreze atenția grupurilor desfășurate acolo pe derularea unor exerciții comune de menținere a păcii și umanitare pe bază bilaterală și multilaterală. În viitor, este posibil să se rezolve problema creării unui grup internațional unic de nave pentru menținerea stabilității și securității în Marea Mediterană.

Prezența navelor Flotei Ruse a Mării Negre în Marea Mediterană ar asigura controlul asupra activităților marinelor altor state de aici, și i-ar permite identificarea pregătirii și apariției conflictelor militare într-un stadiu incipient, consolidând astfel influența Rusiei asupra țărilor mediteraneene, ceea ce ar crea condiții pentru o mai bună securitate economică a Federației Ruse în desfășurarea tuturor tipurilor de activități economice în această regiune.

Necesitatea consolidării rolului Marinei Ruse în Marea Neagră și Marea Mediterană, intensificarea activităților comune cu forțele navale ale statelor din regiunea de sud, în combinație cu măsuri politice, diplomatice, economice, juridice, culturale și de altă natură, este un proces obiectiv și,

în cele din urmă, asigură Federației Ruse unul dintre locurile de frunte în politica mondială.

Statutul rusesc al Sevastopolului

Fondat în 1783 ca bază pentru Flota Rusă a Mării Negre, Sevastopolul a fost un garant al securității granițelor de sud ale Rusiei și o fortăreață a stabilității în regiunea Mării Negre timp de peste două sute de ani.

De două ori apărătorii orașului l-au apărat eroic de dușmani, uimind întreaga lume cu curajul lor, făcând din Sevastopol un oraș legendar al gloriei rusești, un oraș al marinarilor ruși.

Menționarea orașului Sevastopol evocă sentimente de mândrie și tristețe la ruși: mândrie pentru marile realizări și victorii și tristețe pentru cele un milion și jumătate de vieți ale cetățenilor ruși care au fost pierdute în bătăliile pentru Crimeea și Sevastopol, de-a lungul istoriei sale.

În conformitate cu Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al RSFSR din 29 octombrie 1948, acesta a fost clasificat drept oraș de subordonare republicană față de Federația Rusă. Când regiunea Crimeea a fost transferată de la RSFSR la RSS Ucraineană, în 1954, acest decret nu a fost declarat invalid și nici nu a fost abrogat până în prezent.

Însăși ideea de a transfera Sevastopolul către orice alt stat este nefirească și antipopulară. Aceasta va duce la o slăbire a capacității de apărare a frontierelor de sud ale Rusiei, la o scădere a autorității Rusiei pe arena internațională și va provoca daune ireparabile conștiinței rușilor.

Flota Mării Negre este vie, unită, dispune de tehnologie modernă și este capabilă să îndeplinească misiuni de luptă generale pentru protejarea intereselor Federației Ruse.

Acest lucru este confirmat de exercițiile navale efectuate cu succes în acest an de către comandamentul flotei.

Col.(r.) prof. univ. dr. Costel DUMITRESCU

Redactor-șef

al Revistei Academiei de Științe ale Securității Naționale

MODUL DE MANIFESTARE AL DEZASTRELOR NATURALE ÎN ULTIMII 20 DE ANI (2001-2020) COMPARATIV CU ANUL 2021 – COSECINȚE ȘI MOD DE MANIFESTARE

MANIFESTATION OF NATURAL DISASTERS IN THE LAST 20 YEARS (2001-2020) COMPARED TO 2021 – CONSEQUENCES AND MANIFESTATION

Col.(rez.) conf.univ.dr.ing. Florin NEACȘA

*Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale
(e-mail: neacsaf@yahoo.com)*

Rezumat: *Articolul prezintă o situație comparativă a dezastrelor naturale care s-au manifestat în ultimii 20 de ani (perioada 2001-2020), raportată la manifestarea dezastrelor naturale în anul 2021. Statisticile și analizele prezentate de specialiști au ca punct de plecare datele furnizate de Baza de date pentru evenimente de urgență (EM-DAT), care este actualizată permanent de către cercetătorii Centrului de Cercetări privind Epidemiologia Dezastrelor, CRED (The Centre for Research on the Epidemiology of Disasters). Din analiza comparativă, se observă faptul că numărul dezastrelor înregistrate în anul 2021 este mai mare decât media anuală a perioadei 2001-2021. Deosebit de interesant este faptul că, deși numărul persoanelor decedate în 2021 este mai mic decât media anuală a perioadei comparate, pierderile economice înregistrate în anul 2021 sunt mai mari decât media anuală a perioadei 2001-2021.*

Cuvinte cheie: *dezastre naturale; pierderi economice; persoane afectate și decedate; cutremur; taifun; erupție vulcanică.*

Abstract: *The article presents a comparative situation of natural disasters that have occurred in the last 20 years (period 2001-2020), compared to the occurrence of natural disasters in 2021. The statistics and analyses presented by specialists are based on data provided by the Emergency Events Database (EM-DAT), which is constantly updated by researchers at the Center for Research on the Epidemiology of Disasters, CRED (The Centre for Research on the Epidemiology of Disasters). From the comparative analysis, it is observed that the number of disasters recorded in 2021 is higher than the annual average for the period 2001-2021. Particularly interesting is the fact that although the number of deaths in 2021 is lower than the annual average of the compared period, the economic losses recorded in 2021 are higher than the annual average of the 2001-2021 period.*

Keywords: *natural disasters; economic losses; people affected and deceased; earthquake; typhoon; volcanic eruption.*

Introducere

În anul 2021, specialiștii din cadrul Bazei de date pentru evenimente de urgență (EM-DAT) au realizat o analiză comparativă, referitoare la ultimii 20 de ani, pentru hazardele naturale din întreaga lume, din punct de

vedere al modului de manifestare și al pierderilor umane și materiale suferite. Astfel, specialiștii EM-DAT au observat că în anul 2021, în lume, au fost raportate și înregistrate 432 de evenimente dezastruoase, produse de hazardele naturale¹. Aceste evenimente dezastruoase au afectat 101,8 milioane de persoane, provocând decesul unui număr de 10.492 de persoane, iar pierderile economice au fost estimate la aproximativ 252,1 miliarde USD².

Dacă privim situația de ansamblu, din punct de vedere al numărului de dezastru naturale și al pierderilor suferite pe continente, se remarcă faptul că cel mai grav afectat continent a fost Asia. Astfel, în Asia au fost raportate și înregistrate 40% din totalul evenimentelor, persoanele afectate din acest continent reprezintă 66% din numărul total de persoane, acestea având ca rezultat înregistrarea unui procent de 49% din totalul persoanelor decedate³.

Dacă ne uităm la cifrele și procente anului 2021 (432 de evenimente catastrofale), specialiștii EM-DAT au observat faptul că, la nivel global, comparativ cu media anuală a ultimilor 20 de ani (2001-2021) (care este de 357 de evenimente catastrofale), numărul persoanelor afectate și decedate este mai mic decât media anuală a perioadei (2001-2021), totuși numărul de dezastru și valoarea pierderilor economice a crescut⁴. Din punct de vedere al pierderilor economice, în anul 2021, cea mai afectată țară a fost SUA, cu un cost total de 112,5 miliarde USD, rezultat din însumarea unui număr de 5 din primele 10 evenimente dezastruoase la nivel mondial⁵.

Așa cum am arătat și mai sus, în anul 2021, specialiștii EM-DAT, au înregistrat un număr total de 432 evenimente catastrofale, număr care este mult mai mare decât media anuală a perioadei 2001-2020, care este de 357 de evenimente catastrofale. Dintre toate aceste evenimente dezastruoase, cele mai multe au fost provocate de inundații, cu un număr de 223 de evenimente, număr considerabil mai mare decât media anuală a perioadei 2001-2020, care este 163 de astfel de evenimente.

Dintre cele mai importante astfel de evenimente, se fac remarcate inundațiile din timpul musonului (din iunie până în septembrie) din India,

¹ https://www.cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

care au dus la pierderea a 1282 de vieți omenești⁶. O altă țară puternic afectată de inundații a fost China, unde, în luna iulie 2021, s-a produs un adevărat potop în regiunea Henan, care a produs pagube materiale în valoare totală de 16,5 miliarde USD, fiind afectat un număr de 14,5 milioane de oameni, dintre aceștia 352 găsindu-și sfârșitul⁷. În aceeași perioadă, s-au produs inundații catastrofale și în Afganistan, acestea provocând decesul unui număr de 260 de persoane⁸. Inundații foarte puternice au afectat și Europa, în iulie 2021. Inundațiile, urmate de puternice alunecări de teren, au produs în Germania pagube în valoare totală de 40 de miliarde USD, acesta fiind al doilea cel mai costisitor dezastru din anul 2021⁹.

Conform specialiștilor EM-DAT, al doilea cel mai frecvent dezastru înregistrat în anul 2021 au fost furtunile, care au dus la înregistrarea unui număr de 121 de astfel de evenimente, care se observă că este sensibil mai mare decât media anuală a perioadei 2001-2020, de 102 astfel de evenimente. Dintre cele mai reprezentative astfel de fenomene care s-au manifestat în anul 2021, avem : Taifunul Rai, care a lovit în decembrie Filipine, fiind afectate 10,6 milioane de persoane, cel puțin 457 dintre aceștia găsindu-și sfârșitul¹⁰; ciclonul tropical Seroja, care a lovit Indonezia și a provocat decesul a 235 de persoane, producând pagube materiale în valoare totală de 30 miliarde USD¹¹; uraganul Ida, care a lovit SUA și a provocat pagube materiale în valoare de 65 miliarde de dolari USD și decesul a 96 de persoane¹²; tornadele din decembrie 2021, tot din SUA, care au provocat pagube materiale în valoare de 5,2 miliarde USD și decesul a 93 de persoane; furtuna de iarnă din America de Nord, care a provocat pagube materiale în valoare totală de 30 miliarde de dolari USD și decesul a cel puțin 235 de persoane¹³.

Dacă ne uităm la numărul evenimentelor de temperatură extremă înregistrate în anul 2021, observăm un număr destul de mic, doar 3 astfel de

⁶ https://www.cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf.

⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/2021_Henan_floods.

⁸ https://www.cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf.

⁹ https://ro.wikipedia.org/wiki/Inunda%C8%9Biile_din_iulie_2021_din_Europa.

¹⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Typhoon_Rai.

¹¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Cyclone_Seroja.

¹² https://en.wikipedia.org/wiki/Hurricane_Ida.

¹³ https://www.cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf.

evenimente, comparativ cu media anuală a perioadei 2001-2020, unde avem 21 de astfel de evenimente. Totuși, specialiștii ne atrag atenția asupra faptului că aceste evenimente au avut consecințe dintre cele mai importante, având în vedere următoarele: valul de temperaturi scăzute care a lovit Franța, la începutul lunii aprilie 2021, a adus la pierderi economice în sectorul agricol (în special podgorii) de 6,6 miliarde USD¹⁴; valul de caniculă, care s-a manifestat în lunile iunie și iulie 2021 în vestul Americii de Nord, care a provocat decesul a 815 persoane în Canada și 229 persoane în SUA¹⁵.

De menționat faptul că aceste perioade de temperaturi extreme, în special valurile de caniculă, au dus la apariția a numeroase incendii de vegetație. Astfel, în anul 2021 au fost înregistrate 19 astfel de evenimente, un număr considerabil mai mare decât media anuală a perioadei 2001-2020, de 11 astfel de evenimente. Din acest punct de vedere, cea mai afectată regiune a fost cea mediteraneană, unde, pe timpul verii au avut loc numeroase incendii de vegetație, cele mai afectate țări fiind: Algeria, Grecia, Italia, Cipru, Turcia, Bulgaria, Macedonia și Tunisia. Cele mai multe pierderi de vieți omenești, din cauza incendiilor de vegetație, în anul 2021, au fost înregistrate în Algeria, unde a fost raportat un număr de 90 de persoane¹⁶. Dacă ne referim la pagubele materiale, incendiul de vegetație care a avut loc în SUA, Marshall Fire din regiunea Boulder Colorado, a provocat daune materiale în valoare de 3,3 miliarde USD, acesta fiind într-un clasament al pierderilor economice pe anul 2021, realizat de EM-DAT, pe locul 9¹⁷.

Aceste valuri de căldură sunt asociate de cele mai multe ori și cu seceta. Astfel, la nivel mondial, în anul 2021 au fost raportate 15 astfel de evenimente, cele mai importante din punct de vedere al persoanelor afectate fiind în Africa (Somalia, Etiopia, Kenya, Africa de sud) și Asia (Siria, Afganistan, Irak, Iran)¹⁸.

Din punct de vedere al pierderilor economice, vestul SUA a raportat pierderi economice în valoare totală de 9 miliarde USD. Conform

¹⁴ <https://economy.ro/franta-2021-se-anunta-cel-mai-prost-an-de-la-al-doilea-razboi-mondial-pentru-productia-de-vin.html>.

¹⁵ https://www.cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf.

¹⁶ https://fr.wikipedia.org/wiki/Feux_de_for%C3%AAt_de_2021_en_Alg%C3%A9rie

¹⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Marshall_Fire.

¹⁸ https://www.cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf.

specialiștilor EM-DAT, această apreciere exactă a numărului de persoane afectate sau ucise de secetă este deosebit de complexă, având în vedere faptul că seceta este, de cele mai multe, ori asociată cu o serie de alte evenimente și pericole cum sunt: instabilitatea politică, crizele economice, lipsa alimentelor, pandemia COVID-19, epidemiile, zoonozele etc. Toate acestea fac ca expunerea, vulnerabilitatea și reziliența la acest tip de dezastru să fie foarte greu de gestionat¹⁹.

Specialiștii EM-DAT au înregistrat în anul 2021 un număr de 28 de cutremure care, comparativ cu media anuală a perioadei 2001-2020, care este de 27 astfel de evenimente, este foarte puțin mai mare. Analizând situația din punct de vedere al pierderilor economice și al populației afectate, inclusiv numărul persoanelor decedate, se constată că aceste valori sunt mai mici decât mediile anuale ale perioadei 2001-2020, fapt care se datorează, după părerea specialiștilor, lipsei mega-cutremurelor în anul 2021²⁰.

Totuși, cutremurul din august 2021, care s-a manifestat în Haiti și a avut magnitudinea de 7,2, a provocat decesul unui număr de 2575 de persoane, fiind cel mai mortal dezastru din anul 2021, conform EM-DAT²¹. Într-un clasament al primelor 10 cele mai mari pierderi economice din cauza unui dezastru, realizat de EM-DAT, regăsim cutremurul care a avut loc în februarie 2021 în Japonia, Fukushima, care a avut magnitudinea de 7,1 și a provocat pierderi economice în valoare de 7.7 miliarde USD²².

Din punct de vedere al altor dezastre de natură geofizică, cum sunt activitatea vulcanică sau mișcările de terenuri (masă), precum și dezastrele de natura hidrologică, cum sunt alunecările de teren, acestea, conform specialiștilor EM-DAT, în anul 2021 au avut o influență mai mică comparativ cu alte tipuri de dezastre, în ceea ce privește pierderile economice și umane.

Nu putem să trecem cu vederea faptul că au fost raportate două evenimente deosebite. Primul dintre ele a avut loc în aprilie 2021 în regiunea Uttarakhand, Himalaya, India, și a constat în apariția unei avalanșe de stâncă și gheață care a dus la importante pagube materiale, fiind afectată inclusiv infrastructura hidroenergetică, care a dus la dispariția sau decesul

¹⁹ https://www.cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ https://en.wikipedia.org/wiki/2021_Haiti_earthquake.

²² https://www.cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf.

unui număr de aproximativ 234 de persoane²³, acesta fiind în top 10 cele mai mortale dezaastre din 2021 și erupția vulcanului Cumbre Vieja din Insulele Canare²⁴, care a durat din septembrie până în decembrie, fapt care îl face cel mai costisitor eveniment înregistrat de EM-DAT din ultimii 20 de ani, cu pierderi economice estimate la 1 miliard USD²⁵.

Modul de manifestare a dezaastrelor naturale în perioada 2001-2020

Din datele statistice înregistrate de către EM-DAT, rezultă faptul că anul 2021, din punct de vedere al pierderilor economice (252 miliarde USD), este pe locul patru din ultimii 20 de ani. Spre exemplu, un singur dezastru din anul 2021, uraganul Ida, a produs pagube materiale în valoare de 65 miliarde USD și este pe locul 6 în topul celor mai semnificative dezaastre din ultimii 20 de ani²⁶. Pe primul loc în statistica EM-DAT, din ultimii 20 de ani, referitoare la pierderile economice raportate la dezaastre, regăsim anul 2005, când a avut loc uraganul Katrina (SUA), pe locul al doilea este anul 2011, când a avut loc marele cutremur în Tōhoku și Tsunami (Japonia) iar pe locul al treilea este anul 2017, când s-au manifestat uraganele Harvey, Maria și Irma. Toate acestea ne confirmă faptul că, din punctul de vedere al EM-DAT, dezaastrele care produc cele mai mari pierderi economice sunt uraganele și cutremurele²⁷.

Excepțiile de la regulă sunt date de inundațiile care s-au manifestat în anul 2011 în Thailanda, locul 9 în statistică, care au provocat pierderi economice în valoare de 48 miliarde USD, și inundațiile care s-au manifestat în anul 2021 în Germania, locul 11 în statistică, care au provocat pierderi economice în valoare de aproximativ 40 miliarde USD, pagube care sunt puțin mai mici decât pagubele provocate de cutremurul care s-a manifestat în anul 2004 în Chūetsu, Japonia²⁸.

În ceea ce privește dezaastrele care au provocat cele mai multe decese în rândul populației, în perioada analizată observăm că în anul 2004 a avut loc un mega-cutremur în Oceanul Indian, urmat de tsunami, care a dus la

²³ https://en.wikipedia.org/wiki/2021_Uttarakhand_flood.

²⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/2021_Cumbre_Vieja_volcanic_eruption.

²⁵ https://www.cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf.

²⁶ https://www.cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

decesul a 225.000 de persoane în India, Indonezia, Thailanda și Sri Lanka²⁹. În anul 2008, au avut loc două dezaastre deosebit de severe care, împreună, au dus la decesul unui număr de persoane asemănător cu cel al deceselor din anul 2004. Acestea au fost cutremurul care s-a manifestat în Sichuan, China, care a dus la decesul un număr de aproximativ 87.000 de persoane³⁰ și ciclonul Nargis, care a provocat în Myanmar aproximativ 138.000 de pierderi omenești³¹.

În ultimii 20 de ani, cel mai mare număr de persoane decedate, din cauza unui dezastru, a fost înregistrat în anul 2010, atunci când a avut loc cutremurul din Haiti, care a dus la pierderea a peste 222.000 de vieți omenești³². Haiti rămâne o zonă sensibilă din acest punct de vedere, prin faptul că, în anul 2021, un nou cutremur a dus la decesul a 2575 de persoane, acesta fiind cel mai mortal dezastru al anului respectiv³³.

În anul 2021 datele înregistrate în EM-DAT ne arată că au fost înregistrate 10.492 de persoane decedate, număr care se încadrează în media ultimilor 5 ani și care este destul de mic, dacă ne raportăm la numărul de persoane decedate la începutul secolului XXI, când au avut loc dezaastre cu o manifestare deosebit de severă³⁴.

Trebuie precizat faptul că media anuală a persoanelor decedate pentru perioada 2001-2021 este de 61.212 persoane decedate. Pentru perioada analizată, pe primul loc se află cutremurele de pământ, cu o medie anuală de 37.942 persoane decedate, cifră care este semnificativ mai mare decât numărul de 2575 persoane decedate din cauza cutremurului în anul 2021, pe locul al doilea se situează furtunile, cu o medie anuală de 10.442 de persoane decedate, cifră care este mult mai mare decât numărul de 1876 persoane decedate din cauza furtunilor în anul 2021, iar pe locul trei se află temperaturile extreme, cu o medie anuală de 8684 de persoane decedate, cifră mult mai mare comparativ cu 1044 de persoane decedate în 2021 din cauza temperaturilor extreme³⁵. De remarcat faptul că în anul 2021 nu am

²⁹ https://en.wikipedia.org/wiki/2004_Indian_Ocean_earthquake_and_tsunami.

³⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/2008_Sichuan_earthquake.

³¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Cyclone_Nargis.

³² https://www.cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf.

³³ https://en.wikipedia.org/wiki/2021_Haiti_earthquake.

³⁴ https://www.cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf.

³⁵ *Ibidem*.

avut raportate pierderi de vieți omenești din cauza secetei sau a mișcărilor de mase (uscată).

Numărul persoanelor afectate de dezastre în anul 2021, aproximativ 100 de milioane de persoane, se încadrează în media perioadei 2017-2021. Totuși, conform specialiștilor EM-DAT, pentru perioada 2001-2020, cele mai multe persoane afectate au fost în anul 2002, când s-a manifestat o secetă severă în India, și în anul 2015, în perioada musonului, tot în India, fiecare dintre cele două dezastre ducând la afectarea a peste 300 milioane de oameni³⁶.

Din datele specialiștilor EM-DAT rezultă faptul că media anuală a persoanelor afectate pentru perioada 2001-2020 este de 193,4 milioane de persoane. Din punct de vedere al repartiției persoanelor afectate după tipul de dezastru, pe primul loc se situează inundațiile, cu o medie anuală de 82,7 milioane de persoane, număr care este semnificativ mai mare decât numărul de 29,2 milioane de persoane care au fost afectate de inundații în anul 2021, pe locul al doilea se situează seceta, cu o medie anuală de 67,5 milioane de persoane afectate, cifră mai mare decât numărul de 52,7 milioane de persoane care au fost afectate de secetă în 2021, pe locul al treilea se situează furtunile, cu o medie anuală de 37,4 milioane de persoane afectate, cifră care este cu mai mult de două ori mai mare decât cifra de 17,6 milioane de persoane afectate de furtuni în 2021³⁷.

Concluzie

Baza de date pentru evenimente de urgență EM-DAT are ca obiectiv principal informarea acțiunilor umanitare care au loc la nivel național și internațional, care să permită îmbunătățirea procesului decizional în pregătirea răspunsului în caz de dezastre. Baza de date oferă informații obiective și bazate pe dovezi, care au ca scop evaluarea vulnerabilității comunităților la dezastre, fiind de real ajutor pentru factorii de decizie în stabilirea priorităților. În acest sens, EM-DAT deține date și informații referitoare la apariția și impactul a peste 25.000 de dezastre naturale și antropice, din anul 1900 până în prezent³⁸.

Rolul de menținere și completare a EM-DAT este, din anul 1988, asigurat de Centrul de Cercetare pentru Epidemiologia Dezastrelor (CRED),

³⁶ https://www.cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*.

cu sprijinul Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) și al guvernului Belgiei. Datele provin din diverse surse, cum sunt: Agențiile ONU, Biroul SUA de Asistență în Dezastre Externe, guverne naționale, Federația internațională a Crucii Roșii și a Semilunii Roșii, ONG-uri, companii de asigurări, institute de cercetare și mass-media. Numai dezastrele care au ca sursă pericole naturale sunt introduse în baza de date, cele care sunt atribuite pericolelor biologice fiind excluse din baza de date³⁹.

Pentru ca un dezastru să fie introdus în baza de date, trebuie să îndeplinească cel puțin unul dintre următoarele criterii⁴⁰:

- au fost ucise cel puțin 10 persoane;
- au fost raportate ca fiind afectate cel puțin 100 de persoane;
- a fost declarată starea de urgență;
- a fost solicitată asistența internațională.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. https://www.cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf;
2. https://en.wikipedia.org/wiki/2021_Henan_floods
3. https://ro.wikipedia.org/wiki/Inunda%C8%9Biile_din_iulie_2021_din_Europa
4. https://en.wikipedia.org/wiki/Typhoon_Rai
5. https://en.wikipedia.org/wiki/Cyclone_Seroja
6. https://en.wikipedia.org/wiki/Hurricane_Ida
7. <https://economedia.ro/franta-2021-se-anunta-cel-mai-prost-an-de-la-al-doilea-razboi-mondial-pentru-productia-de-vin.html>
8. https://fr.wikipedia.org/wiki/Feux_de_for%C3%AAt_de_2021_en_Alg%C3%A9rie
9. https://en.wikipedia.org/wiki/Marshall_Fire
10. https://en.wikipedia.org/wiki/2021_Haiti_earthquake
11. https://en.wikipedia.org/wiki/2021_Uttarakhand_flood
12. https://en.wikipedia.org/wiki/2021_Cumbre_Vieja_volcanic_eruption
13. https://en.wikipedia.org/wiki/2004_Indian_Ocean_earthquake_and_tsunami
14. https://en.wikipedia.org/wiki/2008_Sichuan_earthquake
15. https://en.wikipedia.org/wiki/Cyclone_Nargis
16. https://en.wikipedia.org/wiki/2021_Haiti_earthquake

³⁹ https://www.cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf.

⁴⁰ *Ibidem*.

UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND SUVERANITATEA DIGITALĂ

SOME CONSIDERATIONS ON DIGITAL SOVEREIGNTY

Gl.bg.(rez.) dr. Petru Țăgorean

*Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale
(tpetrut@gmail.com)*

Rezumat: Dezvoltarea tehnologiilor informatice, a cloud-ului și a serviciilor conexe acestuia a căpătat un avânt considerabil în ultimii 30 de ani. Spațiul digital este tot mai concentrat, iar geografia acestuia nu este identică cu cea a statelor.

Cantitatea de informații digitale crește exponențial în fiecare an. Pentru stocarea și prelucrarea acestora se folosesc tot mai mult serviciile de cloud, care sunt mai eficiente din punct de vedere tehnic și economic decât folosirea serverelor locale.

Cloud-urile scapă de sub reglementările naționale, fapt care ridică problema suveranității statelor, precum și a Uniunii Europene asupra spațiului digital, precum și cu privire la delimitarea acestuia.

Există premisele necesare realizării la nivel european a sistemelor de cloud necesare și pentru asigurarea suveranității în spațiul digital european.

Cuvinte cheie: cloud, identitate, securitate spațiu digital, suveranitate digitală.

Abstract: The development of information technologies, the cloud and its related services has gained considerable momentum in the last 30 years. The digital space is increasingly concentrated, and its geography is not identical to that of the states.

The amount of digital information is growing exponentially every year. Cloud services are increasingly used to store and process them, which are more technically and economically efficient than using local servers.

Clouds escape national regulations, which raises the question of the sovereignty of states, as well as of the European Union, over the digital space, as well as its delimitation.

There are the necessary prerequisites for the implementation of the necessary cloud systems at European level and for ensuring sovereignty in the European digital space.

Keywords: cloud, identity, digital space security, digital sovereignty.

Generalități

De la începuturile existenței lor, timp de milenii, oamenii au trăit și au creat valori într-un anumit spațiu teritorial, terestru; ulterior, după ce

omul a cucerit marea, s-a dezvoltat conceptul de „spațiu maritim”, care a fost pas cu pas acaparat și organizat de către comunitățile umane puternice și cu inițiativă. Apoi, odată cucerită marea, a fost necesară instituirea unor reguli de navigare și legi pentru a preveni și pedepsi infracțiuni specifice, precum pirateria. Mai târziu a fost identificat și delimitat „spațiul aerian”, care a necesitat și el a fi delimitat și reglementat. Toate acestea au fost obiect de dispute și lupte între diferite state, deoarece cucerirea lor a generat bogăție și a structurat sau restructurat ierarhii.

Ultimii 30 de ani sunt marcați în istoria umanității de evoluția în ritm exponențial a domeniului cibernetic, acest spațiu virtual sau online în care se desfășoară activități și interacțiuni digitale, caracterizat de prezența și interacțiunea entităților în rețea, precum și a tehnologiilor și aplicațiilor digitale. Toate au la bază generarea, stocarea și procesarea datelor în sistem digital, precum și disponibilitatea serviciilor informatice, prin mijlocirea internetului, această rețea mondială de calculatoare și servere interconectate, care facilitează transmiterea de date, informații și servicii între utilizatori și dispozitive din întreaga lume. În prezent, dezvoltarea societății umane în ansamblul său se bazează tot mai mult pe internet și aplicații informatice, iar, de dată mai recentă, și pe inteligența artificială.

Datele și informațiile digitale au devenit, totodată, o provocare privitoare la puterea statelor, acestea trebuind să facă față unor manifestări de forță din partea unor structuri private sau etatice care le pun în cumpănă chiar suveranitatea, pornind de la atacurile cibernetice și până la acțiunile de dezinformare sau la încercările de influențare a rezultatelor proceselor electorale.

Și persoanele fizice sunt vizate direct de acest avânt al tehnologiilor informatice, datele lor personale fiind permanent în atenție prin acțiunile de observare continuă a activității lor, prin intermediul unor sisteme de tipul „Big Brother”, prin agregarea informațiilor sau a meta-datelor.

Întrucât date și informații digitale se produc și circulă peste tot în lume prin intermediul unui sistem complex de cabluri, protocoale informatice și platforme informatice, acestea capătă o importanță geopolitică. Departe de a fi deconectate de la lumea fizică, informațiile digitale sunt, mai curând, o prelungire a realității pe care lumea abia a început să o exploreze.

Ele sunt, în același timp, o sursă de putere, dar și obiect al puterii. De aceea, ele sunt în centrul unui număr crescând de conflicte, iar aproape orice război implică și aspecte digitale.

Începând din martie 2020, odată cu instituirea măsurilor de carantină din cauza pandemiei de COVID, fiecare a putut să constate importanța tehnologiilor digitale pentru desfășurarea activității profesionale. Chiar dacă deplasările au fost drastic limitate, grație tehnologiilor și aplicațiilor informatice, a fost posibilă continuarea activității profesionale.

Spațiul digital

Acest mediu virtual de comunicare, comerț și alte interacțiuni digitale a devenit o provocare majoră pentru statele lumii, întrucât supremația în spațiul cibernetic¹ poate reprezenta o modalitate de dominare la nivel mondial, precum și o resursă sau bogăție importantă, iar ierarhiile în acest domeniu pot comporta modificări semnificative de la o etapă a alta.

Similar cu evoluțiile în spațiul maritim sau în cel aerian, primii care au pătruns în spațiul digital au profitat de acest „bun fără stăpân” pentru a-l acapara, exploata și structura în propriul beneficiu, precum și pentru a-și impune propriile reguli, de cele mai multe ori în detrimentul celorlalți. Pe de altă parte, aceste reguli stabilite unilateral au generat nemulțumirea celor care au ratat cucerirea spațiului digital, situație care a determinat de multe ori acțiuni revanșarde/subversive ale perdanților, fie pentru a recâștiga terenul pierdut, fie pentru a împiedica îmbogățirea cuceritorilor.

În același timp, dificultățile organizațiilor internaționale de a reglementa internetul, precum și multiplicarea atacurilor în spațiul digital au determinat conștientizarea statelor cu privire la necesitatea de a aplica o serie de măsuri de natură a proteja și a apăra elementele esențiale ale acestui spațiu. Chiar dacă atacurile asupra spațiului digital se derulează într-un mediu virtual, ce nu e tangibil simțurilor umane, rezultatele acestor atacuri sunt cât se poate de reale. Spitale, primării sau oricare alte instituții publice, dar și infrastructurile critice pot fi paralizate de la distanță în timp record și

¹ Relația dintre mediul cibernetic și mediul digital este una de la întreg: mediul cibernetic este o componentă esențială a mediului digital, reprezentând spațiul online în care se desfășoară interacțiuni și activități digitale. Mediul digital include toate tehnologiile și infrastructurile care permit existența mediului cibernetic, dar și alte forme de utilizare digitală (ex: stocare locală de date, software offline).

fără ca răufăcătorii să-și facă simțită prezența². Astăzi, lumea conștientizează tot mai mult existența acestui „spațiul digital” (sau cyberspace), care nu are încă o delimitare clară, dar pe care umanitatea caută să-l organizeze prin reguli de funcționare specifice. Având în vedere timpul care a fost necesar pentru reglementarea primelor 3 categorii de spații (teritorial, maritim și aerian), dar ținând seama de experiența dobândită în timp de omenire, apreciem că vor mai fi necesari încă mulți ani până la reglementarea completă și echitabilă a „spațiului digital” sau cibernetic. Până atunci însă, în lipsa unor reglementări juste, datorită densității și complexității sale, spațiul digital va putea fi un „teren” fertil pentru manifestarea unor tendințe hegemonice și va mai putea face obiectul unor abuzuri și greșeli.

Pentru scopuri analitice, se consideră că spațiul digital este compus din mai multe straturi: un strat material tangibil (infrastructură, cabluri de date, centre de date, servere etc.), un al doilea strat format din aplicații software (coduri, protocoale etc.) și un strat semantic (având un conținut informațional, mesaje etc.).

Spre deosebire de spațiul geografic - care este de cele mai multe ori foarte clar delimitat -, spațiul digital are propria sa geografie, iar aceasta este diferită de spațiile tradiționale pe care le cunoaștem (mare, uscat sau aer), asupra cărora se exercită suveranitatea de stat ori, după caz, se aplică reglementările internaționale (marea liberă, spațiul aerian internațional).

Pentru a putea asigura folosirea în mod reglementat și ordonat a spațiului digital, la fel ca în cazul spațiului maritim sau aerian, statele trebuie să procedeze la delimitarea acestuia, pentru a stabili zona de exercitare a suveranității și zonele de excludere. Altfel, în lipsa unor reguli clare, spațiul digital ar putea fi folosit în alte scopuri decât cele vizând dezvoltarea societății.

Nu mai că, acest spațiu este constituit, în principal, din datele și informațiile care sunt generate și procesate în format digital. Chiar dacă acestea nu sunt elemente materiale tangibile, sunt totuși o realitate. Potrivit unor studii și estimări realizate de specialiști în domeniul tehnologiei

² Poate cel mai elocvent exemplu este atacul cibernetic din martie 2020 asupra autorităților și instituțiilor publice din orașul francez Marsilia, care a blocat complet, timp de o săptămână, posibilitatea emiterii de acte de deces și de a gestiona înhumările în cimitirele locale.

informațiilor³ și publicate de revista Forbes⁴, în anul 2018 omenirea a produs, prelucrat și stocat circa 33 de zettabytes (ZB) de informații - adică 33 de mii de miliarde de miliarde de informații, iar estimarea pentru anul 2025 este de 175 de ZB, ceea ce depășește numărul de fire de nisip de pe planetă!

Aceste informații sunt produse atât de către persoane fizice, în activitatea lor cotidiană, cât și de către firme și companii - în relațiile cu clienții și furnizorii, cât și în activitățile lor specifice. În ultima perioadă, o cantitate însemnată din aceste date sunt generate în contextul tehnologiilor pentru vehicule autonome, în conținutul video de înaltă rezoluție, în realitatea augmentată și comunicații 5G. Informațiile în conținut digital sunt disponibile prin intermediul rețelelor și al centrelor de date care ajută la analizarea, comunicarea și stocarea acestora. Acest volum de informații reprezintă un patrimoniu foarte prețios care necesită măsuri de conservare și protecție - pentru prevenirea degradării lor, dar și pentru prevenirea agresiunilor sau accesului la acesta a unor entități neîndreptățite.

În acest condiții, se pune tot mai acut problema mediilor de stocare a acestor informații, în condițiile în care volumul lor crește în fiecare an cu circa 60%. Mediile de stocare ale calculatoarelor personale și ale serverelor locale devin tot mai neîndestulătoare, iar o cantitate din ce în ce mai mare din aceste informații sunt gestionate în centre de date, dar mai ales în așa-numitul „cloud” - adevărate „ferme de date” specializate care asigură stocarea, accesul reglementat la acestea, precum și prelucrarea datelor.

Cloud-ul

Astăzi, majoritatea datelor și informațiilor digitale sunt stocate în așa numitele „data centers”, prin intermediul cloud-ului, care înlocuiește serverele locale. Acest mod de gestionare a datelor contribuie la reducerea cheltuielilor de producție, procesare și stocare a informațiilor digitale, prin folosirea în comun a echipamentelor și aplicațiilor informatice. Dar ceea ce pare a fi definitoriu pentru cloud este faptul că datele pot fi stocate și accesate de oriunde în lume, prin intermediul internetului. Spre deosebire de sistemele clasice, tehnologiile de cloud permit utilizatorilor să acceseze

³ International Data Corporation (IDC) este o companie de cercetare și consultanță în IT, înființată în anul 1964. Compania face parte din grupul International Data Group și are mai mult de 1.000 de analiști care furnizează date despre oportunități și tendințe în IT din 110 țări.

⁴ <https://www.forbes.com/sites/tomcoughlin/2018/11/27/175-zettabytes-by-2025/>.

servicii informatice precum cele de stocare a informațiilor și aplicații informatice prin intermediul internetului, cu ajutorul furnizorilor de astfel de servicii - de regulă deținătoare și a facilităților de cloud - pentru o perioadă delimitată și contra cost⁵. Cu alte cuvinte, utilizatorul externalizează datele rezultate ale activității personale sau economice de la serverele locale, tangibile, către prestatorii serviciilor de cloud. Acest mod de lucru contribuie la creșterea eficienței economice în prelucrarea datelor, prin scăderea costurilor în medie cu 20-50%⁶, făcând astfel operatorii de cloud mai competitivi decât dacă prelucrarea s-ar fi făcut la nivel local.

Se apreciază că, la nivelul anului 2020, piața de cloud reprezenta aproape 300 de miliarde de dolari⁷. Însă această piață este dominată de companiile americane precum Amazon, Microsoft sau Google. De altfel, majoritatea companiilor din întreaga lume utilizează sistemele acestor firme de renume americane, cărora le acordă încrederea și confidențialitatea cu privire la datele lor informatice, fiind, astfel, într-o situație de totală dependență în materie de cloud.

Principalele rațiuni pentru care se recurge la aceste companii de cloud sunt cele legate de avansul tehnologic pe care acestea îl au în prezent (în ceea ce privește tehnicile de stocare și de analiză a datelor, precum și de utilizare a inteligenței artificiale), dar și ofertele atrăgătoare privitoare la prețurile practicate, ușurința și obișnuința de utilizare a serverelor acestora și, nu în ultimul rând, asocierea mentală a SUA cu valori pozitive în materie de inovație și democrație.

Numai că aceste mari firme oferă pentru serviciile lor contracte care lasă clienților/utilizatorilor o marjă de negociere foarte mică (ce tinde spre zero), iar în cvasitotalitatea cazurilor, acestea sunt supuse legislației americane care oferă posibilitatea autorităților respective să aibă un control total asupra datelor stocate acolo, indiferent de locul unde serverele și instalațiile se găsesc din punct de vedere geografic.

Criza sanitară creată de pandemia de COVID 19 a scos în evidență faptul că serviciile de cloud funcționează într-o manieră foarte centralizată, care a permis angajaților să lucreze indiferent de locul de reședință și să

⁵ Amaël Cattaruzza, *Géopolitique des données numériques - Pouvoir et conflits à l'heure du Big Data*, Le Cavalier Bleu, 2019, p. 71.

⁶ *Cloud Computing, les grands enjeux réglementaires*, sous la direction d'E. Jouffin, Hors-série Banque & Droit, février 2021, p. 4.

⁷ <https://www.marketsandmarkets.com/Market-Reports/{cloud-computing-market-234.html>

transmită informații - chiar și cele sensibile - prin intermediul rețelilor informatice gestionate de firme străine, în general americane.

La nivel internațional, cel mai mare operator de „cloud” este compania americană Amazon Web Services (AWS), iar Microsoft Azure se află pe poziția a doua; la nivel european lider în acest domeniu este compania franceză ATOS, care este și a treia clasată la nivel mondial. Datorită capacității lor de a influența politica unor state, aceste companii, dar și altele, s-au schimbat din firme cu interese comerciale devenind, de facto, adevărați actori în domeniul politicii externe, capabili să influențeze luarea deciziilor politice în alte state.

Problema care se pune este aceea a legislației aplicabile informațiilor stocate sau prelucrate prin intermediul echipamentelor de cloud. Prima situație concretă în care s-a manifestat în mod oficial un conflict juridic privitor la legislația aplicabilă în domeniul cloud-ului a apărut în anul 2013 în contextul în care Microsoft a contestat un mandat al Biroului Federal de Investigații (FBI) de a preda e-mailurile unui cont țintă ale cărui informații erau stocate în Irlanda. Argumentele companiei operatoare de cloud s-au referit la faptul că un mandat emis în temeiul legislației americane în materie de interceptare a comunicațiilor nu poate obliga companiile americane să prezinte date stocate pe servere din afara Statelor Unite.

Însă dincolo de aspectele juridice concrete, problema de fond care s-a evidențiat în mod acut în acel moment a fost aceea a limitelor de suveranitate statală cu privire la spațiul digital, precum și limitele concrete ale acestui spațiu.

Dezvoltarea tot mai accentuată a sistemelor de stocare în cloud a informațiilor digitale, mai ales a operatorilor americani în acest domeniu, dar și caracterul extrateritorial al legii americane care reglementează domeniul digital ridică din punct de vedere teoretic problema suveranității statelor asupra spațiului digital. Datele europene stocate în cloud-uri deținute de companii americane, chiar dacă funcționează la nivel local, sunt supuse legislației americane. Această dependență - atât tehnologică cât și juridică - pune sub semnul întrebării autonomia întreprinderilor, dar, mai ales, suveranitatea statelor pe teritoriul cărora funcționează aceste cloud-uri.

Într-un Raport⁸ al Guvernului Olandei, publicat la 23 iulie 2019, se menționa că guvernul acestei țări are un interes geopolitic și de securitate în

⁸ Documentul a fost publicat pe pagina web: <https://slmmicrosoftrijk.nl/wp-content/uploads/2021/07/200630-DPIA-Office-for-the-Web-and-mobile-Office-apps.pdf>.

stocarea datelor în centre de date locale sau, alternativ, într-un număr limitat de centre de date din UE, iar Ministerul Apărării are un interes militar de suveranitate de stat, pentru stocarea datelor exclusiv într-un cloud suveran. Același document precizează expres faptul că Microsoft nu oferă statelor un cloud de țară suveran, cu excepția cloud-ului pentru China, cloud-ului german și celui separat pentru guvernul federal al SUA.

Suveranitatea digitală

În mod tradițional, suveranitatea înseamnă supremația puterii unui stat în interiorul granițelor sale, precum și dreptul acestuia de a decide în mod independent asupra regulilor aplicabile, fără acordul sau ingerința altor entități statale sau private. Atunci însă când se pune problema suveranității asupra „spațiului digital”, definirea acesteia este mult mai delicată: pe de o parte, spațiul digital este ancorat într-o realitate fizică (putând vorbi despre cabluri, servere etc., care sunt situate pe un anumit teritoriu, dar și despre persoanele fizice sau juridice creatoare ale datelor și informațiilor); pe de altă parte însă, informația care circulă în acest spațiu este, totuși, independentă de realitatea fizică, este extrem de fluidă și se caracterizează prin ubicuitatea sa. La aceasta se mai poate adăuga faptul că informațiile pot fi accesate de la distanță, ceea ce complică și mai mult ecuația. Poate de aceea, până în prezent nu s-a ajuns la un punct de vedere unanim și la o definiție larg acceptată cu privire la întinderea spațiului digital asupra căruia ar trebui să se exercite suveranitatea unui stat.

Din punct de vedere juridic, suveranitatea digitală este un concept în curs de clarificare, care nu a întrunit încă consensul la nivelul școlilor juridice. În definirea acestui subiect, majoritatea autorilor pleacă însă de la conceptul tradițional de suveranitate, care implică egalitatea între state și puterea nelimitată a unui stat în limita teritoriului său național. Terminologia utilizată variază însă de la un autor la altul, iar elementul comun îl reprezintă încercarea de a defini conceptul de suveranitate digitală ca fiind capacitatea de a gestiona spațiul digital și de a menține acolo libertatea de a alege, de decizie și de strategie a statului.

Pornind de la această definiție, suveranitatea digitală poate fi analizată din mai multe perspective, care se completează reciproc. O primă analiză poate fi realizată din perspectiva dimensiunilor și priorităților naționale. Această suveranitate implică nevoia ca statul să-și mențină monopolul tradițional în spațiul său de competență și azi - în era electronică -,

în primul rând în fața actorilor privați care au avut inițiativa în acest domeniu. Pe de altă parte, această abordare implică și capacitatea statului de a aprecia și a identifica amenințările care vizează spațiul cibernetic, în scopul de a-l proteja în fața atacurilor cibernetice, ori a încercărilor de furt de informații ori de denaturare/alterare a acestora. Cea de a treia dimensiune esențială a suveranității digitale se referă la stăpânirea de către stat a mijloacelor informatice necesare pentru controlul asupra rețelelor proprii, a comunicațiilor sale și a datelor proprii, publice sau private.

În al doilea rând, suveranitatea asupra spațiului digital poate fi analizată din perspectiva celor 3 straturi care, în mod convențional, compun acest spațiu: material, informatic și semantic, respectiv cine are puterea de decizie în fiecare dintre acestea. Din această perspectivă se poate evidenția greutatea/puterea/importanța economică, tehnică și politică pe care statul o are în fiecare dintre aceste straturi. Astfel, este important de văzut puterea economică pe care statul o are asupra infrastructurii materiale a spațiului digital, care este rolul său în dezvoltarea tehnologiilor informatice și a resurselor umane, dar și în domeniul cercetării sau al instrumentelor juridice.

În fine, suveranitatea digitală poate să fie analizată și prin evidențierea pârghiilor de care statul poate dispune cu privire la diferitele componente ale spațiului digital, pentru a atinge nivelul dorit de suveranitate asupra fiecăreia dintre ele. Între altele, statul se poate apleca asupra aspectelor de reglementare, poate promova politici publice adecvate gradului dorit de suveranitate în domeniul politicilor industriale sau chiar poate încheia parteneriate cu companiile de profil, naționale sau străine. O astfel de abordare poate contribui la creșterea nivelului de suveranitate în spațiul digital, însă date fiind condițiile economice și tehnologice actuale practic nu există șansa unei suveranități digitale depline, ci doar a unui grad mai mare de autonomie. Aceasta deoarece, majoritatea tehnologiilor din acest domeniu implică un grad mai mic sau mai mare de dependență sau de cooperare cu una sau mai multe state.

Indiferent care va fi sistemul de analiză cu privire la suveranitatea digitală, acesta implică, în mod necesar, o aplecare asupra a ceea ce reprezintă informația digitală. Aceasta a devenit un instrument remarcabil al puterii statelor, dar și pentru agenții economici, astfel că orice tehnologie privitoare la aceasta capătă un loc central în dezbaterile cu privire la suveranitatea digitală. Informația digitală ajunge cu regularitate în centrul

actualității economice și politice; creșterea numărului și a urmărilor cyber-atacurilor - indiferent de scopul acestora (distructiv sau economic - de obținere a unei recompense), dar și utilizarea abuzivă a acestora în context electoral, toate au determinat o dezvoltare a conștiinței publicului cu privire la importanța strategică a gestionării și controlului asupra informațiilor digitale.

În condițiile în care majoritatea activităților umane se bazează pe tehnologii informatice, autoritățile statale se văd pur și simplu concurate de către întreprinderile multinaționale care domină piața în domeniul tehnologiilor și rețelelor digitale. Această dispută vizează păstrarea suveranității statelor sau redobândirea acesteia într-un spațiu care părea că a fost creat anume de către firmele de profil cu scopul de a ieși de sub suveranitatea statelor. Societatea contemporană devine din ce în ce mai mult dependentă de aceste tehnologii informatice, dar și de marile concerne care controlează acest domeniu (rețelele și platformele informatice); iar această tendință se accentuează odată cu dezvoltarea acestor tehnologii, dar mai ales a inteligenței artificiale. Or, aceste tehnologii sunt guvernate de protocoale informatice, iar regulile în spațiul digital depind, în principal, de legile fizicii, iar nu de legile adoptate de stat. Dezvoltarea transnațională a acestor tehnologii și globalizarea determinată de ele generează o tendință de a ieși de sub suveranitatea statelor și fac ca frontierele fizice să nu mai conteze în acest domeniu.

Practic, în mediul digital, pe lângă suveranitatea statelor, se manifestă plenar, de multe ori chiar cu prioritate, drepturile marilor operatori economici (în special ale marilor firme din domeniul IT (Google, Amazon etc). Puterea exercitată la nivel internațional de către asemenea multinaționale ar putea face ca statele să fie nevoite să le recunoască drept entități partenere în gestionarea problemelor specifice ale comunității umane. În acest context, poate fi reamintit și faptul că, în anul 2017, Danemarca a făcut o mutare interesantă în recunoașterea importanței marilor companii din domeniul digital, fiind prima țară care a numit chiar un ambasador care să-i reprezinte interesele pe lângă corporațiile din Silicon Valley (precum Facebook și Google), în speranța că va reuși astfel să influențeze politica marilor corporații din domeniul IT care își au sediul aici. În același timp, această abordare vine să demonstreze că aceste corporații au la fel de mare putere ca și multe dintre guvernele lumii - sau poate chiar mai mare, având în vedere că persoana desemnată a fost chiar trimisă în Silicon Valley, în timp ce în unele țări Danemarca nu avea ambasadori! Mai mult,

până în septembrie 2019, „ambasadorul” numit de Danemarca nu reușise să se întâlnească cu oficialii de rang înalt de la Facebook, de la Google sau de la Apple, ceea ce l-a determinat să afirme că „este ca și cum ar avea de-a face cu o nouă superputere mondială opacă”.

Gestionarea informațiilor din spațiului digital generate de cei circa 4,5 miliarde de utilizatori conectați la rețelele și platformele digitale, care se adaugă unei situații de cvasi-monopol al unor întreprinderi transnaționale (în special cele având sediul în SUA, China sau Rusia) le conferă acestor operatori o putere care bulversează guvernele. Aceasta deoarece, în fapt, aceste mari întreprinderi (Google, Amazon, Batx, Yandex), sunt cele care stabilesc condițiile generale de utilizare a aplicațiilor digitale. Tot ele sunt cele care, prin reguli și algoritmi specifici, stabilesc ce informații să ajungă la cunoștința publicului în spațiul digital, precum și sugestiile cu privire la ceea ce ar trebui să fie citit de către consumatorii de internet pe rețelele sociale. Aceleași companii sunt cele care păstrează și valorifică datele personale ce le sunt încredințate sau lăsate disponibile de către utilizatori, iar agregarea acestora le oferă metadatele - un soi de „petrol” al secolului XXI. În aprecierea unora, puterea acestor multinaționale și modul în care au supus utilizatorii aplicațiilor informatice pe care le pun la dispoziție reprezintă chiar o formă de colonizare de tip nou, în care nu violența colonizatorilor este elementul caracteristic ci dorința arzătoare a utilizatorilor de a se supune acestora.

Problema suveranității asupra spațiului digital a fost abordată diferit de către statele lumii; în timp ce SUA - profitând de poziția favorabilă - au promovat politici de preluare și gestionare unilaterală a spațiului digital, China, ca și Federația Rusă, au dezvoltat politici eficiente vizând garantarea suveranității lor în spațiul digital și pentru a se distanța/debarasa de hegemonia americană în acest domeniu. Aceste politici sunt însă destul de departe de valorile democratice occidentale, dar au rezultate care nu pot fi neglijate. Spre exemplu, China realizează un control total asupra spațiului digital pe teritoriul național, interzicând oricărei firme străine să transfere datele și informațiile digitale către sediile din teritoriul statului de origine și utilizând fără limite datele personale ale cetățenilor proprii. Prin măsurile de ordin tehnic și procedural, statul chinez realizează un control complet asupra a tot ce intră și iese pe și de pe teritoriul național în materie de date și informații digitale. Pe de altă parte, Rusia - chiar dacă nu are firme puternice în domeniul informaticii (așa cum are China), pare că și-a asigurat

mijloacele necesare pentru a nu depinde de marile firme de specialitate în acest domeniu (precum Mail.ru – proprietar al Facebook-ului rusesc VKontakte – și Yandex, motor de căutare utilizat cu precădere). De asemenea, Rusia a stabilit reguli de localizare a datelor cetățenilor proprii, astfel că stocarea trebuie să se facă exclusiv pe servere situate fizic pe teritoriul național al Federației Ruse. În același timp, Rusia a dezvoltat propriul sistem de internet, într-o manieră autoritară. Suveranitatea sa asupra spațiului digital se manifestă atât prin capacitatea de reziliență afișată cu privire la propriul teritoriu, dar și printr-o capacitate de afectare serioasă a rețelelor informatice internaționale.

Pe plan internațional, preocupările cu privire la suveranitatea digitală au apărut încă de la finele secolului trecut, odată cu problema controlului asupra internetului. Elementul care a declanșat această preocupare a reprezentat-o înființarea, în anul 1998, a companiei americane cu sediu în California - Internet Corporation for Assigned Names and Numbers - care și-a asumat dreptul de a decide cu privire la gestionarea numelor de domenii de internet.

Expresia „suveranitate digitală” a fost utilizată pentru prima dată în context internațional în anul 2012, cu ocazia Conferinței mondiale a telecomunicațiilor internaționale. În acest context, China și Rusia au invocat dreptul suveran al acestor state cu privire la rețelele digitale și au cerut elaborarea unui tratat internațional care să reglementeze drepturile suverane ale statelor cu privire la datele și informațiile din spațiul digital. Statele occidentale au fost însă reticente la această solicitare, invocând dreptul la libertate în spațiul digital. Situația s-a schimbat însă radical după anul 2013, odată cu izbucnirea scandalului Snowden, care a demonstrat spionajul generalizat în spațiul digital în profitul unor interese politice sau economice. Dar acest scandal a determinat și o repunere pe tapet a sistemului de gestionare a spațiului digital, cu ocazia unor forumuri internaționale cu această tematică, precum cel de la Sao Paulo (Brazilia) din 2014, Mexic în 2016 și Paris în 2018. Cu aceste ocazii s-a pus în discuție încrederea în internet, s-au evidențiat potențialele riscuri legate de spațiul digital și s-au propus reguli pentru reglementarea rețelelor informatice și pentru gestionarea datelor. Tehnologia digitală a permis ca la aceste evenimente să participe de la distanță reprezentanți ai guvernelor, ai organizațiilor interguvernamentale, companii private, precum și organizații ale societății civile.

La nivel european, în Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor, nr. COM(2012) 529 final din 27.09.2012, privitoare la valorificarea cloud computingului, se exprimă dorința de a „acționa pentru a se poziționa în avangarda dezvoltării viitoare a acestui domeniu și de a beneficia de acesta, atât pe partea de cerere cât și pe cea de ofertă, prin furnizarea și utilizarea pe scară largă de servicii de cloud⁹”. Totodată, documentul menționa crearea unui „Parteneriat european pentru cloud”, care să reunească experți în acest domeniu, având ca obiectiv elaborarea de cerințe comune la nivel comunitar privind achizițiile publice în domeniul cloud computingului, dar fără crearea unei infrastructuri fizice de cloud computing.

Strategia Europeană pentru Cloud Computing adoptată de către Comisie în septembrie 2012 își propunea, de asemenea, să valorifice potențialul stocării și accesării datelor la distanță (cloud computing) în Europa. Aceasta viza crearea a 2,5 milioane de noi locuri de muncă și o contribuție anuală suplimentară de 160 de miliarde de euro la PIB-ul Uniunii.

Potrivit strategiei europene în domeniul serviciilor de cloud, volumul global de date crește foarte rapid; chiar dacă cloud computingul are loc, în special, în marile centre de date, această tendință urmează să se inverseze, iar estimările sunt că circa 80% din toate datele să fie procesate în dispozitive inteligente mai aproape de utilizator, cunoscute sub numele de edge computing. Iar combinarea tehnologiilor de calcul de tipul edge cu cele de cloud computing reprezintă o garanție că datele sunt prelucrate în modul cel mai eficient.

Uniunea Europeană pledează pentru asigurarea unei autonomii în domeniul digital, bazată pe dezvoltarea la nivel local a unor servicii tehnologice competitive, dar și pe un control juridic asupra datelor, prin crearea unor infrastructuri digitale proprii, cu ale cuvinte, pentru o suveranitate asupra spațiului digital care îi revine. Astfel, Strategia prevede finalizarea în anul 2025 a unei reglementări privind dezvoltarea cloud computingului, precum și a inteligenței artificiale, având ca obiectiv dezvoltarea capacității de stocare și prelucrare a datelor astfel încât să asigure necesarul întreprinderilor și administrațiilor publice până în 2035. Totodată, „pentru a consolida suveranitatea digitală a Europei în sectorul cloud computingului”, strategia prevede promovarea unei politici publice la nivel comunitar destinată să susțină administrațiile publice și achizițiile publice.

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0529:FIN:ro:PDF>

Într-o declarație din octombrie 2020, Comisia Europeană arăta că - împreună cu statele membre - executivul european dorește să determine o mai bună legătură între inițiativele naționale și cele transfrontaliere pentru întărirea interoperabilității în domeniul cibernetic. În acest sens, se prevedea lansarea unei alianțe europene privind informațiile industriale și cloud-ul, așa cum s-a prevăzut în strategia comunitară privitoare la informațiile digitale adoptată în februarie 2020. În acest scop, statele interesate erau îndemnate să acționeze împreună pentru proiectarea și realizarea noii generații de cloud. Din analiza acestei declarații rezultă că, la nivelul Uniunii, se dorește combinarea eforturilor de investiții private, naționale și a celor comunitare, pentru realizarea unei infrastructuri de cloud reziliente și a unor servicii sigure în acest domeniu dar, mai ales, federarea capacităților de cloud, pe baza unor reglementări tehnice comune statelor membre. Cu alte cuvinte, obiectivul declarat viza creșterea gradului de suveranitate a UE în spațiul digital, prin crearea propriilor servicii de cloud, precum și investiții în „tehnologii noi și transversale de tip cloud-edge”, menite să contribuie la „crearea unor spații europene comune ale datelor”.

Legea americană privind cloud-ul

La 23 martie 2018, Congresul SUA a adoptat Cloud Act (cu titlul oficial Clarifying Lawful Overseas Use of Data), o lege care avea ca scop să clarifice regulile privitoare la cererile formulate de autorități cu privire la datele stocate în afara teritoriului SUA. Noua reglementare conține o serie de prevederi care, pe fond, vizează, în fapt, controlul și protecția informațiilor din spațiul digital. Această legislație permite autorităților competente americane să solicite direct furnizorilor de servicii de cloud să le furnizeze informațiile cu privire la clienții acestora - firme sau persoane juridice neamericane -, indiferent de locul unde sunt gestionate aceste informații. Astfel cetățenii europeni sunt și ei vizați de această lege americană, dacă datele lor fac obiectul serviciilor specifice asigurate de companii americane.

După nenumărate comentarii și îngrijorări exprimate înainte de promulgarea acestei legi cu caracter extrateritorial, dezbaterile asupra suveranității în spațiul digital a fost reaprinsă odată cu intrarea acesteia în vigoare. Practic, legislația americană cu privire la domeniul digital completează într-o manieră intruzivă poziția dominantă tehnologică a marilor companii americane de profil. În fața acestei situații, tot mai multe state au

adoptat ideea de autonomie a domeniului digital, ca o modalitate de exercitare a suveranității statale în acest sector, ceea ce presupune o capacitate autonomă de apreciere, decizie și acțiune.

SUA au înțeles de la început oportunitatea apărută odată cu marile firme operatoare de cloud și au făcut din gestionarea datelor o axă majoră a strategiei lor de putere mondială în domeniul spațiului digital. Această strategie este ilustrată atât la nivelul actorilor inițiali (precum GAFAM¹⁰), care au fost susținuți de către puterea publică, dar mai ales la nivelul politicii de apărare și securitate națională, prin intermediul activităților de colectare masivă de date (de către National Security Agency - sau NSA).

Această strategie este prezentă și în domeniul legislativ, printr-o abordare ambițioasă și cu vădite elemente de extrateritorialitate, ceea ce permite autorităților americane să aibă acces la o cantitate enormă de informații digitale de peste tot din lume. Pe lângă legea privitoare la cloud, între reglementările americane cu caractere extrateritorial mai pot fi enumerate: Foreign Intelligence Surveillance Act¹¹, USA Patriot Act¹², precum și Stored Communication Act¹³. Așadar, chiar înainte de adoptarea unei reglementări cu privire la informațiile procesate de firmele americane în afara teritoriului național, SUA aveau deja cadrul juridic pentru transferul datelor către serviciile de informații sau către autoritățile de aplicare a legii.

Încă de la adoptare, legea americană a cloud-ului a provocat o serie de temeri, iar numeroase luări de poziție vizau pericolul pe care-l reprezenta aceasta, chiar fără să facă referire la un anume tip de informații pe care aceasta le-ar viza. Între altele, s-a arătat că această lege este, practic, o armă care permite autorităților americane și serviciilor de informații să ceară direct operatorilor și furnizorilor de servicii online care sunt supuși legislației americane să comunice datele aflate sub controlul acestora, fără a lua în considerare locul unde acestea sunt stocate, gestionate sau prelucrate.

¹⁰ GAFAM este un acronim care se referă la cele cinci companii tech majore: Google, Apple, Facebook (acum Meta), Amazon și Microsoft.

¹¹ Legea privind supravegherea informațiilor străine a fost adoptată de SUA în 1978 și stabilește proceduri de colectare a informațiilor privitoare la entități străine pe teritoriul său.

¹² Cunoscută și sub numele de „*Legea din 2001 privind unirea și consolidarea Americii*”, reglementarea a fost adoptată după atacurile teroriste din 11 septembrie 2001, pentru a extinde competențele agențiilor de informații și în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului.

¹³ Legea privind comunicațiile stocate reglementează confidențialitatea comunicațiilor electronice și a informațiilor despre abonați deținute de furnizori de servicii terți.

Cu alte cuvinte, această reglementare permite autorităților americane de urmărire penală - de exemplu - să ocolească procedurile clasice de cooperare și într-ajutorare dintre autoritățile naționale de aplicare a legii care ar presupune aplicare prevederilor unor tratate bilaterale de cooperare în materie judiciară. Or, legea cloud-ului permite judecătorilor americani să ordone direct prestatorilor de servicii de comunicații electronice sau servicii informatice la distanță să fie transmise datele aflate sub controlul acestora agențiilor de informații ori celor de aplicare a legii. Spre exemplu, orice firmă sau companie, indiferent de naționalitatea acesteia, se poate vedea în situația în care datele stocate într-un cloud al Microsoft, Amazon, Google etc., sunt transmise autorităților judiciare sau agențiilor de informații chiar fără a fi informată. În pofida unor proceduri aparent temeinice (care presupun, între altele, ca agenția americană solicitantă a informațiilor să demonstreze pentru ce sunt utile acestea), aria de aplicare a acestei legi rămâne extrem de întinsă în ceea ce privește informațiile ce sunt sub controlul entităților vizate.

În același timp, Legea americană a cloud-ului interzice prestatorilor de servicii din SUA să răspundă la cererile adresate de autoritățile străine de aplicare a legii, însă prevede posibilitatea încheierii unor acorduri între SUA și alte state prin care autoritățile competente pot solicita furnizorilor de servicii de cloud comunicarea directă de informații în afara oricărei proceduri de asistență judiciară. Primul astfel de acord a fost semnat la 7 octombrie 2019 cu Regatul Unit.

În fața acestei situații, în februarie 2019, Consiliul Uniunii Europene a aprobat deschiderea negocierilor în vederea încheierii unui astfel de acord între Uniunea Europeană și SUA, motivat - între altele - de faptul că „practicienii din UE întâmpină în prezent dificultăți în obținerea datelor referitoare la conținut prin intermediul cererilor de asistență judiciară reciprocă”. Conform Expunerii de motive la decizia de aprobare a Consiliului, „Legea CLOUD permite încheierea de acorduri executive cu guvernele străine, în baza cărora prestatorii de servicii din Statele Unite să poată să furnizeze datele referitoare la conținut direct acestor guverne străine¹⁴”. Același document menționează că „acordurile executive cu guvernele străine sunt supuse anumitor condiții, și anume țara străină trebuie să dispună de măsuri suficiente de protecție, inclusiv care să permită restricționarea accesului la datele legate de cetățenii SUA”. În aceste

¹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/Ro/TXT/?uri=CELEX%3A52019PC0070>.

condiții, miza acestui acord trebuie să fie asigurarea unui regim echilibrat și reciproc între UE și SUA, care să permită un transfer eficient al datelor pentru a putea lupta contra criminalității.

Efectul combinat al dominației pieței de cloud de către întreprinderile americane și această legislație cu caracter extrateritorial expune informațiile companiilor europene - mai ales cele sensibile din punct de vedere economic - posibilității de a fi observate și analizate de către concurenții din SUA, în contextul „războiului” economic care se derulează cu caracter permanent și a spionajului economic și industrial care alimentează și mai mult temerile generate de legea americană cu privire la cloud. Iar o astfel de abordare nu poate fi exclusă, mai ales că agențiile americane de aplicare a legii ar putea cu ușurință să motiveze nevoile specifice de informații sensibile și comerciale, iar astfel să obțină în mod legal acordul unui judecător american pentru transferul de informații în cadrul unei anchete privind fapte grave precum actele de corupție sau terorismul.

În termeni oficiali, lucrurile nu s-au schimbat fundamental după apariția legii americane privind cloud-ul. Astfel, la începutul anului 2020, reprezentantul Microsoft afirma că, din punct de vedere cantitativ, volumul informațiilor nu a suferit schimbări semnificative după intrarea în vigoare a legislației privitoare la cloud, iar imensa majoritate a informațiilor solicitate de autoritățile americane de aplicare a legii se refereau la persoane fizice, iar nu la companii¹⁵. În același context, Microsoft a precizat că în prima jumătate a anului 2019 a primit 4860 de cereri în baza acestei legi formulate de autorități americane, din care 126 au privit date stocate în afara teritoriului SUA. Dar această situație era doar pentru Microsoft și doar într-o jumătate de an după intrarea în vigoare la legii respective! La care se poate adăuga constatarea că nu se precizează câți utilizatori sunt vizați în fiecare cerere!

În teorie, aplicarea legii americane asupra cloud-ului de către un furnizor de servicii de servicii de cloud l-ar putea pune în situația de a încălca mai multe legi naționale și/sau europene. De exemplu, prin furnizarea datelor personale ale clienților către autoritățile americane, ar putea încălca legea națională a unui stat UE în materie de protejare a acestora, dar și cunoscutul regulament european RGPD, care reglementează strict orice transfer al acestor date către o autoritate străină. Strict legal,

¹⁵ <https://damianduchamps.wordpress.com/2020/07/10/office-365-schule-stand-juli-2020>.

această reglementare comunitară ar putea fi invocată de operatorul de cloud pentru a refuza o comunicare a datelor personale către autorități americane fondată pe legea privind cloud-ul.

Teoretic, judecătorul american sesizat în baza legii privind cloud-ul de către autoritățile de aplicare a legii cu o cerere având elemente de extraneitate (precum cetățenia titularului datelor personale ori statul unde acestea se află) ar trebui să pună în balanță probabilitatea și întinderea riscurilor, precum și sancțiunile aplicabile prestatorului de servicii de cloud dacă va comunica datele cu încălcarea legislației naționale aplicabile. Cu cât riscul este mai mare, cu atât judecătorul ar trebui să se opună unei astfel de cereri. În realitate însă, în lipsa unui acord interguvernamental cu SUA, soluționarea acestui conflict de legi depinde în foarte mare măsură de raportul de forțe existent din punct de vedere geopolitic; atunci când nu există riscuri la nivel geopolitic, furnizorul american al serviciilor de cloud va putea fi oricând autorizat să furnizeze datele pentru că are ca bază legea americană asupra cloud-ului, care îl va determina să înfrângă legea națională a clientului său ori a statului pe teritoriul căruia se află datele. Dimpotrivă, în cazul în care este vorba de state care au capacitatea de a emite pretenții cu privire la suveranitatea lor digitală, iar raportul de forțe este echilibrat, decidenții vor cumpăni mai profund situația. În orice caz, e greu de crezut că un judecător american va decide că trebuie să pună în balanță legislația europeană și legea privind cloud-ul - atunci când soluționează o cerere privitoare la datele unei firme din Europa! Mai ales că pentru firme nu există o lege europeană sau națională similară cu cea privitoare la protecția datelor personale. Iar în materie de firme interesul pentru secretele economice poate fi foarte mare!

La finalul anului 2020, pe fondul îngrijorărilor, compania Microsoft a emis o serie de comunicări publice pentru a-și asigura clienții că va contesta solicitările de informații venite din partea guvernelor atunci când va considera că nu există o bază legală pentru aceasta și va despăgubi orice client ale cărui date personale sunt divulgate fără respectarea RGPD. În februarie 2021 și Amazon Web Services a emis o declarație similară¹⁶. În fapt, cele două luări de poziție par mai degrabă manifestări destinate să asigure păstrarea de către giganții americani ai serviciilor de cloud a pieței europene cu circa 500 de milioane de clienți.

¹⁶ <https://aws.amazon.com/es/blogs/security/aws-and-eu-data-transfers-strengthened-Commitments-to-protect-customer-data/>.

Pe fond însă, întreaga dezbatere în jurul legii americane asupra cloud-ului nu face altceva decât să demonstreze lipsa unei strategii solide a statelor europene cu privire la suveranitatea asupra spațiului digital.

Concluzii:

Pe baza unor strategii coerente, guvernele pot îmbunătăți rapid situația cloud-ului, permițând Europei să-și gestioneze propriile servicii, fără priviri indiscrete din partea altor puteri și fără a se teme de concurență, de consecințele unor eventuale dispute, ori de sancțiuni.

Există premisele tehnice, economice și legislative, necesare dezvoltării rapide a cloud-ului la nivel european, precum și resursele umane cu expertiză în domeniu, pentru realizarea de capabilități comparabile cu Amazon, Google, Microsoft etc. De altfel, Europa are suficiente talente tehnice, inclusiv oamenii care au construit o mare parte din tehnologia care alimentează marii furnizori americani de cloud.

În cazul multor produse bazate pe invenții și inovații dezvoltate inițial de către SUA (precum sistemul GPS), Europa și statele UE au depășit provocările inerente începutului și au devenit competitive la nivel mondial (precum în cazul sistemului de navigație Galileo sau al producției de aeronave). La fel ar trebui să se petreacă și în cazul cloud-ului și serviciilor aferente acestuia, astfel ca Europa să-și păstreze suveranitatea asupra spațiului digital.

Statele trebuie să asigure dezvoltarea instrumentelor și componentelor tehnice ale cloud-ului, în consens cu nevoile concrete ale societății, precum și cu ambițiile și obiectivele actorilor economici, asigurându-și mijloacele necesare pentru a-și consolida suveranitatea în spațiul digital.

În același timp, susținerea și promovarea companiilor naționale și europene din domeniul cloud-ului implică asumarea unor riscuri necesare: o astfel de alegere – chiar și în prezența unor alternative străine mai avantajoase – poate fi o cale de a sprijini industria de profil, pentru a-i permite să-și dezvolte cercetarea și dezvoltarea, să se adapteze și să răspundă nevoilor pieței. O asemenea abordare este cu atât mai necesară atunci când e vorba despre interese suverane sau informații sensibile. Din contră, alegerea unui operator de cloud străin blochează accesul pe piață al companiilor europene sau naționale și nu le oferă șansa de a-și îmbunătăți

oferta și performanțele. Alegerea este, prin urmare, strategică, dar mai ales politică, iar orice decizie în această zonă poate transmite un mesaj politic.

Statele au un rol important în ceea ce privește reglementarea legală cloud-ului și a serviciilor conexe acestuia, iar normele instituite reprezintă cele mai importante pârguri în definirea suveranității în spațiul digital.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Arquilla John și David Ronfeldt în *Athena's Camp: Preparing for Conflict in the Information Age*, cap. 2, ed. RAND Corporation, 1993, Santa Monica.
2. Boyer Bertrand *Cyber-tactique, conduire la guerre numérique*, ed. NUVIS, 2014.
3. Amaël Cattaruzza *Géopolitique des données numériques, Pouvoir et conflits à l'heure du Big Data*, ed. Le Cavalier Bleu, 2019.
4. Coustilière Arnaud, Aude Leroy *Soldat de la cyberguerre*, ed. Tallandier, Paris, 2020.
5. Iteanu Olivier *Quand le digital défie l'Etat de droit*, ed. Eyrolles, Paris, 2016.
6. Pierucci Frédéric *Le Piège américain*, ed. J'ai lu, Paris, 2020.
7. Ventre Daniel *Cyberguerre et guerre de l'information: stratégies, règles, enjeux*, ed. Lavoisier, Paris, 2010.
8. *** <https://netmundial.br/2014/about/>
9. *** <https://futureinternet360.eai-conferences.org/2016/index.html>
10. *** <https://www.nytimes.com/2019/09/03/technology/denmark-tech-ambassador.html>
11. *** <https://eur-lex.europa.eu/>
12. *** <https://slmmicrosoftrijk.nl/wp-content/uploads/2021/07/200630-DPIA-Office-for-the-Web-and-mobile-Office-apps.pdf>
13. *** <https://digital-strategy.ec.europa.eu/fr/node/621>
14. *** [https://cy.ambafrance.org/Internet-Governance-Forum-Paris-12-14-November-2018#ext=Internet%20Governance%20Forum%2C%20Paris%2C%2012%2D14%20November%202018World%20Summit%20on%20the%20Information%20Society%20\(W SIS\)](https://cy.ambafrance.org/Internet-Governance-Forum-Paris-12-14-November-2018#ext=Internet%20Governance%20Forum%2C%20Paris%2C%2012%2D14%20November%202018World%20Summit%20on%20the%20Information%20Society%20(W SIS))

SIGURANȚA ENERGETICĂ A ROMÂNIEI: RISURI ȘI AMENINȚĂRI

ROMANIA'S ENERGY SECURITY: RISKS AND THREATS

Col. prof.univ.dr. DUMITRU DANIEL

*Membru corespondent al Academiei de Științe ale Securității Naționale
(e-mail: daniel_dumitru64@yahoo.com)*

Rezumat: Securitatea energetică a României reprezintă un domeniu esențial pentru stabilitatea economică, socială și politică a țării. În contextul geostrategic actual, România se confruntă cu multiple riscuri și amenințări ce pot afecta livrările de energie și infrastructura critică. Aceste riscuri includ dependența de importurile de resurse energetice, vulnerabilitățile infrastructurii energetice, schimbările climatice și instabilitatea regională. În plus, geopolitica energiei, cu accent pe relațiile cu Rusia, Uniunea Europeană și alte state din regiune, joacă un rol semnificativ în modelarea provocărilor la adresa securității energetice. Acest studiu analizează principalele riscuri și amenințări pentru România, propunând soluții pentru îmbunătățirea diversificării surselor de energie, consolidarea infrastructurii și adaptarea la noile provocări globale. Scopul este de a oferi un cadru de analiză care să sprijine deciziile politice și economice în domeniul energetic, asigurându-se, astfel, o stabilitate pe termen lung a sectorului energetic românesc.

Cuvinte cheie: securitatea energetică; infrastructura energetică; sursele energetice; politicile energetice; proiectele energetice.

Abstract: Romania's energy security is an essential area for the country's economic, social and political stability. In the current geostrategic context, Romania faces multiple risks and threats that may affect energy supplies and critical infrastructure. These risks include dependence on energy imports, vulnerabilities in energy infrastructure, climate change and regional instability. In addition, energy geopolitics, with a focus on relations with Russia, the European Union and other states in the region, play a significant role in shaping energy security challenges. This study analyzes the main risks and threats for Romania, proposing solutions to improve the diversification of energy sources, strengthen infrastructure and adapt to new global challenges. The aim is to provide an analytical framework to support political and economic decisions in the energy field, thus ensuring long-term stability of the Romanian energy sector.

Keywords: energy security; energy infrastructure; energy sources; energy policies; energy projects

Finanțarea proiectelor energetice de către sectorul public este în scădere, iar acest trend nu sprijină creșteri semnificative ale investițiilor, în

special în țările în dezvoltare, unde competiția pentru finanțare este în creștere. Pentru a preveni constrângerea dezvoltării economice, este esențial ca, atât în sectorul energetic, cât și în industriile mari consumatoare de energie, să se elaboreze politici și strategii energetice realiste.

Multe dintre amenințările transnaționale cu care se confruntă Europa provin din regiunile adiacente, cum ar fi bazinul Mării Negre, care este marcat de stagnare economică, frontiere instabile, activități criminale organizate și conflicte înghețate. Astfel, o implicare activă a SUA, UE, NATO și OSCE este necesară pentru a soluționa conflictele prelungite din zone precum Ucraina, Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud și Nagorno-Karabakh.

Pentru a contracara aceste amenințări, România trebuie să adopte strategii clare și coerente în domeniul energetic, având în vedere că fiecare etapă a producției, distribuției și consumului de energie are riscuri și vulnerabilități specifice. Strategiile sectoriale trebuie să țină cont de provocările din infrastructura energetică, cum ar fi instalațiile învechite, dependența de importuri de gaze naturale și eficiența energetică scăzută. De asemenea, România se confruntă cu provocări precum: echipamentele învechite din sectorul minier, performanțele scăzute ale companiilor de stat, lipsa de cercetare-dezvoltare în domeniul energetic și minier și nevoia de a respecta reglementările europene de mediu.

Pentru a răspunde acestor provocări și a asigura securitatea energetică, este necesar ca România să adopte o strategie de modernizare și diversificare a sectorului energetic, inclusiv prin investiții în tehnologii noi și surse de energie mai sustenabile.

Aceste amenințări trebuie completate cu cele care ar putea proveni din zona extinsă a Mării Negre. Regiunea Mării Negre pornește cu un dezavantaj din punct de vedere politic, din cauza unor factori esențiali care fac ca interesele și preocupările actorilor din zonă să nu fie centrate pe această regiune. Există viziuni extrem de diferite și politici divergente în această zonă, întrucât relațiile dintre statele implicate sunt inegale și, uneori, contradictorii. Actorii din Marea Neagră provin din contexte extrem de diverse și nu sunt dispuși să colaboreze ușor, iar dorința de comunicare este limitată. Este o regiune caracterizată de mari discrepanțe în ceea ce privește statutul politic al fiecărui actor. Agenda zonei nu a fost dictată de o politică de cooperare între statele învecinate, ci, de multe ori, de conflicte. Un

exemplu semnificativ în acest sens este relația dintre România și Ucraina. Procesul de la Haga privind delimitarea platoului continental și a zonelor economice exclusive ale celor două state în Marea Neagră este doar o fațetă a conflictului diplomatic și strategic dintre cele două țări. Canalul Bâstroe, care permite ocolirea Uniunii Europene de către fostul stat CSI pe cursul Dunării, reprezintă o altă componentă a acestui conflict.

Este evident că, din anul 1991, relațiile româno-ucrainene au fost marcate de numeroase dispute. Printre acestea se numără: „problema” sudului Basarabiei, nordului Bucovinei, Ținutului Herța și Insula Șerpilor; situația minorității românești din Ucraina; construirea de către Ucraina a canalului Dunăre-Marea Neagră pe teritoriul românesc; despăgubirile datorate de România pentru investițiile realizate la combinatul minier Krivoi Rog, de la Dolinska; delimitarea frontierei și stabilirea zonelor economice exclusive și a platoului continental în Marea Neagră. Ar fi fost firesc ca aceste conflicte să fie rezolvate încă din anul 1991, în spiritul bunei vecinătăți și al respectării drepturilor istorice și juridice ale României, conform Tratatului de pace de la Paris (1947) și altor acorduri internaționale. Din păcate, nici una dintre aceste chestiuni nu a fost soluționată prin tratative amiabile și în acord cu adevărul istoric.

Există dezacorduri între actorii din bazinul Pontic și cu privire la prezența americană în regiune. În februarie 2006, Kurt Volker, adjunctul secretarului de stat al SUA, a exprimat dorința Washingtonului de a extinde operațiunea antitero NATO „Eforturi active” din Marea Mediterană până în Marea Neagră. Această operațiune a început la sfârșitul anului 2001 și, inițial, s-a concentrat pe controlul navigației în zona Gibraltarului și a canalului Suez. În martie 2004, aria operațiunii a fost extinsă la întreaga Măre Mediterană. Turcia se opune extinderii acestei operațiuni în Marea Neagră, argumentând că ar încălca Convenția de la Montreux din anul 1936, care reglementează navigația în strâmtoarele Mării Negre. În opinia Turciei, pentru asigurarea securității în Marea Neagră, ar fi suficientă prezența grupului naval de cooperare operativă Blackseafor, format din forțele navale ale celor șase state din regiune, alături de inițiativa Armonia Mării Negre, lansată în anul 2004 de Turcia și susținută de Rusia. Această inițiativă are scopuri similare cu ale „Eforturilor active”, axându-se pe controlul navigației din Marea Neagră.

Spre deosebire de Turcia și Rusia, care se opun extinderii operațiunii NATO în Marea Neagră, România și Bulgaria susțin inițiativa americană și, conform unor informații din presă, au sugerat chiar posibilitatea revizuirii Convenției de la Montreux. România și Bulgaria, care sprijină cu entuziasm planurile SUA pentru extinderea influenței în Marea Neagră, ar putea propune inițierea unui proces de revizuire a acestei convenții. Convenția de la Montreux a fost întocmită pe baza experienței istorice și a contribuit la rezolvarea multor probleme politico-militare. În urma acesteia, a fost creat un echilibru care, chiar și în perioada Războiului Rece, a împiedicat apariția unor conflicte legate de navigație în această zonă.

Din această perspectivă, niciuna dintre organizațiile și acordurile de cooperare nu ar putea funcționa la parametri normali și conform dorințelor fiecărui membru în parte. Astfel, procesul de luare a deciziilor prin consens, împreună cu numărul mare de membri ai CEMN, care au orientări și politici naționale diferite, uneori chiar incompatibile, ar putea împiedica realizarea unor proiecte regionale majore în cadrul acestei organizații. Nepotrivirea dintre statele din regiune, alimentată de neîncrederea bilaterală, ar putea transforma Consiliul Miniștrilor de Externe al CEMN într-un fel de mini Consiliu de Securitate al ONU, în care veto-ul reciproc ar limita semnificativ flexibilitatea și rapiditatea deciziilor, așa cum s-a întâmplat în perioada Războiului Rece. De asemenea, dacă situația din Cipru se va agrava după livrarea rachetelor rusești, o organizație cu Grecia și Turcia ca membri plini ar putea deveni un adevărat câmp de confruntare între cele două țări. Până acum, ambele state au evitat o confruntare diplomatică directă în cadrul CEMN, dar aceasta ar putea apărea oricând. Fără voința politică de a coopera, CEMN ar putea deveni doar un sprijin pentru proiecte bilaterale sau trilaterale de mică amploare, fără un impact semnificativ asupra stabilizării regiunii. Totuși, există și domenii în care importanța este recunoscută de toți membrii, cum ar fi dezvoltarea infrastructurii regionale sau sprijinul acordat IMM-urilor, deși, în cazul primului, fiecare stat ar putea să își promoveze propriul tip de infrastructură și anumite rute, ceea ce ar putea genera conflicte aparent minore, cum ar fi cea dintre România și Bulgaria privind amplasarea unui viitor pod peste Dunăre.

De asemenea, există o anumită neîncredere între CEMN și alte organizații economice internaționale, mai ales în relațiile cu Uniunea Europeană. Cooperarea în regiunea Mării Negre nu a fost gândită ca o

alternativă la proiectele economice deja existente, ci ca un proces complementar, destinat să faciliteze integrarea mai mare a regiunii în sistemul economic vest-european (Art. 5 și 7 ale Declarației de la Istanbul). Totuși, Uniunea Europeană a manifestat un interes redus față de inițiativele CEMN, iar zona Mării Negre rămâne considerată o regiune de „risc ridicat”, ceea ce a dus la un nivel scăzut de investiții străine (în 1995, de doar 4874 milioane de dolari). Un alt risc instituțional major pentru statele membre este posibilitatea duplicării inițiativelor, din cauza numărului mare de organizații subregionale care se suprapun în aceleași domenii de interes (troica SEE, CEMN, ICE, Procesul Royaumont, ICES).

Aceste riscuri sunt un amestec între riscurile instituționale și cele politice și pot afecta unele dintre cele mai importante proiecte de cooperare CEMN, cum ar fi lupta împotriva terorismului și crimei organizate. În primul rând, procesul de adaptare a codurilor penale naționale s-a dovedit a fi unul lung și dificil. Percepțiile țărilor implicate asupra a ceea ce înseamnă terorismul sunt influențate de realitățile politice interne diferite: pentru Turcia, terorismul înseamnă acțiunile PKK, pentru Azerbaidjan sunt organizațiile paramilitare armene, pentru Republica Moldova se referă la separatismul transnistrean, iar pentru Georgia, la separatismul abhaz sau la milițiile turce implicate în atentatele eșuate împotriva lui Șevarnadze. Definirea clară a terorismului și adoptarea unor măsuri concrete pentru combaterea acestuia sunt obiective care generează controverse, mai ales în regiunile unde există sprijin popular pentru mișcări politice care promovează forme radicale de luptă.

Un alt risc provine din conflictele înghețate existente în regiune. Așa cum a subliniat președintele Băsescu, „Dacă ne-am uita pe o hartă a conflictelor nerezolvate, am observa un arc de instabilitate în regiunea Mării Negre, care alimentează și contribuie la răspândirea altor probleme de securitate, cum ar fi traficul de arme și ființe umane, traficul de droguri, criminalitatea transfrontalieră, subminarea instituțiilor democratice și încălcarea drepturilor omului”¹.

Un alt factor de risc este politica agresivă promovată de Rusia în „străinătatea apropiată”, care include în mare parte și zona Pontică, precum și încercările de „reconstruire sub altă formă a spațiului sovietic”, sub

¹ Președintele Băsescu despre Marea Neagră, comentariu la BBC, 05 mai 2006, în <http://www.bbc.co.uk/romanian>.

pretextul consolidării integrității. În acest context, prezența Flotei Mării Negre, deși în posesia altor state, rămâne un factor de dezechilibru în raportul de forțe și armamente din regiune.

Problemele teritoriale între statele riverane, exacerbară naționalismului și tendințele separatiste reprezintă un alt risc ce nu doar că poate împiedica o colaborare eficientă în domeniul energetic, dar și poate genera tensiuni ce ar putea duce la conflicte deschise. Un alt subiect fierbinte este nerespectarea de către Rusia a Tratatului CFE, care are o semnificație deosebită, având în vedere că intrarea Rusiei în G8 a schimbat dinamica geostrategică a regiunii.

Rusia, fiind unul dintre cei mai mari producători și exportatori de energie din lume, cu resurse semnificative de petrol și, în special, de gaz natural, poate controla politic și, dacă este necesar, militar, regiunile Asiei Centrale și Caucazului, care dețin mari rezerve energetice. Având o poziție strategică în apropierea celor mai mari consumatori de energie, Uniunea Europeană la vest și China și Japonia la sud-est, Rusia beneficiază de tehnologia, cunoștințele și forța de muncă necesare pentru a-și dezvolta industria energetică existentă și chiar pentru a inventa noi tehnologii, dacă este nevoie. De asemenea, Rusia are una dintre cele mai dezvoltate industrii nucleare din lume și joacă un rol esențial în proiectele de fuziune nucleară controlată. Aceste caracteristici, împreună cu resursele, tehnologia, poziționarea geografică și statutul internațional, au dus Rusia la concluzia că este o „superputere energetică” unică în lume, fără rival în ceea ce privește resursele naturale și capacitatea de dezvoltare a acestora.

Un factor de vulnerabilitate pentru Rusia este faptul că nu controlează distribuția energiei în lumea dezvoltată. În acest context, pentru Rusia, „securitatea energetică” înseamnă a participa activ la controlul acestui sistem. Aceasta implică achiziționarea de către companiile rusești a companiilor distribuitoare de energie din țările dezvoltate, având la dispoziție bani, management și specialiști. Totuși, Rusia nu beneficiază de acordul politic al țărilor dezvoltate, care au fost dispuse să vândă noilor capitaliști ruși hoteluri, cazinouri sau cluburi de fotbal, dar nu și rețelele de distribuție a energiei. Obiectivul principal al lui Putin la summit-ul de la Sankt Petersburg a fost să obțină acest acord. Deși nu a reușit complet, a făcut un progres semnificativ. În urma summit-ului, Putin a declarat că, până acum, securitatea energetică a fost înțeleasă ca o aprovizionare stabilă

cu resurse energetice pentru marii consumatori, însă acum Rusia a reușit să-i convingă pe partenerii săi că securitatea energetică înseamnă un concept mult mai larg, ce include extragerea, transportul și vânzarea de energie.

Un prim rezultat al acestei noi perspective a avut loc înainte de reuniunea de la Sankt Petersburg, când Gazprom-ul rus și BASF-ul german au anunțat construirea unei conducte de gaz natural care va traversa Marea Baltică, aprovizionând Germania și ocolind, astfel, țările din estul Europei, în special Polonia. Aceasta va duce la pierderi semnificative pentru Polonia, atât în privința veniturilor din taxele de transport, cât și în ceea ce privește rolul său strategic în calitate de teritoriu intermediar între Rusia și Europa Occidentală. Un alt rezultat a urmat rapid după summit: Gazprom a anunțat intenția de a construi o conductă între Marea Neagră și Europa Occidentală, ce va traversa și aproviziona fostele țări ale Iugoslaviei.

În plus, în cadrul summit-ului de la Sankt Petersburg, Putin a avansat conceptul utilizării eficiente și raționale a infrastructurii de transport al resurselor energetice, subliniind că nu are sens să se irosească bani pe infrastructuri inutile. Astfel, proiectul Nabucco, ce vizează o conductă care să traverseze România, ar putea fi considerat parte a acestei infrastructuri „inutile”. În acest context, președintele român, Traian Băsescu, după discuțiile de la Washington cu președintele american, a făcut o remarcă caracteristică, afirmând că Gazprom reprezenta un factor de dominare mai eficient decât armata sovietică de după al Doilea Război Mondial. Aceasta a fost o figură de stil, însă majoritatea comentatorilor români au ignorat sensul fundamental al afirmației, concentrându-se pe stilul său verbal.

Este bine cunoscut faptul că un număr mic de mari companii rusești, precum Gazprom și Lukoil, sunt principalii agenți ai noii expansiuni capitaliste a Rusiei. În cadrul G8-2006, aceste companii au primit „undă verde” pentru implicarea directă în infrastructura capitalistă a Europei Occidentale și dezvoltate. Problema pentru România, este că această realitate strategică tinde să ocolească țara noastră, așa cum infrastructura nord-europeană negociată de Putin cu Angela Merkel ocolește nu doar fostele republici baltice, ci și Polonia.

Faptul că România, Polonia și țările baltice sunt într-o situație similară nu este o consolare prea mare. Așa cum era de așteptat, țările din nordul Europei de Est au înțeles rapid despre ce este vorba și au reacționat mai vehement și cu mai multe mijloace. Politicienii polonezi, în special, au

făcut declarații atât de dure despre acordul ruso-german încât l-au comparat cu pactul Ribbentrop-Molotov. Speranțele acestora s-au îndreptat spre marele aliat american, iar în dorința de a obține sprijin, vicepreședintele american a făcut câteva afirmații dure la Vilnius, cu câteva luni înainte de G8, criticând Rusia și politica sa energetică. Totuși, aceste reacții nu au avut niciun efect. G8 a arătat că, în fața unor alegeri strategice clare, Statele Unite vor face alegeri raționale, chiar dacă asta înseamnă sacrificarea sentimentelor sau a unor relații de prietenie. Când președintele american a ajuns la Sankt Petersburg, primul lucru pe care l-a spus a fost că nu va da lecții de democrație politică lui Putin, abandonând astfel nu doar Polonia și țările baltice, ci și Ucraina, Georgia și întreaga ofensivă nord-americană din interiorul fostului imperiu sovietic.

Deși nu avem informații certe, este foarte probabil ca președintele Băsescu să fi fost mai preocupat de posibilitatea ca România să fie eliminată din viitoarele circuite energetice decât de problema vizelor pentru românii care vor să călătorească în SUA. Totuși, strategia sa, la fel ca și cea a președintelui Emil Constantinescu de reconstruire a „drumului mătășii” prin România, se baza pe necesitatea de a face din România un punct de tranzit important între est și vest. După războiul din Iugoslavia, această oportunitate a fost mai evidentă, dar, timp de mai bine de un deceniu, România nu a făcut aproape nimic pentru a profita de ea. Nu a construit nici măcar o autostradă sau o linie de cale ferată pentru a sprijini schimburile comerciale între cele două regiuni, ocolind traseul tradițional, afectat de conflictul din Balcani. Astfel, perspectiva ca România să joace un rol strategic în regiune a scăzut considerabil.

Este posibil ca, la Washington, președintele SUA să fi reamintit președintelui țării noastre nu doar de legăturile politico-militare bune dintre România și Statele Unite, ci și despre importanța de a valorifica legăturile cu Rusia și fostul spațiu sovietic. În schimb, răspunsul României a fost, ca de obicei, mult discurs și niciun rezultat concret. Un an mai târziu, în urma unei întâlniri la nivel înalt româno-ruse, în care Rusia a făcut o ofertă de colaborare economică, România a primit aceeași ofertă, dar nu a urmat cu acțiuni economice sau de infrastructură.

Astăzi, România se află într-o situație complicată. Relațiile economice cu Rusia și fostul spațiu sovietic sunt minime, iar infrastructura care ar putea sprijini rolul țării ca punct de tranzit între Est și Vest este

aproape inexistentă. Relațiile politice sunt încă marcate de chestiuni delicate legate de trecut, precum problema tezaurului, insula Șerpilor și tratatul Ribbentrop-Molotov. Însă, viitorul depinde de schimburile comerciale, traseele viitoarelor conducte, utilizarea gazului natural în locul benzinei și capacitatea firmelor românești de a investi în spațiul ex-sovietic. România beneficiază de un aliat puternic la Washington, dar în ciuda sprijinului acestuia, țara noastră nu oferă o infrastructură de tranzit între Est și Vest, ci doar baze pentru trupele americane și un rol marginal în operațiunile internaționale de menținere a păcii. Acestea sunt utile și demonstrează intențiile bune, dar sunt prea puține într-o lume unde confruntările militare devin tot mai mult un spectacol media, iar războiul economic tinde să devină principalul mod de competiție, cu scopul obținerii prosperității, nu al cuceririi de teritorii.

Concluzii:

Țările din regiunea Mării Negre, inclusiv România, se confruntă cu o problemă de influență energetică. Rusia joacă un rol dominant în acest sector, iar țările est-europene sunt în mare parte excluse din deciziile cheie privind infrastructura energetică. În special, acordurile între Rusia și Germania (cum ar fi construirea conductei de gaz prin Marea Baltică) ocolesc statele est-europene, care își pierd rolul strategic și veniturile din transportul energetic.

Deși România și alte țări din Europa de Est sunt într-o situație similară, reacțiile lor față de politicile energetice rusești sunt adesea incoerente și lipsite de acțiuni concrete. State precum Polonia și țările baltice au făcut declarații dure, dar nu au reușit să influențeze politicile globale, fiind lăsate pe margine. În același timp, România, deși dispune de sprijin american, nu a reușit să își valorifice potențialul strategic în ceea ce privește infrastructura energetică și rolul său de tranzit între Est și Vest.

România și alte state din regiune depind prea mult de relațiile externe, cum ar fi cele cu Statele Unite sau Uniunea Europeană, fără a construi infrastructura necesară pentru a-și consolida rolul în economiile regionale și globale. Lipsa de investiții în infrastructură, cum ar fi autostrăzile sau linii feroviare între regiunile afectate de conflicte, a limitat oportunitățile economice și strategice ale țării.

România se află într-o perioadă în care războiul economic a devenit o modalitate centrală de competiție geopolitică. Țările care dețin control

asupra resurselor energetice și infrastructurii de transport au avantajul strategic, iar România nu a reușit să își construiască o infrastructură care să sprijine acest tip de competiție globală. În loc să profite de oportunitățile economice, România a rămas într-un rol secundar în cadrul jocurilor de putere energetică din Europa.

Rusia continuă să își extindă influența energetică globală și să își consolideze poziția de „superputere energetică”, datorită resurselor naturale, capacităților tehnologice și poziției sale geopolitice. Prin implicarea directă în infrastructura energetică europeană, Rusia își exercită un control semnificativ asupra economiilor din estul și centrul Europei, în timp ce țările din regiune rămân, în mare parte, excluse din aceste decizii.

România, deși beneficiază de sprijinul și încrederea partenerilor săi internaționali (în special Statele Unite), nu a reușit să acționeze ferm pentru a-și consolida poziția strategică. Lipsa acțiunii în ceea ce privește investițiile în infrastructură, în special în ceea ce privește infrastructura energetică, a redus semnificativ capacitatea țării de a juca un rol de tranzit între Est și Vest.

România se confruntă și cu probleme politice și istorice care afectează relațiile externe, cum ar fi chestiuni legate de tezaur, insula Șerpilor sau tratatul Ribbentrop-Molotov. Aceste dispute, deși relevante în contextul relațiilor bilaterale, nu contribuie la progresul pe termen lung al țării, iar viitorul acesteia depinde din ce în ce mai mult de economia globală și de capacitatea sa de a colabora eficient pe plan regional.

În concluzie, România și alte țări din regiunea Mării Negre se află într-o poziție vulnerabilă din cauza lipsei unei strategii coerente în domeniul energetic, a dependenței de actorii globali și a infrastructurii subdezvoltate, care le limitează capacitatea de a influența evoluțiile geopolitice și economice ale regiunii.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. *** *Strategia energetică a României în perioada 2007-2020* (proiect), în http://www.minind.ro/presa_2007/mai/Strategia_16_mai.pdf
2. Asmus, Ronald D., *NATO Enlargement and the Baltic States*, Survival 382, no. 2, Summer, 2006.

3. Baltă Corneliu *Securitatea la Marea Neagră*, în Colocviu Strategic, Nr. 9 [XL], August 2005.
4. Bărbulescu, I. *Strategia energetică a Rusiei și impactul asupra Europei de Est*, Editura Universității din București, 2006.
5. Băsescu, T. *Romania în geopolitica energiei*. Editura Polirom, București, 2014.
6. *** Presedintele Băsescu despre Marea Neagră, comentariu la BBC, 05 mai 2006, în <http://www.bbc.co.uk/romanian>.
7. Buzan, B., Waever, O. *Regions and Powers: The Structure of International Security*, Cambridge University Press, 2003.
8. Friedrich, H. *Geostrategy and the Black Sea: The Role of Russia and NATO*, Black Sea Studies, 3(2), 2008.
9. Gheorghiu, L. *Geopolitica și securitatea în Marea Neagră: Provocări și oportunități*. Editura Științifică, București, 2012.
10. Pasti Vladimir *Romania între Sankt Petersburg și Washington*, în Bussines Digest, nr. 4 , 22 august 2006.
11. Pârlea, M. *Energia și geopolitica în regiunea Mării Negre*, Editura Academia Română, București, 2005.
12. Rădulescu, V. *Romania și politicile energetice în Europa de Est*, Editura Institutul European, 2010.

ASPECTE GEOPOLITICE ALE SITUAȚIEI DIN CRIMEEA, MAREA NEAGRĂ ȘI MAREA MEDITERANĂ

GEOPOLITICAL ASPECTS OF THE SITUATION IN CRIMEA, THE BLACK SEA AND THE MEDITERRANEAN SEA

Col.(rez.) prof.univ.dr. CRISTIAN FLORIN POPESCU

*Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale din România
(e-mail: cfgh.popescu@gmail.com)*

Rezumat: Criza actuală din relațiile ruso-ucrainene, în general, și în raport cu Crimeea, Sevastopolul și Flota Mării Negre, în special, ar trebui evaluată din perspectiva geopoliticii, geo-economiei, geo-culturii și geostrategiei. Nu poate fi redusă doar la influența rusofobă a liderilor ucraineni asupra formării geopoliticii interne și externe a Ucrainei, care se bazează pe atitudini de mare putere, antiruse. Originile și cauzele acestei crize rezidă în profundele contradicții spirituale ale civilizațiilor rusă și anglo-saxonă, în eterna confruntare dintre Rusia și Europa, Est și Vest, în diferențele socio-culturale dintre poporul rus unit, format sub influența a cinci secole de dominație polono-lituaniană-austriacă în partea de vest a Ucrainei moderne.

Cuvinte-cheie: acces maritim; garanții de securitate; parteneriat NATO; politica discriminatorie; Sichul zaporojean; Novorossiia; tătari crimeeni; Mejlisul Tătarilor din Crimeea; popoare indigene.

Abstract: The current crisis in Russian-Ukrainian relations in general and in relation to Crimea, Sevastopol and the Black Sea Fleet in particular should be assessed from the perspective of geopolitics, geo-economics, geo-culture and geostrategy. It cannot be reduced only to the Russophobic influence of Ukrainian leaders on the formation of Ukraine's internal and external geopolitics, which is based on great-power, anti-Russian attitudes. The origins and causes of this crisis lie in the deep spiritual contradictions of the Russian and Anglo-Saxon civilizations, in the eternal confrontation between Russia and Europe, East and West, in the socio-cultural differences between the united Russian people, formed under the influence of five centuries of Polish-Lithuanian-Austrian domination in the western part of modern Ukraine.

Keywords: maritime access; security guarantees; NATO partnership; discriminatory policy; Zaporozhian Sich; Novorossiia; Crimean Tatars; Mejlis of Crimean Tatars; indigenous peoples.

Scopul principal al politicii Occidentului a fost și va rămâne întotdeauna cucerirea Rusiei istorice, împiedicarea creșterii puterii sale, inclusiv prin dezmembrarea teritoriului, convertirea populației la catolicism,

incitarea la conflicte intercomunitare. În același timp, pentru el nu conta dacă Rusia era princiară, imperială, sovietică sau chiar liberală, dacă se numea Imperiul Rus, Moscova, Rusia, Uniunea Sovietică sau Federația Rusă. Occidentul a folosit întotdeauna în mod cinic perioadele de cea mai mare slăbiciune a Rusiei pentru a-și atinge obiectivele, bazându-se pe elemente „subversive” din cele mai înalte eşaloane ale puterii, care ies la iveală întotdeauna într-o atmosferă de haos. Remarcăm cu privire la această chestiune, faptul că ambasadorul Franței în Suedia a publicat o carte în anul 1919, intitulată *„Plimbări de cealaltă parte a moralității”*. Cartea acestui marchiz și diplomat conținea amenințări la adresa Rusiei: *„Ca răspuns la apelul lor «Toată puterea muncitorilor»”, scria marchizul: „Hai să dezlănțuim pe ei toată mizeria lumii.”* Aceleași linii directe se regăsesc și în celebrul document programatic al lui Allen Dulles, fost director al CIA (1953-1961) și principalul ideolog al războiului rece împotriva Rusiei sovietice. Merită citate câteva fragmente din acesta, care vor ajuta la clarificarea actualelor relații conflictuale ruso-ucrainene.

În 1945, Dulles scria: *„Războiul se va termina, totul se va liniști cumva, se va aranja. Și vom arunca tot ce avem - tot aurul, toată puterea materială - în a păcăli și a înșela oamenii!”*

Creierul uman, conștiința oamenilor sunt capabile de schimbare. După ce am semănat haos acolo, le vom înlocui imperceptibil valorile cu unele false și îi vom forța să creadă în aceste valori false. Cum? Vom găsi oameni cu aceleași gânduri, aliații noștri, chiar în Rusia.

Episod după episod, se va desfășura o tragedie de proporții grandioase: moartea celor mai rebeli oameni de pe pământ, stingerea finală, ireversibilă a conștiinței sale de sine. De exemplu, vom eradica treptat esența socială a literaturii și artei, îi vom înțărca pe artiști, îi vom descuraja să înfățișeze... să cerceteze, ca să spunem așa, procesele care au loc în adâncul maselor. Literatura, teatrele, cinematografia - totul va înfățișa și va glorifica cele mai josnice sentimente umane. Îi vom sprijini și vom înălța în orice mod pe așa-zișii artiști care vor implanta și vor înfige în conștiința umană cultul sexului, violenței, sadismului, trădării - într-un cuvânt, tot felul de imoralitate. Vom crea haos și confuzie în guvernarea statului.

Vom promova în liniște, dar activ și constant tirania funcționarilor, a mituiturilor și a lipsei de principii. Birocrația va fi ridicată la rang de

virtute. Onestitatea și integritatea vor fi ridiculizate și nu vor mai fi necesare, transformându-se într-o relicvă a trecutului. Lipsa de respect și obrăznicia, minciunile și înșelăciunea, beția și dependența de droguri, frica animalică unii de alții și nerușinarea, trădarea, naționalismul și ostilitatea dintre popoare, mai presus de toate ostilitatea și ura față de poporul rus - vom cultiva cu pricepere și în liniște toate acestea, toate acestea vor înflori.

Și doar câțiva, foarte puțini vor ghici sau chiar vor înțelege ce se întâmplă. Dar îi vom pune pe acești oameni într-o poziție de neputință, îi vom transforma în răsul lumii, vom găsi o modalitate de a-i calomnia și de a-i declara gunoiul societății. Vom smulge rădăcinile spirituale, vom vulgariza și vom distruge fundamentele moralității naționale. Vom submina în acest fel generație după generație. Vom lua oameni din copilărie, adolescență, ne vom pune mereu miza principală pe tineret, vom începe să-i corupem și să-i depravăm. Vom face din ei cinici, vulgari, cosmopoliți. Așa vom face.”

Asta au făcut, eliberând toți „ticăloșii lumii” și pe cei autohtoni în Rusia.

Trebuie menționat că astfel de metode ale oponentilor Rusiei au fost păstrate cu o scrupulozitate inimitabilă încă din cele mai vechi timpuri. Ele datează din vremea orașului Veliki Novgorod, a Rusiei Kievene, din perioada domniei lui Ivan al III-lea. Dacă parcurgeți instrucțiunile Vaticanului către Cneazul Dmitri I și le traduceți în vocabularul modern, este posibil să găsiți o constanță foarte importantă în analiza relațiilor ruso-ucrainene moderne, în prognoza lor.

Această constanță rămâne în orice circumstanțe, indiferent cât de mult s-ar strădui Rusia să fie „bună” în ochii Occidentului, să servească cauza comună europeană sau să se adapteze la SUA. Atitudinea contondentă a Occidentului față de Rusia nu s-a schimbat, nici protejarea Europei de invaziile din Asia, nici protejarea Poloniei de raidurile tătarilor din Crimeea, nici eliberarea Europei de Napoleon, nici salvarea Prusiei în 1805-1815, nici salvarea Austriei în 1849 și a Franței în 1875, nici salvarea țărilor conducătoare ale Europei în Primul Război Mondial din 1914-1918, nici eliberarea Europei de fascism, nici asistența acordată SUA în războiul cu Japonia, nici retragerea trupelor din Germania, nici independența acordată țărilor baltice și aceleiași Ucraine, niciun astfel de cadou pentru Ucraina, precum Crimeea (se pare, cu un retur), nici măcar auto-îndepărtarea Rusiei

de statutul său de mare putere. Toate acestea Rusia le percepe ca pe o nerecunoaștere a „bunăvoinței” ei, ba, mai mult, se simte ofensată.

Există o lungă istorie care explică nevoia Rusiei de acces la mări și o istorie a forțelor externe care se opun acestor aspirații; există justificări legale și internaționale pentru suveranitatea Rusiei asupra Crimeei și Sevastopolului. Există o istorie a numeroase războaie și conflicte cu care Europa Occidentală, într-un mod coordonat, a încercat să îndepărteze Rusia de Marea Neagră. În același mod, Occidentul încearcă acum să izoleze Iranul, Irakul și Siria într-o blocadă continentală. În caz contrar, puterile maritime își pierd deja avantajele pe care le au în prezent. În acest scop, a fost ridicată o blocadă împotriva Rusiei la Caucaz și în țările baltice. Crimeea este avută în vedere ca următoarea mișcare a претенdenților la dominația mondială.

Trebuie menționat că Crimeea, Caucazul și Marea Neagră s-au aflat întotdeauna în aceeași conexiune geopolitică. Războaiele Crimeei și Caucaziei au fost purtate conform unui singur plan, în cadrul unei strategii comune de diminuare a influenței Rusiei. Iar scopul puterilor occidentale, atât în trecut, cât și în prezent, a fost de a împiedica Rusia să-și consolideze pozițiile în Marea Neagră și în Marea Mediterană. Pentru Rusia, apărarea pozițiilor sale în Marea Neagră a fost cu adevărat o chestiune de viață și de moarte. Apărarea eroică a Sevastopolului în Războiul Crimeei din 1853-1856 a zădărnicit planurile puterilor europene de a lua Crimeea și toate țărmurile Mării Negre de la Rusia.

Subliniind rolul Crimeei în al II-lea Război Mondial din 1941-1945, remarcabilul comandant sovietic, Mareșalul Uniunii Sovietice, A.M. Vasilevsky, a scris:

„Importanța enormă din punct de vedere politico-militar și strategică a Crimeei explică natura aprigă a luptei pentru aceasta pe tot parcursul aproape întregului Mare Război. Inamicul s-a agățat de Crimeea până la ultimul moment. Prin deținerea ei, naziștii au putut menține întreaga coastă a Mării Negre sub o amenințare constantă și au putut exercita presiuni asupra politicilor României, Bulgariei și Turciei. Crimeea a servit, de asemenea, drept rampă de lansare pentru fasciști pentru a invada teritoriul Caucazului sovietic și a stabiliza aripa sudică a întregului front. După cum se știe, în noiembrie 1941 am fost forțați să abandonăm cea mai mare parte a Crimeei. Dar bătălia pentru Baza Navală Principală

a Flotei Mării Negre - Sevastopol – a continuat. Fidel tradițiilor sale militare, Sevastopolul, de al cărui nume sunt strâns legate multe pagini glorioase din trecutul istoric al Patriei Mame, izolat de inamic de uscat și în mare parte blocat de mare, a luptat eroic timp de opt luni împotriva forțelor inamice, care erau de multe ori superioare. Și abia în iulie 1942, din ordinul Comandantului Suprem, trupele Armatei Primorsky și navele Flotei Mării Negre au părăsit Sevastopolul.

Odată cu pierderea Sevastopolului și a întregii Crimei, situația strategică a trupelor noastre în sudul frontului sovieto-german și în bazinul Mării Negre s-a înrăutățit brusc. Inamicul amenința acum să cucerească Caucazul și putea dezvolta acțiuni ofensive cu scopul imediat de a ajunge în cursurile inferioare ale râului Volga.

Toate acestea nu au putut decât să afecteze starea de spirit a cercurilor conducătoare din Turcia, România regală și Bulgaria țaristă.

Dacă vă uitați la hărțile acțiunilor militare din 1855, 1920, 1942, 1944, este ușor de observat că, în toate cele patru cazuri, apărarea Sevastopolului a fost construită aproximativ la fel. Acest lucru se explică prin rolul cel mai important jucat aici de factorul natural: amplasarea munților, prezența mării, natura terenului.

A trecut un an. Situația s-a schimbat. A început eliberarea teritoriului Uniunii Sovietice de invadatorii fasciști. Ofensiva din Crimeea a trupelor sovietice s-a încheiat pe 12 mai 1944 cu o înfrângere zdrobitoare a armatei a 17-a germane, formată din 200.000 de oameni.

Moscova i-a salutat de cinci ori pe soldații armatei și marinei care au eliberat Crimeea de invadatorii naziști. Multe unități și formațiuni au primit titlurile onorifice de Perekop, Sivaș, Kerci, Feodosia, Simferopol și Sevastopol”¹.

Bătăliile aprige pentru Crimeea din timpul războiului au reflectat semnificația sa geopolitică, atât pentru Rusia Sovietică, cât și în planurile Germaniei naziste. Pe 16 iulie 1941, Hitler, vorbind la cartierul general și impresionat de avansul rapid al trupelor germane pe frontul germano-sovietic, a schițat pentru prima dată planul de dezmembrare a URSS, în care Crimeii i s-a acordat un loc semnificativ. Adevărul este că, dacă planurile de dezmembrare a URSS în unități atât de mari precum Basarabia, Karelia,

¹ Vasilevsky A.M. *Opera vieții mele*. M. Politizdat, 1973.

Peninsula Kola (Laponia), Ucraina, adică în regiuni istorice extrem de semnificative ale Rusiei din punct de vedere al naționalității, au fost percepute ca „rutină” și nu i-au surprins pe politicienii occidentali europeni, atunci decizia lui Hitler de a anexa Crimeea direct la Germania, separând-o de Rusia, a fost percepută chiar și în cercurile militare ale lui Hitler ca fiind, ca să spunem blând, paradoxală.

Între timp, tocmai aici a fost evidentă consecvența geopolitică specifică a planului lui Hitler, care consta în privarea Rusiei de tot ceea ce o făcea integrală, se completa și îi conferea putere strategică. Hitler a definit corect semnificația strategică paneuropeană a Crimeei, considerând acapararea acesteia de la Rusia ca un act echivalent cu închiderea accesului la Marea Neagră. Prin urmare, acapararea Crimeei nu a fost un pas izolat, ci s-a situat pe același rând cu separarea Țărilor Baltice și a Leningradului de Rusia (pentru a închide accesul la Marea Baltică), a Kareliei și a Peninsulei Kola (pentru a închide accesul la Marea Barents) și a regiunii Baku (pentru a închide accesul la Marea Caspică). Dezvoltând aceste idei în continuare, Hitler a subliniat ulterior că sarcina strategică era ca Rusia, fără acces la mări, să piară treptat ca țară independentă, fără eforturi suplimentare pentru a o reduce la nivelul unei colonii.

Din acest fapt rezultă că Ucraina nu este autoarea ideii de separare a Crimeei de Rusia și anexare a acesteia. Europa, reprezentată de Hitler, a avut astfel de planuri înainte. Dar apoi nu a funcționat, iar astăzi s-a întâmplat ceva „paradoxal”.

Astăzi, interesele a aproximativ treizeci de state riverane Mării Negre și Mediteranei, inclusiv Rusia și Ucraina, dar nu numai, sunt strâns legate în sud. Statele Unite, care nu se numără printre aceste state, au declarat regiunea zonă de interese strategice. Activitatea NATO a crescut brusc aici. În același timp, Rusia a pierdut efectiv poziția geopolitică în bazinul Mării Negre și al Mării Mediterane pe care a ocupat-o în ultimele două secole. Echilibrul de putere s-a schimbat în mod evident nu în favoarea Rusiei. În plus, în regiune s-a format o nouă asociație, prietenoasă cu SUA, Turcia, NATO, dar neprietenoasă cu Rusia. Vorbim despre organizația GUAM Marea Neagră-Caspică, formată din Georgia, Ucraina, Azerbaidjan și Moldova.

În același timp, importanța geo-economică a bazinelor Mării Negre și Mediterane crește vertiginos datorită creării comunicațiilor maritime și costiere care asigură transportul petrolului din regiunea Mării Caspice către

Europa și țările din regiunea Asia-Pacific. Aceasta înseamnă că intervenția SUA și a țărilor NATO va fi din ce în ce mai persistentă și la scară largă. Numărul manevrelor NATO în Marea Neagră crește vertiginos de la an la an. Conduita lor în Crimeea și Sevastopol nu poate fi numită decât o provocare. Pe măsură ce Rusia își pierde pozițiile geostrategice în Europa și în lume, NATO se apropie de frontierele terestre și maritime ale Rusiei.

Trăsătura dominantă a direcției occidentale a politicii externe ucrainene este dorința Ucrainei de a adera la Uniunea Europeană și NATO. Președintele Ucrainei a emis un decret privind „Strategia de integrare în Uniunea Europeană”, a semnat Acordul de parteneriat și cooperare dintre UE și Ucraina. De asemenea, a semnat Carta Ucraina-NATO.

Principalele sale obiective au fost obținerea de ajutor economic și garanții de securitate. Dorința de a obține ajutor economic în condițiile unei crize severe era destul de naturală și rațională. Necesitatea rezolvării celei de-a doua probleme nu este, cel puțin, evidentă. De asemenea, este necesar să ne dăm seama că, de fapt, soluționarea problemelor menționate mai sus depinde complet de poziția țărilor occidentale, care au pornit întotdeauna în primul rând din propriile interese geopolitice și deloc din dorința de a ajuta Ucraina. Volumul ajutorului occidental acordat Ucrainei este incomparabil cu ajutorul rusesc și nu a afectat dinamica și natura proceselor economice din Ucraina.

Speranțele de a schimba ceva în domeniul cooperării economice cu țările occidentale, legate de aderarea Ucrainei la UE, nu au fost nici ele justificate. Buna voință a membrilor săi și dorința arzătoare a Ucrainei însăși nu au fost suficiente pentru aderarea la UE. Un nivel adecvat de macro-indicatori economici, iar în anii nouăzeci, apărarea Ucrainei nu a făcut decât să crească. UE nu recunoaște Ucraina ca țară cu economie de piață și desfășoară în mod regulat anchete antidumping împotriva producătorilor ucraineni, în special pe piața metalelor, care stau la baza exporturilor ucrainene. Natura dependentă a politicii economice ucrainene probabil nu va suferi schimbări serioase în relațiile sale cu Occidentul și va fi extrem de dificil pentru Ucraina să treacă la principii fundamentale noi (primirea de investiții în loc de împrumuturi, crearea unor condiții favorabile pentru extinderea exportului de bunuri ucrainene etc.).

Așadar, în sfera economică, iluziile rămase în Ucraina - „*Occidentul ne va ajuta*” - par din ce în ce mai nesustenabile.

O altă problemă este cea a securității, care, se pare, este construită strategic incorect de către autoritățile ucrainene, pornind de la premisa că

principala amenințare la adresa acesteia este Rusia. Aici pozițiile SUA și ale Occidentului coincid complet. Apropierea Ucrainei de Occident are loc tocmai pe baza confruntării cu Rusia.

Judecând după retorică, o parte semnificativă a elitei politice ucrainene este convinsă că extinderea NATO spre Est va consolida securitatea Ucrainei. Componenta informațională a acestei politici este, de asemenea, organizată în consecință. În special, se spune că NATO este cea mai eficientă organizație de securitate din Europa și se folosește teza despre aspirațiile imperiale agresive ale Rusiei. Ca exemplu de argumentare a politicii care vizează integrarea Ucrainei în structurile lumii occidentale, se poate cita următorul punct de vedere: *„Provocările globale duc la faptul că jucătorii globali operează pe arena internațională, iar Uniunea Europeană este unul dintre aceștia. Introducerea monedei euro, extinderea spre Est și reformele structurale ar trebui să-i asigure rolul de lider în viitor. Dorința de a fi asociat cu un «jucător global» este unul dintre principalele motive în „Hotărârea Ucrainei de a adera la UE.”*²

La 4 noiembrie 1998, Kucima a semnat Decretul „Privind Programul de Stat de Cooperare dintre Ucraina și Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) pentru perioada de până în 2001”. Ce prevedea acest program?

În primul rând, se afirmă: *„Statul nostru își îndreaptă activitățile spre dezvoltarea unei cooperări constructive cu structurile de securitate existente pe continentul european”*; că *„Ucraina consideră NATO drept cea mai eficientă structură de securitate colectivă din Europa”* și că *„prin dezvoltarea cooperării cu NATO, Ucraina își propune să își asigure independența, dezvoltarea democratică și integritatea teritorială și să consolideze garanțiile externe de securitate națională”*.

În al doilea rând, obiectivele programului sunt subordonate sarcinii de implementare optimă a Cartei privind un Parteneriat Distinctiv între Ucraina și NATO, scop în care sunt create mecanismele organizatorice, de coordonare, informare și control corespunzătoare. Toate ministerele relevante și alte organe executive centrale ale Ucrainei vor acționa acum în parteneriat cu structurile NATO relevante.

² A se vedea: Anatolij Ponomarenko Dieeuropflische Orientierung der Ukgaine / Zeptrum US Iptegalionstörschung, Bonn, 1999.

În al treilea rând, se dezvoltă în comun un „*mecanism consultativ de criză*” în cazul unei „*amenințări la adresa integrității teritoriale, suveranității sau securității Ucrainei*”. Se stabilește o linie telefonică directă între președintele Ucrainei și secretarul general al NATO, iar „*ambasadei de contact a unui stat membru NATO la Kiev*” i se acordă statutul de „*persoană autorizată pentru examinarea situațiilor de criză*”.

În al patrulea rând, „*cooperarea cu NATO în domeniul militar este unul dintre domeniile prioritare ale politicii militare a Ucrainei*”.

În al cincilea rând, se preconizează „*implicarea experților NATO în acordarea de asistență consultativă în implementarea proiectelor științifice în Ucraina*”. Toate acestea au scopul de a utiliza experiența NATO „*pentru reformarea și consolidarea Forțelor Armate și a altor formațiuni militare ale Ucrainei*”.

În al șaselea rând, se are în vedere utilizarea pentru manevre comune cu NATO „*a infrastructurii militare a Forțelor Armate și a altor formațiuni militare ale Ucrainei (inclusiv cu titlu permanent), în special a poligonului de antrenament inter-arme Lviv, a poligonului de antrenament Șiroki Lan și a poligonului de antrenament aviatic al Ministerului Apărării din Ucraina, precum și a poligonului de antrenament Chuguev al Gărzii Naționale a Ucrainei*”.

În al șaptelea rând, direcția cooperării în domeniul armamentului vizează „*compatibilitatea armamentului NATO și al Ucrainei, standardizarea și unificarea armamentului și echipamentului militar*”. Se vorbește despre alinierea cuprinzătoare a programelor și standardelor militare, militar-științifice, militar-industriale, inclusiv cantitative, ale Ucrainei cu programele și standardele NATO. Ucraina s-a alăturat, astfel, mișcării NATO spre Est, ceea ce perturbă puternic echilibrul militar-strategic din Eurasia. Este demn de remarcat faptul că implicarea Poloniei, Republicii Cehe și a altor țări slave în NATO face ca această alianță să devină din ce în ce mai anti-rusă. Se remarcă geniul lui **Fiodor Mihailovici Dostoievski**, care a prezis acest fenomen acum aproape 130 de ani. În „*Jurnalele unui scriitor. Septembrie - Decembrie 1877*” citim: „... conform convingerii mele interioare, cea mai completă și insurmontabilă - Rusia nu va avea și nu a avut niciodată asemenea urători, invidioși, calomniatori și chiar dușmani fățiși precum toate aceste triburi slave, de îndată ce Rusia le va elibera și Europa va fi de acord să le recunoască drept eliberate! Și să

nu-mi obiecteze, să nu conteste, să nu-mi ție că exagerez și că sunt un urător al slavilor! Eu, dimpotrivă, îi iubesc foarte mult pe slavi, dar nu mă voi apăra, pentru că știu că totul se va adevăra exact așa cum spun, și nu din cauza caracterului josnic, nerecunoscător, așa-zis, al slavilor, nicidecum - au un caracter în acest sens ca toți ceilalți - ci tocmai pentru că astfel de lucruri în lume nu se pot întâmpla altfel. După eliberarea lor, își vor începe noua viață, repet, tocmai cerând garanții și ocrotirea libertății lor față de Europa, față de Anglia și Germania, de exemplu, și chiar dacă Rusia va fi în concertul puterilor europene, vor face acest lucru tocmai în apărarea Rusiei. Cu siguranță vor începe cu ceea ce este în interiorul lor, dacă nu cu voce tare, își vor declara și se vor convinge că nu datorează Rusiei nici cea mai mică recunoștință, dimpotrivă, că abia au fost salvați de setea de putere a Rusiei prin intervenția Concertului European la încheierea păcii, iar dacă Europa nu ar fi intervenit, Rusia i-ar fi înghițit imediat, „cu scopul de a extinde granițele și de a fonda un mare Imperiu Panslav pe înrobirea slavilor față de lăcomul, vicleanul și barbarul trib al Marii Rusii”. Poate că timp de un secol întreg, sau chiar mai mult, vor tremura continuu pentru libertatea lor și se vor teme de setea de putere a Rusiei; vor câștiga favoarea statelor europene, vor calomnia Rusia, vor bârbi despre ea și vor intriga împotriva ei. Oh, nu vorbesc despre indivizi: vor fi cei care vor înțelege ce a însemnat, înseamnă și va însemna întotdeauna Rusia pentru ei. Dar acești oameni, mai ales la început, vor apărea într-o minoritate atât de jalnică încât vor fi supuși ridiculizării, urii și chiar persecuției politice. Slavilor eliberați le va fi deosebit de plăcut să proclame și să trâmbițeze lumii întregi că sunt triburi educate, capabile de cea mai înaltă cultură europeană, în timp ce Rusia este o țară barbară, un colos sumbru nordic, nici măcar de sânge slav pur, un persecutor și un urător al civilizației europene. Ei vor avea, desigur, de la bun început, guvern constituțional, parlamente, miniștri responsabili, oratori, discursuri. Acest lucru îi va consola și îi va încânta enorm. Vor fi în extaz, citind despre ei înșiși în ziarele pariziene și londoneze, telegrame care informează întreaga lume că, după o lungă furtună parlamentară, guvernul a căzut în sfârșit în (... o țară...) și s-a format unul nou din majoritatea liberală și că unii dintre (...orice nume -ov ...) ai lor au fost în sfârșit de acord să accepte portofoliul de președinte al consiliului de miniștri. Rusia trebuie să se pregătească serios pentru faptul că toți acești slavi eliberați se vor năpusti cu încântare

spre Europa, se vor infecta cu formele europene, politice și sociale, până la punctul de a-și pierde individualitatea și, prin urmare, vor trebui să trăiască o lungă perioadă de europenism înainte de a înțelege ceva despre semnificația lor slavă și despre chemarea lor slavă specială în rândul omenirii. Aceste țări se vor certa între ele pentru totdeauna, se vor invidia reciproc pentru totdeauna și vor intriga unele împotriva altora”.

„Desigur, într-un moment de necaz serios, se vor adresa cu siguranță Rusiei pentru ajutor. Indiferent cât de mult ne-ar urî, bârfi și calomnia pe noi, Europa, flirtând cu ea și asigurând-o de iubire, vor simți întotdeauna instinctiv (desigur, într-un moment de necaz, și nu mai devreme) că Europa este dușmanul natural al unității lor, a fost și va fi întotdeauna și că, dacă există în lume, atunci, desigur, pentru că există un magnet imens - Rusia, care, atrăgându-i irezistibil pe toți spre sine, le îngrădește astfel integritatea și unitatea...”

În Rusia, au idealizat întotdeauna Bulgaria, pe care au salvat-o de turci. Și Bulgaria a luptat împotriva Rusiei atât în Primul, cât și în al Doilea Război Mondial. Acum, ca membru al blocului NATO anti-rus, și-a oferit teritoriul pentru nevoile aliaților. Și au trimis din nou o forță de debarcare la Feodosia în iulie 2006. Aceasta a marcat cea de-a 150-a aniversare a Acordului de la Paris din 1856, care a fost umilitor pentru Rusia. Deocamdată, forța de debarcare a fost alungată, deși nu se știe pentru cât timp.

SUA se grăbesc să admită Ucraina în NATO. Sub presiunea lor, aliații ar putea închide ochii la prevederile legale care ar putea împiedica acest lucru. Buletinul informativ în limba rusă „NATO News” 2/06 relatează despre negocierile intense dintre Ucraina și NATO pe această temă. Sub titlul „Reuniuni ministeriale Ucraina - NATO” se relatează:

„La reuniunea informală a Comisiei Ucraina-NATO, care a avut loc la Sofia în aprilie, miniștrii de externe au rezumat rezultatele Dialogului Intensificat privind aspirațiile Ucrainei de a adera la NATO și reformele aferente, lansat în urmă cu un an. Miniștrii NATO și-au reafirmat sprijinul pentru Ucraina în implementarea reformelor, precum și disponibilitatea lor de a oferi asistență.”

Participanții la întâlnire au salutat adoptarea Planului anual de obiective al Ucrainei pentru 2006, care prezintă angajamente specifice de reformă. De asemenea, au felicitat Ucraina pentru organizarea unor alegeri parlamentare libere și corecte în martie. Ministrul ucrainean de externe,

Boris Tarasyuk, i-a informat pe omologii săi din Alianță cu privire la evoluțiile politice din țara sa.

Vorbind ulterior cu reporterii pe tema intențiilor, Secretarul general al NATO, Jaap de Hoop Scheffer, a subliniat că procesul este „bazat pe rezultate” și că acesta depinde de progresul reformelor din Ucraina.

O lună și jumătate mai târziu, pe 9 iunie, Comisia NATO-Ucraina s-a întrunit la nivel de miniștri ai apărării la sediul NATO. Miniștrii au analizat politica de apărare a Ucrainei într-un mediu internațional instabil și transformarea forțelor sale armate, precum și sprijinul pe care Ucraina continuă să îl ofere operațiunilor conduse de NATO.

În deschiderea reuniunii, secretarul general al NATO a declarat că, în ultimul an, „Ucraina a demonstrat o hotărâre fără precedent de a realiza un program ambițios de reforme politice, economice, juridice, în sectorul apărării și al securității”.

Ministrul Apărării, Anatoli Hrițenko, a prezentat colegilor săi din NATO copii ale primei Cărți Albe anuale a Ucrainei privind politica de apărare și a subliniat măsurile practice luate pentru a ajuta Ucraina să își alinieze forțele armate la standardele NATO.

Miniștrii NATO au subliniat că o reformă cu succes a sectorului de securitate rămâne esențială pentru implementarea aspirațiilor Ucrainei de a se integra în structurile euro-atlantice. În plus, participanții la reuniune au subliniat importanța atenuării consecințelor reformelor din sectorul apărării și securității. În acest sens, participanții și-au exprimat satisfacția cu privire la faptul că au început în sfârșit lucrările privind distrugerea în siguranță a surplusului de muniții, arme ușoare și de calibru mic, precum și a sistemelor portabile de apărare aeriană, cu ajutorul Fondului fiduciar Parteneriatul pentru Pace. De asemenea, aceștia au declarat că vor continua să sprijine programele de recalificare pentru personalul militar care părăsește forțele armate.

Dacă vorbim despre factorul geo-cultural din regiune, în raport cu Ucraina și Crimeea, acesta este determinat în mare măsură de faptul că teritoriul Ucrainei moderne a fost și rămâne o zonă de contact între două civilizații - ortodoxă și catolică.

Acest fenomen, din mai multe motive, a predeterminat divizarea socio-culturală și apoi politică a țării. Pe teritoriul Ucrainei s-au format regiuni care diferă semnificativ unele de altele prin preferințele și orientările lor politice externe și interne.

Aceasta, la rândul său, ne permite să vorbim despre geopolitica internă a Ucrainei, în special despre bipolaritate, ținând cont, în același timp, de părțile țării de pe malul stâng și de pe malul drept.

Ucraina de Est este legată istoric de Rusia și Ortodoxie și unește teritoriile actualului Harkov și, parțial, regiunile Donețk, Luhansk și Sumy. Orașul Harkov poate fi considerat capitala culturii de limbă rusă. Populația acestor regiuni susține păstrarea unei culturi ruso-ucrainene sintetice și relații de bună vecinătate cu Rusia. Ucraina de Est este principala regiune producătoare a țării, în special regiunile Donețk și Dnepropetrovsk. Principala bază carboniferă și metalurgică se află aici, aducând o contribuție semnificativă la produsul național brut al țării.

Nu este o coincidență faptul că grevele minerilor și metalurgiștilor sunt un indicator al situației economice și politice din țară.

Cea mai cosmopolită parte a Ucrainei de Sud gravitează spre spațiul geo-economic mediteraneean. Principala resursă a acestei regiuni o reprezintă capacitățile sale de tranzit.

Tradițiile vest-europene din Ucraina de Vest, în special din Galiția, Transcarpatia și Bucovina de Nord, au o vechime de aproape șapte sute de ani și se caracterizează prin predominanța arhetipului civilizațional occidental și o structură economică relativ liberală. Acest lucru se datorează faptului că, timp de un secol și jumătate, aproximativ 20% dintre ucraineni au trăit în Imperiul Austro-Ungar. După Primul Război Mondial, populația ucrainenilor occidentali era de aproximativ 7 milioane de oameni, dintre care 80% locuiau în Galiția, restul - în Transcarpatia și Bucovina. Centrul istoric de consolidare a părții vestice a națiunii ucrainene, a cărei formare a avut loc, în principal, sub influența civilizației vest-europene, este orașul Lviv. Economia acestor regiuni se distinge prin ingineria mecanică dezvoltată și complexul agroindustrial.

Totuși, din cauza rupturii legăturilor economice cu întreprinderile cu un singur ciclu de producție care au ajuns pe teritoriul altor state CSI, acesta este cel mai subvenționat teritoriu al țării, în special regiunile de graniță Volânia, Transcarpatia, Ivano-Frankovsk și Cernăuți, care se disting printr-un nivel ridicat al șomajului. În același timp, elita națională ucraineană de vest a dominat spațiul politic al țării în primii ani de independență. În prezent, Galiția, care nu este autosuficientă din punct de vedere economic, este cea mai loială guvernului central. O analiză a caracteristicilor socio-

culturale ale societății ucrainene ne permite să concluzionăm că bipolaritatea spațiului politic intern al Ucrainei, condiționată de caracteristicile socio-culturale și de amplasarea forțelor productive, este cel mai important factor în formarea și dezvoltarea statalității ucrainene. Natura incertă a apartenenței civilizaționale a națiunii ucrainene nu permite construirea unei ierarhii a obiectivelor atât ale politicii externe, cât și ale celei interne, astfel încât țara să se miște într-o singură direcție strategică. Prin urmare, politica externă bazată doar pe una dintre tradițiile culturale și istorice dominante - vest-europeană sau rusă - are un potențial conflictual semnificativ și face ca guvernul să fie obiectul criticilor din partea unei părți semnificative a electoratului. De asemenea, trebuie adăugat că, cu toate acestea, țării îi lipsește un partid politic sau o mișcare socio-politică cu un program real de consolidare.

Din cauza impactului factorilor socio-culturali, a dependenței economice generale și, în special, energetice, a statalității slabe, a echilibrului geopolitic existent al puterii în Europa și în lume, Ucraina este condamnată să se echilibreze între Rusia și Occident, dezvoltându-se în principal de-a lungul axei Est-Vest. De fapt, pe această axă geopolitică s-a format modelul geopolitic al Ucrainei, în spațiile politice, economice și socio-culturale, în care Statele Unite și Rusia vor domina. Aceste țări au pârgii reale de influență asupra conducerii politice a Ucrainei. Nu este un secret faptul că asistența organizațiilor financiare internaționale este determinată, în primul rând, de loialitatea față de administrația americană. Rusia are, de asemenea, instrumente eficiente pentru promovarea influenței sale datorită dependenței Ucrainei de aprovizionarea cu energie a Rusiei.

În același timp, dependența existentă a Rusiei față de Ucraina, datorită funcțiilor de comunicare ale acesteia din urmă, ar putea slăbi semnificativ în viitorul foarte apropiat. Diversificarea direcțiilor generale de transport al gazelor rusești va permite Rusiei să urmeze o politică mai dură față de Ucraina. Potrivit experților, ponderea aprovizionării cu gaze rusești prin Ucraina către Europa va scădea la 30%, ceea ce va duce, inevitabil, la o creștere suplimentară nu numai a dependenței sale economice, ci și politice față de Rusia. Prin urmare, este evident că problemele de securitate energetică ale Ucrainei, ca multe altele, nu au o soluție pur economică.

Politica de derivă constantă spre Vest, dusă de Ucraina pentru a obține garanții de securitate și a reduce nivelul de dependență de Rusia, va

duce, în cel mai bun caz, la dezvoltarea unui model de relații „Vest + Ucraina”, în cadrul căruia Ucraina cu greu poate fi considerată un jucător geopolitic independent. În anumite circumstanțe, este posibil ca Ucraina să se transforme într-un tampon între Occident și Rusia, iar potențialul său să fie folosit de Alianța Nord-Atlantică pentru a limita influența Rusiei în regiune.

Experiența existenței seculare a Ucrainei într-un singur stat cu Rusia, care i-a asigurat supraviețuirea și dezvoltarea cuprinzătoare, ar fi încurajat Ucraina să se orienteze mai mult către Rusia, ceea ce, contrar logicii și propriului său beneficiu, nu s-a întâmplat încă.

Drept urmare, politica de neutralizare a oricărei influențe a Rusiei asupra Ucrainei, care, în mod firesc, ar fi putut fi stabilizatoare, a dus la consolidarea stereotipurilor în rândul elitelor ruse despre obstructivismul abordărilor Ucrainei și lipsa de disponibilitate a acesteia la compromisuri. În plus, politica discriminatorie a Ucrainei în domeniul informației, culturii și educației a pus o povară grea asupra relațiilor bilaterale. Amprenta nejustificat de negativă asupra acestora nu putea decât să fie comportamentul dur, conflictual al părții ucrainene în timpul împărțirii proprietății URSS, în timp ce partea rusă a făcut întotdeauna concesii în această chestiune.

Problema armelor nucleare în Ucraina a căpătat o importanță deosebită. Ca urmare a prăbușirii Uniunii Sovietice, Ucraina a obținut, efectiv, controlul asupra a 176 de rachete balistice intercontinentale, 43 de bombardiere strategice și peste 1.200 de arme nucleare tactice. Politica nucleară a Ucrainei, al cărei obiectiv principal era conservarea propriului potențial nuclear, a devenit singura încercare teoretică de a asigura neutralitatea, independența reală și garanții de securitate fiabile. De fapt, sfârșitul acestei direcții a politicii externe ucrainene a fost amânat în 1992, când Ucraina, în conformitate cu Protocolul de la Lisabona la Tratatul START-1, și-a asumat obligația de a distruge toate armele nucleare strategice de pe teritoriul său în termen de șapte ani. Din acel moment, armele nucleare nu au mai putut aduce o schimbare calitativă a statutului internațional, iar politica statului în acest domeniu s-a redus la încercări de a obține compensații maxime pentru abandonarea lor. La o examinare mai atentă, această decizie pare să nu aibă alternativă. În primul rând, armele nucleare, care deveneau învechite și necesitau cheltuieli din ce în ce mai

mari pentru menținerea pregătirii de luptă și a securității, ar fi putut reprezenta o povară grea asupra economiei statului. În al doilea rând, menținerea armelor nucleare ar fi putut duce la percepția Ucrainei ca o amenințare la adresa securității atât în Occident, cât și în Rusia, ceea ce ar fi putut duce la sancțiuni internaționale. Refuzul de a-și consolida propriul statut internațional prin arme nucleare a fost un pas important către dezvoltarea relațiilor Ucrainei, atât cu țările occidentale, cât și cu Rusia.

În timp ce duceau o politică anti-rusă în toate direcțiile, autoritățile ucrainene au încercat, în același timp, pe toate căile, să asigure păstrarea relațiilor economice bilaterale, lucru pe care l-au reușit până de curând. În toți acești ani, Ucraina a supraviețuit tocmai datorită investițiilor din partea Rusiei în economia sa.

Chiar și după cum recunosc mulți observatori occidentali, Rusia s-a comportat într-un mod extrem de corect față de Ucraina. Nu a folosit presiunea economică pe care o are la dispoziție pentru a schimba direcția anti-rusească a politicii sale.

Rusia nu a avut, practic, nicio influență distructivă asupra situației interne din Ucraina, nu atât din cauza politicii Ucrainei, cât în ciuda acesteia. Adevăratul motiv al politicii Rusiei a fost atât respectul pentru suveranitatea Ucrainei, cât și înțelegerea faptului că destabilizarea situației din statul vecin era dezavantajoasă pentru Rusia însăși, care ar fi trebuit să își asume responsabilitatea pentru supraviețuirea fizică a populației din vaste regiuni și lupta împotriva posibilelor dezastre ecologice.

În același timp, politica revanșardă a Ucrainei față de Rusia și înclinarea sa evidentă spre Occident, spre NATO, ar putea duce la reducerea contactelor bilaterale ruso-ucrainene. Dacă pentru Rusia aceasta va însemna o pierdere strategică, atunci pentru Ucraina va însemna subminarea fundamentelor economice, socio-culturale ale statalității. Se va pune problema viabilității Ucrainei ca stat. Această concluzie este confirmată de alegerile prezidențiale din 2004 și alegerile parlamentare din 2006, care au avut loc în Ucraina. Acestea au relevat o divizare a Ucrainei în Est și Vest. Au demonstrat, pe de o parte, o creștere a tendinței spre o orientare pro-rusă, iar, pe de altă parte, una naționalistă. Procesul de radicalizare a luptei politice interne a început. Estul a început să se miște. Nu mai vrea să plătească pentru politica statului, care este construită pe principii ostile Rusiei; vrea să vorbească și să gândească în limba sa maternă, să-l citească

pe Gogol în original și nu într-o traducere în ucraineană. „*Revoluția portocalie*” din Ucraina, pregătită și finanțată de SUA, NATO și Occident, menită să-i aducă la putere pe protejații lor, a avut efectul opus. Da, poporul lor, ca urmare a fraudelor electorale și a altor acțiuni subversive, a ocupat funcții guvernamentale înalte. Dar, procedând astfel, s-au expus ca agenți ai influenței occidentale și și-au arătat natura ostilă față de poporul ucrainean.

Alegerile prezidențiale și parlamentare au arătat că nu mai există idei care să unească statul actual al Ucrainei din punct de vedere istoric, civilizațional, religios sau chiar economic și administrativ. Euforia independenței a trecut. Ucraina se transformă în mod clar într-un punct fierbinte.

Crimeea a devenit ostatică a confruntării politice din Ucraina, a scindării tradiționale a conștiinței ucrainene, a limbii ucrainene ca formă de autoafirmare și a altor măsuri de consolidare a statalității ucrainene. Crimeea, după anexarea sa la Rusia, a fost și rămâne întotdeauna o regiune rusească, de cultură rusă, chiar și atunci când, în mod absurd, a ajuns sub controlul Ucrainei.

În contextul geopoliticii, așa cum a remarcat celebrul istoric internațional William Pokhlebkin, atrage atenția faptul istoric absolut incontestabil că Crimeea nu a fost niciodată, în întreaga sa istorie lungă, legată de teritoriul regiunii nordice a Mării Negre, adiacentă ei dinspre nord. Ea s-a dezvoltat și a existat într-o izolare absolută față de stepele de dincolo de Sivaș și de relațiile sociale și statale locale. Nu a fost legată de acestea nici politic, nici statal, nici măcar național. Acestea erau lumi diferite, adesea complet opuse. Și, timp de milenii, această stare a fost normală pentru această regiune.

Astfel, în timpurile antice, din secolul I până în secolul al II-lea, când Crimeea făcea parte din Imperiul Roman și avea o populație greacă în orașele de coastă, sarmații și tauro-sciții dominau regiunea nordică a Mării Negre.

În secolul al II-lea, Crimeea a fost colonizată de goți, care au format, ulterior, un stat feudal ce a devenit stat vasal al Bizanțului între secolele al VI-lea și al XIII-lea.

În secolul al IV-lea, când hunii au traversat stepele Mării Negre, alanii s-au năpustit în Crimeea, fugind de ei.

În secolele VI-XIII, când Crimeea de coastă se afla sub stăpânirea Bizanțului, stepele nordice ale regiunii Mării Negre au făcut parte din Khaganatul Khazar până în secolul al VIII-lea, apoi au devenit casa proto-

bulgarilor și pecenegilor, care, practic, nu au invadat Crimeea. Doar polovțenii, și chiar și atunci deja la sfârșitul secolului al XII-lea - începutul secolului al XIII-lea, au apărut în stepele din nordul Crimeei și în partea de est a peninsulei.

În secolul al XIII-lea, Crimeea era dominată de puternice republici mediteraneene - Veneția și Genova, care au transformat Crimeea în coloniile lor, în timp ce stepele Mării Negre au fost cucerite de nogai și tătari.

În cele din urmă, când în Crimeea a fost creat statul tătar Hanatul Crimeei de Giray, hoardele nogai au început să cuture stepele din nordul regiunii Mării Negre și, de fapt, după ce o parte dintre nogai au migrat spre Marea Caspică și o parte spre Bugeak, în zona dintre râurile Nistru și Dunăre, teritoriul Crimeii de nord s-a transformat într-un spațiu pe jumătate gol.

Tocmai acest „gol” este cel care provoacă Turcia să plaseze o serie de fortărețe pe marginea coastei nordice a Mării Negre, de la gura Donului (Azov) până la gura Nistrului (Khadzhubey), care ar marca limitele nordice ale Imperiului Turc (Otoman).

Între această margine și ținuturile ucrainene de pe malul drept al Niprului și malul său stâng (Mica Rusie) a existat pe tot parcursul secolelor al XVI-lea, al XVII-lea și al primei treimi a secolului al XVIII-lea un vast ținut al nimănu, în care trupele zaporojene au invadat doar foarte rar, episodic și apoi sub presiunea împrejurărilor, dar puterea Sichului zaporojean ca stat nu s-a extins niciodată. Zaporojenii au fost alungați pe teritoriul Hanatului Crimeii din ordinul guvernului rus de a lichida Sichul zaporojean, după care au mutat sediul Koșului zaporojean la gura Niprului, la graniță, ținut al nimănu (cu permisiunea Turciei) - în așa-numitul Sich Oleshkovskaya (1734-1775). Totuși, din punct de vedere juridic, nu mai erau un „stat” și nici măcar nu puteau fi considerați un „guvern în exil”, deoarece la acea vreme astfel de statute nu existau în relațiile internaționale și, din punct de vedere juridic, erau convertiți într-o „rayah turcă credincioasă”, adică erau considerați supuși loiali sultanului turc, păstrând credința creștină. Astfel, nici colonizarea ucraineană a ținuturilor nimănu, situate între Crimeea și Zaporojie, nu poate fi discutată nici în sens propriu-zis, nici, cu atât mai mult, în sens juridic. Un astfel de fapt istoric pur și simplu nu a existat, mai ales că, curând, din 1775, emigranții ucraineni de pe pământ turcesc au fost mutați și mai departe, în adâncurile Imperiului Turc, în regiunea Deltei Dunării, deoarece regiunea de stepă a regiunii Mării

Negre s-a transformat într-un teatru de operațiuni militare constante după Tratatul de la Kuciuk-Kainardji, care avea ca scop cucerirea Crimeei de către Rusia. Cert este că, după ce a devenit independent de Turcia în anul 1715, Hanatul Crimeii nu a putut supraviețui nici măcar zece ani, confirmând încă o dată trăsătura caracteristică a statutului său juridic internațional: păstrarea integrității Crimeii, adică a stabilității și inviolabilității Crimeei, este posibilă doar cu sprijinul celei mai puternice puteri de pe continent; orice schimbare de statut duce la instabilitate.

Cucerirea de către Rusia, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, a fâșiei de ținuturi ale nimănui, împrejmuite cu ziduri, care se afla de mult timp între Rusia și Crimeea, între Rusia și Turcia, nu numai că a mărturisit slăbirea accentuată a puterii turcești în comparație cu Imperiul Rus, dar a rezolvat pentru prima dată în 1000 de ani chestiunea apartenenței statale a acestei regiuni, situată între ținuturile polono-ucrainene propriu-zise - Podolia și Mica Rusie - și Marea Neagră. Chestiunea pe care Sviatoslav I a început să o rezolve și care a rămas nerezolvată de atunci timp de aproape un mileniu, a fost rezolvată nu în favoarea Poloniei, nu în favoarea Lituaniei, nu în favoarea Ucrainei, ale cărei teritorii se învecinau în diferite momente cu regiunea nordică a Mării Negre, ci în favoarea Rusiei, situată la acea vreme semnificativ la nord de aceste ținuturi. Acest lucru s-a întâmplat deoarece Polonia, Lituania și Ucraina, atât separat, cât și împreună, ca părți ale Uniunii polono-lituaniene, nu dispuneau de resursele militare necesare și, cu atât mai mult, de resursele umane și economice pentru posesia și dezvoltarea reală a acestor vaste teritorii.

Doar Rusia deținea resurse nepuizabile și avea, de asemenea, o sarcină geopolitică și un fel de „drept geopolitic” de acces la mări. De aceea, întreaga regiune nou cucerită și anexată a Rusiei, de la cursul inferior al Nistrului până la cursul inferior al Donului, și nu doar regiunile inferioare ale Bugului și Nistrului, era numită Noua Rusie sau Novorossiia, așa cum cuceritorii vest-europeni numeau teritoriile nou cucerite din Lumea Nouă: Noua Anglie, Nova Scotia, Noua Castilie etc.

Novorossiia a fost populată de proprietari de pământuri ruși care au trimis acolo țărani ruși de pe moșiile lor rusești. Desigur, au existat multe probleme cu colonizarea (amintiți-vă de celebrele „sate Potemkin”) și, prin urmare, guvernul Ecaterinei a II-a, pentru a dezvolta rapid teritoriul Novorossiia, a început să invite imigranți din toată Europa, în primul rând

sectanți germani care erau întotdeauna gata să se stabilească până la capătul pământului, cehi, greci, albanezi (arnăuți) și, mai ales, slavi de sud - sârbi, macedoneni, precum și croați și bulgari și, în final, coloniști din Baltica rusă - estonieni, letoni, suedezi. Mai târziu, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, guvernul țarist a făcut chiar și un pas, acela de a atrage evrei în regiunea sudică a Niprului, oferindu-le chiar pământ, dacă s-ar apuca de agricultură. Astfel, în Novorossiya a început imediat să se formeze o compoziție națională și socială pestriță (în timpul războaielor napoleoniene, aici au apărut chiar și francezi, italieni și polonezi), amintind de Vestul Sălbatic american prin caracterul său internațional.

Singurii oameni care practic lipseau de acolo erau ucrainenii, deși aceștia erau cei mai apropiați teritorial de Novorossiya. Motivul acestui fenomen era dublu. Pe de o parte, întrucât Novorossiya era considerată „pământ moscovit”, iar guvernul rus, autoritățile ruse, militau pentru relocarea acolo, „frățiile” naționaliste ucrainene au susținut rezistența pasivă nu numai a micii și a mijlocii burghezii ucrainene, ci chiar și a gloatei țărănești la relocarea pe pământurile Novorossiya.

Pe de altă parte, motivul politic și naționalist a fost amestecat cu acea trăsătură formată istoric a psihologiei ucrainene, conform căreia doar pământurile tradiționale ucrainene indigene puteau fi un centru demn de activitate ucraineană: Volânia, Podolia și Mica Rusie. Novorossiya în această serie a fost comparată cu Siberia, deși se afla în apropiere. Acest lucru este dificil de înțeles pentru oamenii cu psihologie modernă și cu cunoștințele actuale ale istoriei. Dar la sfârșitul secolului al XIX-lea, un moșier ucrainean, ca răspuns la o ofertă de a primi o moșie în zona râului Molochnoy, în regiunea Herson, a reacționat la fel de indignat ca un lord polonez din secolul al XVII-lea la propunerea regelui de a-i aloca o moșie în regiunea Kiev: *„Domnul ar prefera să mănânce paie, Maiestatea Voastră, decât să părăsească Cracovia sau Czystochowa”*.

Însă prinții și baronii germani și austrieci gândeau cu totul altfel, dobândind cu nerăbdare moșii în Novorossiya de mărimea ducatelor europene, așa cum demonstrează elocvent activitățile Falz-Feinilor din Askania-Nova. În afară de aroganții de tip „Taras Bulba”, luxoasele stepe ale Mării Negre au păstrat stigmatul unei periferii izolate, o „gaură” de care trebuie să te ferești, chiar până la revoluție, și doar guvernul sovietic a reușit cu mare dificultate să depășească aceste prejudecăți, forțându-i pe ucraineni

să se stabilească la sud de Nicolaev și Herson. De altfel, din punct de vedere administrativ, Novorossiya nu a făcut niciodată parte din teritoriile ucrainene din Rusia prerevoluționară, care erau numite atunci Teritoriul de Sud-Vest sau Guvernoratul General al Kievului.

Guvernul sovietic a urmărit, de asemenea, o politică de dezvoltare în raport cu Crimeea, partea sa de stepă, nord-vestică, ținând cont de experiența guvernului țarist din Novorossiya. În anii 1920, nu doar germanii și estonienii au fost invitați în Crimeea ca și coloniști organizați; în anul 1930, a fost creat acolo districtul agricol național evreiesc Larindorf, cu centrul în Freidorf. Inițiatorul creării sale a fost Yuri Larin, membru al consiliului de administrație al Comisariatului Popular pentru Finanțe și al Consiliului Suprem al Economiei Naționale, unul dintre teoreticienii politicii economice sovietice. Dar nici el nu a reușit să-i atragă pe ucraineni să lucreze în Crimeea. Aceștia au venit de bunăvoie la muncă, dar „contactele lor de afaceri” cu Crimeea se terminau, de obicei, acolo. Drept urmare, înainte de război, până la sfârșitul anilor 1930, componența națională a populației Crimeii era următoarea (în %): ruși - 45, tătari crimeeni - 25, evrei, inclusiv karaiți - 10, germani - 6, ucraineni - 5, greci - 4, bulgari - 2, armeni - 2, alții - 1. Și asta în ciuda faptului că ucrainenii puteau ajunge în Crimeea în câteva ore.

În același timp, 48% din populația Crimeii era urbană - cel mai mare procent de locuitori urbani din Uniunea Sovietică de dinainte de război.

O altă caracteristică a populației Crimeii de dinainte de război era faptul că era puternic orientată către tradiționalism în ceea ce privește forța de muncă. Tătarii lucrau ca viticultori, vinificatori și crescători de vite. Evreii se ocupau de agricultură și doar parțial de comerț, unde armenii dominau suprem, fiind, totodată, „responsabili” de rețeaua alimentară. Grecii pescuiau și se ocupau de grădinărit și floricultură, rușii lucrau în mine și în industria prelucrătoare, precum și ca personal care deservea stațiunile (asistente medicale, medici, cameriste, administratori, lucrători în transporturi și utilități). Aceștia își făceau treaba extrem de profesionist, deoarece doar un înalt profesionalism ajuta la menținerea unui loc de muncă, unde erau mulți care doreau să obțină un loc de muncă.

Cu o astfel de distribuție a funcțiilor, ucrainenii, care au venit în Crimeea nu doar prea târziu, ci și prea reticent, nu și-au găsit de lucru nicăieri, cu excepția cultivării pepenilor, stabilindu-se, în principal, în regiunile nordice apropiate Ucrainei. Toate acestea luate laolaltă au

determinat includerea Crimeei, în anul 1921, necondiționat, în RSFSR, și nu ca provincie Tauridă, așa cum era sub țarism, ci ca Republică Autonomă Crimeea. În același timp, s-a luat în considerare componența multinațională a populației crimeene, poziția strategică specială a acestei regiuni, trecutul său istoric, adică toți factorii care pledează în favoarea acordării acestui statut autonom, având în vedere prezența în Crimeea a aproape jumătate din populația rusă.

Cu alte cuvinte, statutul Crimeii corespundea pe deplin normelor juridice stabilite pentru achiziționarea sa, adică pentru acel potențial suveran care avea dreptul să achiziționeze Crimeea și să o dețină. În acest sens, actul de transferare a Crimeii din RSFSR în Ucraina în anul 1954 și de lăsare a acesteia acolo după anul 1991 apare ca o controversă.

În termeni geopolitici, aspectul etnocultural al situației din Republica Autonomă Crimeea ocupă un loc special.

Factorii determinanți sunt dominanța numerică a componentei etnice ruse, alegerea limbii ruse ca limbă maternă de către o parte semnificativă a etnicilor ucraineni din Crimeea și activitatea politică a populației tătare din Crimeea, care s-a întors în patria sa istorică după deportarea din 1944 și urmărind crearea unui stat național similar Hanatului Crimeii.

Conform rezultatelor ultimului recensământ al populației din anul 1989, efectuat în perioada sovietică, componența etnică și națională a populației arăta astfel:

Naționalitate	Persoană %100	Populație totală: 2.458.600
Ruși	67,04	1.622.542
Ucraineni	25,74	625.919
Belaruși	2,06	50.054
Tătari din Crimeea	1,58	38.365
Evrei	0,73	17.731
Tătari	0,44	10.762
Moldoveni	0,27	6.609
Polonezi	0,25	6.157
Ciuvași	0,19	4.621
Mordvini	0,19	4.582
Armeni	0,11	2.794
Greci	0,11	2.684
Coreeni	0,1	2.423
Azeri	0,1	2.415
Germani	0,1	2.356
Bulgari	0,09	2.186

Și tabelul ar putea continua cu naționalități sub 0,1% cum ar fi: georgieni, țigani, bașkiri, lituanieni, estonieni, karaiți, uzbeki, letoni, krimceaki, găgăuzi, tadjici, kazahi, avari, kârgâzi, abhazi, buriați, asirieni, turkmeni, italieni, balcari. Dacă comparăm aceste date cu recensământul de acum două sute de ani (1795), atunci populația Crimeii era de 157.319 de persoane, dintre care 126 de mii erau tătari crimeeni. De atunci, structura etno-demografică multinațională a Crimeii, caracteristică peninsulei de mii de ani, a cunoscut o dezvoltare foarte semnificativă, populația totală crescând de la 157.319 de persoane la 2.458.600 de persoane.

Din 1989, populația Crimeii a rămas aproximativ stabilă datorită aflului de migranți și coloniști. De-a lungul anilor, aceasta s-a ridicat la:

Ani:	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Mil. loc.	2458,6	2500,5	2549,8	2596,0	2638,8	2651,7	2632,4	2612,5

În același timp, structura etnică a populației Crimeii s-a schimbat semnificativ, în principal datorită aflului masiv de tătari crimeeni (de la 38.365 de persoane în 1989 la 249.575 de persoane în 1998).

Schimbări în structura etnică a populației Crimeii (oameni).

Ani	1989 ³	1991 ⁴	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Armeni	2794	3432	4045	4750	4784	4599	4909	5014	5062
Bulgari	2186	1640	1349	1386	1387	1416	1423	1294	1302
Greci	2684	2685	3367	3439	3437	3538	3582	3952	4002
Tătari	38.365	113.000	157.800	204.287	224.500	231.411	235.209	244.241	249.575
Germani	2.356	3.223	3.429	3.367	2.593	2.574	2.542	2.301	2.309

Până acum, procesul de întoarcere a tătarilor din Crimeea, ca fenomen macrosocial, s-a încheiat. Aceștia și-au recâștigat patria pierdută, ceea ce creează un anumit fundal psihologic în comportamentul lor.

³ Datele recensământului din 1989.

⁴ Date pentru 1991 - estimare. Pentru tătarii din Crimeea 1991-1993 - conform informațiilor reprezentanților autorizați ai Comitetului pentru Persoanele Deportate din comitetele executive orășenești și raionale) - 1994-1997 - conform rapoartelor Direcției Principale a Ministerului Afacerilor Interne al Ucrainei din Crimeea.

Așa cum a stabilit serviciul sociologic „Krymsotsis” în cadrul proiectului de cercetare „Relații interetnice în Crimeea”, în decembrie 1992, tătarii crimeeni, în ciuda deportării îndelungate, rămân oameni cu o atitudine, în general, foarte patriotică față de Crimeea, de valorile sale istorice, culturale și natural-geografice. Se remarcă atașamentul lor față de tradiția islamică, răspândită în Crimeea încă din secolul al XIII-lea. Li s-au dat clădirile moscheilor care au supraviețuit, iar altele noi sunt construite (de regulă, Turcia și Emiratele Arabe Unite acționează ca sponsori).

În Crimeea, semnele confruntării civilizaționale dintre populația tătară crimeeană și cea rusă devin din ce în ce mai evidente. Contradicțiile apărute sunt umflate cu abilitate de forțe externe, în primul rând de autoritățile de la Kiev, ceea ce s-a remarcat în special în timpul alegerilor prezidențiale (2004) și parlamentare (2006).

Apărută în procesul de repatriere, mișcarea națională tătară din Crimeea s-a transformat rapid într-o mișcare bine stabilită ca forță politică organizată, cu sediul central - Mejlisul Tătarilor din Crimeea, activă din iunie 1991. Încă de la început, una dintre principalele sale revendicări a fost asigurarea dreptului la autoguvernare, ceea ce a fost interpretat de liderii mișcării ca dreptul de a restabili statalitatea națională a poporului tătar din Crimeea pe întreg teritoriul Crimeei. Aceștia își consideră poporul „singurul popor indigen din Crimeea”. Deși convenționalitatea și relativitatea unor concepte precum „populație străină” și „popor indigen” sunt evidente, Mejlisul predică ideea exclusivității speciale a tătarilor din Crimeea. Acesta dă tonul faptului că însuși conceptul de „persoane deportate” în Crimeea poate fi aplicat doar tătarilor din Crimeea, deoarece armenii, bulgarii, grecii și germanii care au fost deportați sunt doar reprezentanți ai unor grupuri etnice. Președintele Mejlisului, M. Dzhemilev, a declarat în această privință: „... problema întoarcerii grupurilor naționale menționate anterior în Crimeea nu poate fi plasată în niciun fel în același context ca problema întoarcerii poporului tătar crimeean în patria sa și a restaurării statalității sale”, a subliniat M. Dzhemilev, „întrucât aceștia au propria patrie istorică și nu se confruntă cu o dilemă fatală – să existe sau să dispară ca națiune”.

În încercarea de a diviza comunitățile rusă și ucraineană din Crimeea, Mejlisul ridică în mod constant problema „drepturilor populației ucrainene din peninsula”, ceea ce i-a permis lui M. Dzhemilev să declare că „tătarii crimeeni sunt mai ucraineni decât ucrainenii înșiși”. N. Bekirov a

formulat acest punct de vedere și mai dur: „*Actuala Republică Autonomă Crimeea nu este altceva decât o autonomie națională rusă, care servește la suprimarea și asimilarea poporului tătar crimeean indigen și a comunității ucrainene din Crimeea*”.

Mejlisul a stabilit contacte strânse cu naționaliștii galițieni, care i-au oferit sprijin deplin și au vorbit în repetate rânduri în Rada Supremă a Ucrainei cu propuneri de recunoaștere a Mejlisului ca cel mai înalt organ de stat și reprezentant autorizat al tuturor tătarilor din Crimeea; de transformare a Crimeii dintr-o teritorială într-una națională; autonomia tătară; încurajarea întoarcerii familiilor tătare din republicile fostei URSS și Turcia și, prin urmare, schimbarea situației etnice din Crimeea în favoarea tătarilor crimeeni.

În semn de recunoștință pentru un astfel de sprijin, sesiunea extraordinară a celui de-al III-lea Kurultai din 19 decembrie 1997 a aprobat decizia Mejlisului de a participa la alegerile pentru Rada Supremă a Ucrainei într-un bloc cu partidul Mișcarea Populară din Ucraina.

Pe 18 mai 2006, organizația ucraineană (Trident, numită după Stepan Bandera) a distribuit un pliant în Crimeea. Aceasta menționa, în special, că Crimeea este comună doar popoarelor ucrainean și tătar crimeean. „*Ne străduim pentru o poziție comună, acțiuni unite și luptăm pentru dreptul ucrainenilor și tătarilor crimeeni de a fi stăpâni ai propriului destin pe pământul lor. Vă propunem să urmați calea luptei pentru un stat național ucrainean și autonomie tătaru-ucraineană crimeeană în acest stat.*” Naționaliștii ucraineni neagă tuturor celorlalte grupuri etnice dreptul „de a-și stabili propria statalitate”. Ei sunt gata, așa cum se spune în pliant, să lupte împotriva altora „fără milă și fără compromisuri”.

Dacă situația din Crimeea începe să se dezvolte conform acestui scenariu, în peninsulă va izbucni un război civil de amploare, cu conotații etnice. Principala sa victimă va fi populația rusă, cel mai puțin organizată. Autoritățile ucrainene nu vor putea prelua controlul asupra situației, pe care ele însele au provocat-o. Pentru tătarii din Crimeea, alianța cu naționaliștii ucraineni este temporară, tranzitorie pe calea către autonomia națională în cadrul Ucrainei și apoi către crearea unui stat tătar islamic crimeean independent.

Impulsul pentru promovarea ideii autonomiei tătarilor crimeeni în cadrul Ucrainei a fost un scurt articol din ziarul „Poluostrov”, din octombrie

2005, cu titlul: *„Curs pentru statalitate. Organizațiile de tineret tătare crimeene consideră că sarcina lor este crearea unei autonomii naționale pentru tătarii crimeeni”*. Acest lucru a fost declarat la o conferință de presă la Simferopol de către reprezentanții organizațiilor de tineret: „Bizim Kyrym”, „Kardashlyk”, „Arslan” și Centrul Tineretului Tătar Crimeean. În calitate de președinte al organizației „Bizim Kyrym” („Crimeea Noastră”) Abduraman Egiz, participant la prima întâlnire a tineretului tătar crimeean, care a avut loc în perioada 22-25 septembrie la Simferopol, a afirmat că *„Pentru a-și construi viitorul politic, fiecare națiune trebuie să aibă propria idee, care să ghideze tot poporul într-un singur vector”... „Ideea noastră națională este crearea unei autonomii naționale a tătarilor crimeeni în Crimeea ca parte a Ucrainei, întâlnirea tineretului susține această idee.”* În total, potrivit organizatorilor întâlnirii tineretului, aproximativ 300 de persoane au participat la congres, inclusiv reprezentanți ai diasporei tătare crimeene din Turcia și România.

Încă din anul 1991, Primul Kurultai al Tătarilor din Crimeea a adoptat Declarația privind Suveranitatea Națională a Poporului Tătar din Crimeea. De atunci, Mejlisul a urmat cu fermitate un curs către crearea unei autonomii național-etnice tătare crimeene, cu obținerea ulterioară a independenței depline și formarea propriului stat în Crimeea.

Calea evolutivă către atingerea acestui obiectiv presupune maturizarea pașnică a statalității, ca urmare a proceselor în curs de desfășurare în Crimeea și în lume. Cea mai importantă metodă și mijloc de implementare a orientărilor programatice ale Mejlisului sunt, pe de o parte, expulzarea prin toate mijloacele a non-musulmanilor, în principal a rușilor, din Crimeea și, pe de altă parte, orice ajutor posibil pentru aflulul de tătari și turci în Crimeea.

Aceste procese se desfășoară în paralel, distrugând raportul stabilit de mult timp în componența demografică a populației. Conform sondajelor sociologice, între 20% și 30% dintre locuitorii Crimeii ar dori să părăsească peninsula, recent fertilă. Tinerii cu vârsta de 17 ani și peste pleacă, nevăzând perspective de educație sau angajare în Crimeea. Familiile militarilor disponibilizați, care au posibilitatea de a se stabili în Rusia, pleacă. Între timp, aflulul de migranți tătari este în creștere. Dacă, conform recensământului din 1989, în Crimeea locuiau 38,4 mii de tătari, în anul 1992 erau aproape 200 de mii, iar la 1 ianuarie 1995 - aproximativ 250 de

mii de oameni. Chiar și atunci, aceștia reprezentau 10% din populația peninsulei. De atunci, numărul lor a crescut la 400 de mii de oameni datorită afluxului de noi migranți și a ratei ridicate a natalității în rândul tătarilor crimeeni, comparativ cu alte popoare care locuiesc în Crimeea. Tătarii reprezintă în prezent 15% din populația peninsulei.

Această schimbare a situației demografice din Crimeea a fost promovată activ de autoritățile ucrainene și de organizații naționaliste precum Mișcarea Populară, care îi vedea pe tătari ca pe un aliat etnic în lupta împotriva majorității ruse.

Astăzi, tătarii crimeeni reprezintă o forță bine organizată, capabilă să se confrunte cu autoritățile locale și centrale. Sunt uniți și au mulți ani de experiență în lupta pentru drepturile lor. În Crimeea, Mejlisul a creat o verticală rigidă a puterii: Mejlisul - mezlise raionale - mezlise sate.

O astfel de organizare îi permite să-și urmeze liber linia politică și să exercite conducerea la nivel local cât mai clar posibil. De fapt, astăzi Mejlisul este un guvern paralel în Crimeea, un guvern pentru tătarii crimeeni, cu toate subdiviziunile necesare. Izolarea societății tătare crimeene este facilitată și de crearea a numeroase asociații proprii, bazate pe caracteristici profesionale și de altă natură: lucrători în învățământul public, medici, ofițeri, veterani, femei și alții.

Așa-numitele unități de autoapărare, create cu complicitatea autorităților ucrainene, reprezintă o forță serioasă.

Militanții sunt antrenați de instructori turci, iordanieni și ceceni, iar unitățile paramilitare au depozite de arme și muniții. Conform unor estimări, dacă este necesar, Mejlisul poate pune rapid sub arme aproximativ 15.000 de militanți, bine echipați și antrenați. Aceste date și altele sugerează că liderii tătari din Crimeea pregătesc forțele pentru o preluare violentă a puterii și proclamarea statalității lor național-etnice. Procedând astfel, ei iau în considerare experiența separatiștilor ceceni în lupta lor împotriva Rusiei.

Mejlis a susținut regimul lui Dudaev în Cecenia. În presă au apărut relatări despre voluntari tătari crimeeni trimiși în Cecenia. Cu această ocazie, Dzhemilev a spus: „*Mejlis nu avea niciun drept moral să-i descurajeze pe voluntari de la această acțiune*”.

Faptul că liderii ceceni erau considerați aliați naturali de către liderii Mejlisului este evidențiat de declarația lui M. Dzhemilev cu privire la evenimentele din Daghestan (ianuarie 1996), care, în special, declara: „Nu

considerăm acțiunile fraților ceceni drept banditism. Acesta este un răspuns adecvat la terorismul Rusiei.”

Această poziție corespunde bine cu acțiunile practice ale tătarilor din Crimeea care au participat la evenimentele din 23-25 iunie 1995, când au luat ostatici în repetate rânduri angajați ai Ministerului Afacerilor Interne din Ucraina, inclusiv pe șeful Departamentului de Afaceri Interne al orașului Feodosia.

Delegația Mejlisului, condusă de M. Dzhemilev, a participat la ceremonia de inaugurare a președintelui Ceceniei, A. Maskhadov, în februarie 1997.

Pe lângă contactele strânse cu Cecenia, liderii tătari din Crimeea monitorizează îndeaproape evenimentele din Caucaz. Mejlisul este mediatorul oficial în disputele dintre entitățile statale care fac parte din Confederația Popoarelor Munților din Caucaz.

Pe lângă direcția caucaziană (estică), Mejlisul lucrează și pe direcția sud-vestică. Astfel, la începutul anului 1993, M. Dzhemilev, împreună cu șeful Republicii Găgăuze, S. Topal, a efectuat o vizită în Republica Turcă a Ciprului de Nord. După ocuparea părții de nord a Republicii Cipru de către trupele turcești (78% din populația insulei sunt etnici greci, 18% turci) în 1975, aici a fost proclamat așa-numitul „Stat Federal Turc Cipru” (RTCN). Delegațiile tătară crimeeană și găgăuză au fost primite de președintele Ciprului de Nord, Raif Denktash, și de alți înalți oficiali ai acestui stat nerecunoscut.

Recunoașterea internațională rămâne una dintre cele mai importante sarcini ale Mejlisului. Este demn de remarcat faptul că reprezentanții săi se familiarizează activ cu „experiența” în acest domeniu a altor guverne care nu sunt recunoscute de jure. Un astfel de schimb de experiență are loc și în cadrul Organizației Națiunilor și Popoarelor Nereprezentate (UNPO), unde Mejlisul este membru ca organism reprezentativ al tătarilor din Crimeea.

A doua linie a activității internaționale a Mejlisului vizează stabilirea unor contacte puternice cu Republica Turcă. Încă din anul 1993, ambasadorul Turciei în Ucraina, Acar Irmen, a declarat următoarele: *„Întrebarea privind cât de bune vor fi relațiile Turciei cu Ucraina este direct legată de Crimeea. Tătarii crimeeni ar putea fi o verigă pentru consolidarea acestor relații.”* Și iată un citat din Raportul privind politica internă și externă, făcut de președintele Republicii Turce, S. Demirel, la

deschiderea sesiunii ordinare a Marii Adunări Naționale (parlament) a Turciei, în septembrie 1994: „*De acum înainte, problema tătarilor crimeeni, fără a oferi motive de îngrijorare vreuneia dintre țările vecine, și-a ocupat locul pe agenda Turciei.*”

Trebuie menționat că reprezentanții Mejlisului poporului tătar crimeean sunt primiți în Turcia la cel mai înalt nivel, ca oficiali. A existat chiar un caz în care M. Dzhemilev (și nu șeful administrației sau un alt oficial) a negociat stabilirea unor relații de înfrățire între Bakhchisarai și orașul turcesc Chataldzha și a semnat, de asemenea, un protocol cu ministrul Sănătății al Ucrainei privind construirea unei fabrici turcești în Crimeea pentru producția de medicamente. În timpul vizitei lui M. Dzhemilev în Turcia din mai 1996, acesta a avut întâlniri oficiale cu președintele Turciei S. Demirel, președintele Parlamentului și primul-ministru. În timpul negocierilor, prim-ministrul Turciei, M. Yilmaz, a confirmat că atitudinea Turciei față de Ucraina va depinde în mare măsură de soluționarea problemei tătarilor crimeeni.

Turcia oferă un sprijin material, financiar și politic destul de semnificativ pentru întoarcerea tătarilor din Crimeea. Acest lucru se manifestă prin crearea unor întreprinderi comune ucraineno-turce (partea ucraineană este adesea reprezentată în acestea de tătari din Crimeea) și prin crearea de instituții de învățământ, cu participarea activă a părții turce (acorduri privind trimiterea de studenți la universități și stagieri la instituții de cercetare de către Mejlis există și cu Ciprul de Nord și Azerbaidjan), prin programul larg mediatizat de construire a 1.000 de case pentru repatriați pe cheltuiala Turciei și în multe alte moduri.

A treia linie este menținerea contactelor regulate cu diverse organizații internaționale. Aproape nicio delegație străină care a vizitat Crimeea nu a scăpat de contact cu Mejlis, în timp ce astfel de delegații ar fi putut să nu fi avut contacte cu autoritățile oficiale din Crimeea. La rândul lor, liderii mișcării naționale M. Dzhemilev, R. Chubarov, N. Bekirov sunt, uneori, mai cunoscuți în afara Crimeei decât liderii autonomiei.

Această linie vizează, printre altele, rezolvarea problemei întoarcerii și stabilirii tătarilor din Crimeea. Există anumite succese: a fost elaborat un program special al ONU pentru reintegrarea tătarilor din Crimeea și a minorităților etnice din Crimeea. Olanda, Italia, Elveția, Finlanda, Canada, Norvegia, Turcia și alte țări sunt implicate în acesta în calitate de investitori.

Activitățile de politică externă ale Mejlisului poporului tătar din Crimeea sunt desfășurate în mod intenționat și respectă cu strictețe cursul formulat de Kurultai în anul 1991. Mejlisul și-a asigurat un monopol practic complet în implementarea contactelor internaționale în numele tătarilor din Crimeea.

Trebuie menționat că activitatea internațională a Mejlisului nu este doar independentă de activitățile conducerii oficiale din Crimeea în acest domeniu, ci este independentă și în raport cu contactele internaționale ale Ucrainei. În prezent, o serie de organizații tătare din Crimeea solicită în mod constant extinderea la tătarii din Crimeea a regulilor și beneficiilor care decurg din principalele documente internaționale adoptate privind drepturile așa-numitelor „popoare indigene” și, mai ales, din Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr. 169358. Această convenție a fost adoptată de OIM în anul 1989. Aceasta se concentrează, în primul rând, pe dezvoltarea și conservarea identității culturale a „popoarelor indigene și a popoarelor care duc un mod de viață tribal” și le recunoaște următoarele drepturi fundamentale:

- exercitarea unui control cât mai mare asupra propriei dezvoltări economice, sociale și culturale;
- interacțiune egală într-un colectiv național prin propriile instituții;
- recunoașterea dreptului tradițional al acestor popoare la pământ, care nu poate fi înstrăinat;
- autodeterminarea în domeniile economic și cultural;
- încurajarea de către stat a meșteșugurilor și comerțurilor tradiționale, pentru a conserva patrimoniul cultural al populației indigene;
- educația în limba maternă, crearea propriilor instituții de învățământ;
- oportunitatea de a-și respecta propriile tradiții și ritualuri religioase, precum și de a întreține, proteja și avea acces la locurile de cult;
- dreptul originar asupra obiectelor culturii lor materiale, inclusiv situri arheologice și comori arheologice, design, tehnologie și opere de artă;
- respectarea, de către stat, și recunoașterea ca izvor fundamental de drept a tradițiilor și obiceiurilor populației indigene.

În ciuda faptului că această convenție a fost semnată de o serie de țări, doar două țări au ratificat-o până în prezent: Norvegia și Danemarca. Acest lucru se datorează, în mare măsură, dificultăților care decurg din: 1)

definirea conceptului de „populație indigenă” în raport cu anumite grupuri etnice și 2) punerea în practică a cerințelor convenției.

Toate aceste dificultăți există pe deplin în legătură cu problema tătarilor din Crimeea.

În practica internațională, nu toate popoarele indigene ale unui anumit teritoriu sunt recunoscute ca fiind „indigene” în sens juridic. Principala caracteristică ce distinge un popor sau un grup „indigen” (subliniem, în sens juridic) este conservarea sistemelor tradiționale de susținere a vieții, în principal forme speciale de activitate economică (vânătoarea terestră și maritimă, pescuitul, culesul, creșterea renilor), precum și formele tradiționale de organizare socială - structura tribală (fără clase) a societății etc.; forme antice de religie (șamanismul, de exemplu). Acestea includ, în special: saamii din Europa de Nord, indienii americani, aborigenii din Australia, popoarele mici din Nordul Rusiei etc. Nici numărul mic al unui popor, nici participarea reprezentanților săi la organizațiile internaționale ale popoarelor „indigene” nu constituie în sine și nu poate servi drept bază pentru extinderea cerințelor Convenției nr. 169 la aceștia. În special, niciun grup etnic mic din Europa de Vest (cu excepția populației Saami) nu este recunoscut ca „indigen”, în sensul juridic internațional.

Ca ilustrare, putem face referire la raportul experților Comisiei Independente pentru Afaceri Umanitare Internaționale: *„Chestiunea definiției este deosebit de importantă atunci când vine vorba de a determina cine ar trebui considerat indigen... Aceștia sunt de obicei popoare nomade sau semi-nomade, sau fermieri care practică agricultura itinerantă, precum popoarele pădurilor din America Centrală și Asia de Sud-Est. Pot fi păstori, precum păstorii din Sahelul din Africa, sau vânători și culegători, precum boșimanii din Africa de Sud, inuiții din Labrador sau indienii din Amazonul brazilian. Mulți trăiesc în zone îndepărtate, deșerturi, munți sau tundră. În aceste zone, s-au adaptat la mediul lor și sunt foarte dependenți de acesta.”*

„Populațiile indigene evită crearea unor instituții politice excesiv de centralizate și își organizează viața în principal la nivel comunitar. Deciziile sunt luate numai după ce s-a ajuns la o opinie unitară în cadrul comunității. Vocile bătrânilor indigeni sunt ascultate nu pentru că pot folosi forța pentru a constrânge, ci pentru că reprezintă experiența colectivă acumulată de-a lungul mai multor generații.”

Este evident că tătarii crimeeni nu îndeplinesc astfel de cerințe. Aceștia: a) desfășoară activități economice, al căror tip nu diferă de tipul de activitate economică a altor cetățeni ai Ucrainei care locuiesc în apropiere; b) nu au forme tribale de organizare socială, ci sunt un popor, diferențiat social, integrat în comunitatea modernă. La aceasta putem adăuga un nivel de educație destul de ridicat și urbanizarea grupului etnic.

Desigur, tot ce s-a spus nu împiedică tătarii crimeeni să fie considerați poporul indigen al Crimeei, dar în sensul cotidian, și nu în sensul juridic internațional al acestui termen.

Comunitatea rusă este, de asemenea, un popor indigen al Crimeei, la fel ca toți ceilalți care trăiesc pe peninsula de secole. Iar esența problemei este că atât rușii, cât și tătarii crimeeni ar trebui să își recunoască destinul comun și să nu se lase atrași în confruntări sângeroase nici de naționaliștii galițieni, nici de patronii turci, nici de specialiștii NATO în domeniul activităților subversive, așa cum s-a întâmplat în timpul războiului civil.

Acele evenimente sângeroase ale războiului civil au amestecat intoleranța de clasă și națională, furia fără sens a mulțimii, instinctele dezlănțuite de impunitate, răzbunarea pentru nemulțumirile trecute, dorința de a profita pe seama aproapelui, jefuindu-l sau ucigându-l. Și toate acestea se pot repeta, având în vedere agresivitatea tătarilor din Crimeea și incitarea sentimentelor antiruse în ei de către naționaliștii galițieni și autoritățile de la Kiev.

Evenimentele din Crimeea reflectă în mod clar faptul că forțe ostile Rusiei se pregătesc să folosească peninsula ca punct de sprijin în bazinele Mării Negre și Mediterane într-un viitor război pentru resurse, pentru stabilirea noilor sfere de influență asupra lumii sub pretextul democratizării.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Anatolij Ponomarenko	Dieeuropflische Orientierung der Ukgaine / Zeptrum US Iptegalionstörschung, Bonn, 1999.
Vasilevsky A.M.	<i>Opera vieții mele</i> . M. Politizdat, 1973.

FLOTA RUSĂ A MĂRII NEGRE CA FACTOR GEOPOLITIC

THE RUSSIAN BLACK SEA FLEET AS A GEOPOLITICAL FACTOR

Col.(rez.) prof.univ.dr. Costel DUMITRESCU

*Membru corespondent al Academiei de Științe ale Securității Naționale
(e-mail: dumcostel332@gmail.com)*

Rezumat: În contextul globalizării și al reviziunii continue a lumii, confruntarea dintre forțe disparate pentru controlul Oceanului Mondial, al resurselor marine și al comunicațiilor de transport se intensifică. După ce și-au stabilit controlul asupra Europei de Est, împreună cu accesul la Marea Baltică în nord și la Marea Mediterană și Marea Neagră, în sud, SUA și Occidentul încearcă acum să preia controlul deplin asupra Mediteranei, a strâmtorilor și a regiunii Marea Neagră-Caspică. În aceste scopuri, SUA și NATO sunt capabile să desfășoare grupuri navale semnificative în diverse zone maritime, să provoace daune ireparabile inamicului, inclusiv potențialului militar și economic al Rusiei.

Cuvinte-cheie: politica maritimă; baza navală; forțe de suprafață; Sevastopol.

Abstract: In the context of globalization and the continuous revision of the world, the confrontation between disparate forces for control of the World Ocean, marine resources and transport communications is intensifying. Having established control over Eastern Europe, along with access to the Baltic Sea in the north and the Mediterranean and Black Seas in the south, the USA and the West are now trying to take full control over the Mediterranean, the straits and the Black Sea-Caspian region. For these purposes, the USA and NATO are able to deploy significant naval groups in various maritime areas, capable of causing irreparable damage to the enemy, including the military and economic potential of Russia.

Keywords: maritime policy; naval base; surface forces; Sevastopol.

În legătură cu capacitățile în continuă creștere ale marinelor statelor maritime în acțiuni de distrugere a obiectivelor cu potențial militar-economic în orice posibil conflict militar, Rusia se va confrunta, în primul rând, cu necesitatea de a neutraliza și respinge atacuri masive cu rachete aeriene de pe mare. În cazul escaladării unui conflict militar într-un război nuclear, principala amenințare va veni și din regiunile Oceanului Mondial, deoarece, recent, a apărut în mod clar tendința puterilor maritime de a-și transfera potențialul nuclear către transportatorii maritimi.

Aspirațiile geopolitice și geostrategice ale potențialilor adversari impun Rusiei să dispună de o forță navală adecvată, capabilă să protejeze interesele sale în Oceanul Mondial, să prevină și să respingă agresiunea din direcții maritime, să-și asigure influența asupra proceselor globale și să consolideze poziția sa printre principalele puteri maritime.

Principalele obiective ale politicii maritime ale Federației Ruse sunt următoarele:

- menținerea suveranității în apele maritime interioare, marea teritorială, precum și în spațiul aerian de deasupra acestora, pe fundul mării și în subsol;
- exercitarea jurisdicției și protejarea drepturilor suverane în zona economică exclusivă pentru explorarea, exploatarea și conservarea resurselor naturale, atât vii, cât și nevii, situate pe fundul mării, în subsolul său și în apele adiacente, gestionarea acestor resurse, producerea de energie prin utilizarea apei, curenților și vântului, crearea și utilizarea insulelor artificiale, a instalațiilor și structurilor, cercetarea științifică marină și conservarea mediului marin;
- implementarea și protejarea drepturilor suverane asupra platoului continental al Federației Ruse, pentru explorarea și dezvoltarea resurselor sale;
- exercitarea și protejarea libertății mării libere, inclusiv libertatea de navigație, de survol, de pescuit, de cercetare științifică, libertatea de a instala cabluri și conducte submarine;
- protecția teritoriului Federației Ruse pe direcțiile maritime, protecția și securitatea frontierei de stat a Federației Ruse pe mare și în spațiul aerian de deasupra acesteia;
- asigurarea siguranței navigației.

Datorită mobilității sale ridicate și capacității de a rezolva probleme în orice regiune a planetei pentru o perioadă lungă de timp, Marina poate deveni unul dintre cele mai eficiente instrumente ale politicii externe.

Demonstrarea puterii militare, arborarea drapelului național, exercitarea presiunii militare până la utilizarea forței, acțiuni umanitare, acțiuni de menținere a păcii, protejarea drepturilor cetățenilor săi - aceasta este departe de a fi o listă completă a capacităților obiective ale flotei în atingerea obiectivelor politice, în creșterea prestigiului țării, în stabilizarea situației strategice.

Starea actuală a Marinei Federației Ruse, în ciuda reducerii accentuate a componenței sale cantitative (inclusiv a stării sale tehnice), permite încă rezolvarea unui număr de sarcini prioritare la nivelul necesar, dar există tendințe clar exprimate către o reducere „precipitată” suplimentară a potențialului Marinei.

Pentru a preveni o reducere critică a capacităților flotei, în concepția liderilor militari ruși, este necesar să se abordeze în mod cuprinzător problema potențialului său de luptă necesar, luând în considerare o gamă largă de factori de natură politică, economică, tehnologică, de mediu și militară și interrelațiile acestora în cadrul actualului program federal „Oceanul Mondial”.

Marina are o serie de caracteristici: are o infrastructură comună cu statul, este cea mai reprezentativă pe arena internațională, are un set practic complet de mijloace de luptă armată și sisteme de sprijin, ceea ce permite nu numai desfășurarea operațiunilor de luptă împotriva unui inamic naval, ci și să desfășoare operațiuni de pe mare „la țărm”. Armele Marinei sunt create de-a lungul anilor prin eforturile multor întreprinderi. Doar flota este în contact constant cu un potențial inamic chiar și în timp de pace.

Importanța Marinei, amploarea și complexitatea sarcinilor economice, tehnice și sociale legate de întreținerea și construcția flotei, duc problema dezvoltării acesteia dincolo de interesele și capacitățile departamentale ale Ministerului Apărării al Federației Ruse. Prin urmare, este necesar un sprijin specific pentru îmbunătățirea și dezvoltarea Marinei pe termen lung.

Reducerea potențialului de producție al construcțiilor navale și al industriilor conexe care creează arme și echipamente militare, sub nivelul care ar asigura că Marina poate rezolva sarcinile stabilite de stat, creează o amenințare reală la adresa securității Rusiei.

Odată cu prăbușirea Uniunii Sovietice și a Forțelor sale Armate, Flota Mării Negre a suferit cele mai semnificative pierderi în cadrul Marinei. Slăbirea puterii sale este comparabilă în consecințele sale cu evenimentele din anul 1920. Apoi, Aliații l-au obligat pe conducătorul sudului Rusiei și comandant-șef al armatei ruse, generalul Wrangel, să semneze un contract prin care „toate navele militare și comerciale de la Marea Neagră sunt transferate în proprietatea Aliaților”. În cartea sa „Memorii”, a doua parte, Wrangel citează textul unei scrisori de la

comandantul escadrilei ușoare a flotei mediteraneene franceze, contraamiralul Dumesnil, trimisă de pe crucișătorul „Waldeck-Russo”, pe 11 noiembrie 1920.

„Comandantul Escadrilei Ușoare Nr. 9 - Am.”

Crucișătorul Waldeck-Rousseau 11 noiembrie 1920 Contraamiralul Dumesnil, comandantul escadrilei ușoare.

Către Excelența Sa Generalul Wrangel,

Către Comandantul Suprem al Forțelor Armate din Sudul Rusiei.

Excelența Voastră,

Am onoarea să transmit Excelenței Voastre un rezumat al conversației noastre de astăzi și vă rog să nu refuzați să-mi confirmați corectitudinea acestui rezumat înainte de a informa guvernul francez despre acesta:

- „Excelența Voastră, considerând situația de pe front ca fiind fără speranță, nu vedeți alt rezultat acum decât evacuarea întregii populații civile care dorește să evite represaliile bolșevicilor, împreună cu rămășițele Armatei Albe, atât rănite, cât și sănătoase. Pentru a realiza o astfel de evacuare, ajutorul meu este necesar, deoarece nu se poate realiza complet fără acoperirea navelor subordonate mie și cu ajutorul unor transportoare și remorchere franceze.”

Excelență, în cazul în care Franța nu asigură transportul armatei pentru a se alătura armatei frontului ruso-polonez, caz în care armata ar fi gata să continue lupta în acest teatru de operațiuni, considerați că trupele dumneavoastră vor înceta să mai joace rolul unei forțe militare. Solicitați ajutorul Franței pentru ei, ca și pentru toți refugiații civili, întrucât alimentele luate cu dumneavoastră din Crimeea vor ajunge doar pentru zece zile, iar marea majoritate a refugiaților se vor trezi fără niciun mijloc de subzistență.

Activele guvernului Crimeii, care pot fi folosite pentru acoperirea costurilor de evacuare a refugiaților, întreținerea acestora și amenajarea ulterioară, constau dintr-o escadrilă de luptă și o flotă comercială.

„Aceștia nu sunt supuși niciunei obligații financiare, iar Excelența Voastră propune ca aceștia să fie transferați imediat în Franța ca garanție.”

Vă rog să acceptați, Excelență, asigurarea profundului meu respect și devotament.

„Dumesnil”¹.

Publicând această scrisoare, Wrangel recunoaște că, în schimbul asistenței în evacuarea Armatei Albe, propunerea de a preda navele Flotei Mării Negre Aliatilor a venit de la el. Pe ultima pagină a „Memoriilor” sale, el oferă următoarele date: „145.693 de persoane au fost evacuate pe 126 de nave, fără a număra echipajele navelor”.

Cu excepția distrugătorului Zhivoy, care a pierit într-o furtună, toate navele au ajuns în siguranță la Constantinopol. Iar navele rusești s-au dus la britanici, francezi și japonezi.

Discursul lui Wrangel către cadeți în ziua plecării din Crimeea pare foarte curios:

„Abandonată de întreaga lume, armata fără vărsare de sânge, care a luptat nu doar pentru cauza noastră rusă, ci și pentru cauza întregii lumi, își părăsește patria. Mergem într-o țară străină, mergem nu ca niște cerșetori cu mâna întinsă, ci cu capetele sus, în conștiința unei datorii îndeplinite până la sfârșit. Avem dreptul să cerem ajutor de la cei pentru a căror cauză comună am făcut atâtea sacrificii, de la cei care își datorează libertatea și însăși viața acestor sacrificii... Mai departe - scrie el, după ce le-a dat cadeților ordin să încarce, m-am îndreptat spre barcă... Pe neașteptate, șeful misiunii americane, amiralul McColley, care era și el prezent, s-a apropiat. Mi-a strâns mâna mult timp. *„Întotdeauna am fost un admirator al cauzei dumneavoastră și mai mult ca niciodată sunt unul astăzi.”*

Este demn de remarcat faptul că, atunci când generalul francez Janet l-a abordat pe amiralul Kolchak cu aceeași simpatie la Irkutsk, acesta din urmă nu i-a strâns mâna. El considera că francezii nu ar trebui să judece tragedia rusă cel puțin prin faptul că se amestecau în treburile altora în propriul lor beneficiu, și nu pentru nevoile poporului și țării ruse. Generalul Janet, comandantul forțelor aliate din Siberia și Primorye, a extorcat dreptul de a comanda trupele rusești, a încercat să-și însușească „eșalonul de aur”. Dar Kolchak nu a permis acest lucru, motiv pentru care, se pare, a fost predat „roșilor”. Aceasta era „cauza comună” cu aliații, pentru care Gărzile Albe „au suferit atâtea victime”. Și pentru aceste victime, aliații au fost plătiți cu Flota Mării Negre.

¹ Piotr Vranghel – *Memorii*, Editura Istros, 2017, pag. 207.

După cum scrie însuși Wrangel: „Tot ce se afla chiar și puțin pe linia de plutire a părăsit coasta Crimeii.” Rusia Sovietică a rămas fără Flota Mării Negre. Dar aceasta a fost curând recreată și până în anul 1991 a dominat ferm Marea Neagră, care înainte de apariția flotei rusești acolo, timp de trei secole, era considerată un „lac turcesc”.

O soartă tragică, o catastrofă, s-a abătut brusc asupra forțelor navale sovietice din Marea Neagră, în condiții de pace, în timpul luptelor de rutină și al antrenamentului politic.

Flota Mării Negre, mândria și gloria Rusiei, a fost distrusă nu de un dușman jurat, pe care marinarii îl cunoșteau din vedere și cu care, fără îndoială, ar fi avut de-a face, ci de un „prieten jurat”, o țară fraternală, hrănită și crescută de o singură mamă - Patria-Rusia, indiferent cum se numea în diferite epoci. Iar flota a fost distrusă nu de atacuri cu rachete și bombe și de utilizarea minelor terestre, ci de înșelăciune, certuri și ticăloșia oamenilor fără conștiință și onoare, care s-au aflat la putere, nu prin harul lui Dumnezeu.

În anul 1991, la Belovejskaia Pușca, liderii de atunci ai Rusiei, Ucrainei și Belarusului au anunțat sfârșitul URSS. Au început procedurile de divorț. Dar pentru acest caz nu au fost elaborate documente privind divizarea politică, teritorială, democratică, de proprietate și financiară a spațiului și proprietăților fostei URSS. Cât despre divorțul politic, acesta s-a produs simultan: 15 foste republici sovietice au devenit state independente. Dar, în ceea ce privește orice altceva, în acea mare grabă, fără nicio formalizare juridică, s-a decis să se pună principiul că ceea ce are cineva îi aparține. Aceasta a fost o decizie absolut voluntară, fundamental extrem de nedreaptă, care nu a ținut cont de mulți factori cheie, care a distrus soarta a milioane de oameni și a pus minele sub temelia viitoarelor relații interstatuale.

Așadar, în ceea ce privește divizarea teritorială, granițele create artificial în URSS nu pot fi recunoscute ca fiind legale, deoarece referendumurile nu au fost organizate în toate republicile, regiunile și raioanele în rândul populației. Poporul însuși, și nu politicienii aflați temporar la putere, are dreptul să decidă unde locuiesc el și copiii săi. Dacă cineva decide să se mute în patria sa istorică, atunci în acest caz statul în care a trăit acest cetățean ar trebui să plătească migrantului o compensație corespunzătoare contribuției sale la economie, cultură, știință și educație și

să asigure mutarea sa într-un nou loc de reședință, iar țara care primește emigranți este obligată să ofere locuințe temporare și locuri de muncă.

Din teritorii s-au retras fonduri și s-au transferat către alte teritorii, iar toate aceste manipulări au fost efectuate sub pretextul egalizării nivelului de trai și a nivelului cultural în întreaga URSS. Din fondurile unionale, care au fost formate, în principal, pe cheltuiala RSFSR, republicile unionale au primit subvenții pentru întreținerea instituțiilor de stat, a educației, științei și culturii. Investițiile de capital au fost făcute din bugetul de stat pentru construcția de drumuri, întreprinderi, locuințe, infrastructură de transport, depășind fondurile bugetelor republicane. Exista inegalitate salarială pe regiuni, schimburi inegale între republici, motiv pentru care RSFSR a suferit, din nou, cele mai mari pierderi. Pe baza acestui fapt, obiectele și proprietățile, inclusiv cele militare, situate pe teritoriul fiecărei republici, nu au putut fi recunoscute automat ca proprietate a republicii pe teritoriul căreia se află. Obiectele și proprietățile construite sau importate pe cheltuiala altor republici sunt proprietate străină și aparțin proprietarilor lor legali - republicile investitoare. Dreptul de proprietate poate fi schimbat dacă republica pe teritoriul căreia se află obiectele și proprietățile care nu îi aparțin le poate cumpăra de comun acord, dar nu și le poate însuși ilegal.

Rezultatul insecurității normative a divorțului URSS a fost aroganța locală în cele mai pervertite forme, manifestări de naționalism extrem, conflicte sângeroase, confiscări violente de proprietăți, milioane de refugiați, perturbarea legăturilor economice și alte consecințe negative. Acestea s-au reflectat pe deplin în soarta Flotei Mării Negre. Iată ce spune comandantul de atunci al Flotei Mării Negre, amiralul I.V. Kasatonov, despre evenimentele din acea vreme:

„Situția politică s-a transformat în așa fel încât cea mai mare parte a Flotei Mării Negre a ajuns pe teritoriul unui alt stat - Ucraina, care a devenit independentă, iar cealaltă parte a forțelor flotei - pe teritoriul Georgiei, Moldovei și Daghestanului. Mai mult, toate statele au revendicat partea din flotă care a ajuns în mâinile lor.”

Ucraina a dat dovadă de cea mai mare „agilitate”, privatizând energic tancuri, avioane, arme, provizii și... personal militar.

În ceea ce privește acesta din urmă, însă, exista o nuanță. Era necesar să se depună jurământul ucrainean și să se continue servirea „așa cum s-a servit”, deși în alt stat.

Ce ar trebui să fac în această situație? Cine ar fi trebuit să-mi spună, în calitate de comandant al flotei?

Conform Constituției (URSS, pe atunci nu exista altul) - Comandantul Suprem sau Ministrul Apărării. Cu toate acestea, nimeni nu mi-a spus nimic.

Mai rămăsese foarte puțin timp. S-a dovedit că nu era nimeni care să ceară ajutor sau sfaturi. Iar instrucțiuni precum: „*Rămâneți calmi*”, „*Nu cedați provocărilor*” etc. nu au funcționat în aceste condiții, deoarece erau irelevante.

Situația se dezvoltă atât de rapid încât ministrul Apărării, mareșalul aerian E.I. Șapoșnikov, mereu zămbitor, a încetat să mai zâmbescă. Pe 30 decembrie 1991, după întâlnirea de la Minsk a liderilor CSI, unde nu s-au luat decizii privind Flota Mării Negre (cu excepția faptului că era ucraineană, așa cum s-a anunțat pe 11 decembrie la Kiev), E.I. Șapoșnikov, după ce a rostit cuvintele sale „aripate”: „*Ține-te bine, Igor!*”, m-a lăsat în cele din urmă singur în fața unui stat care apăruse brusc și se afirma, ale cărui legi intrau deja în vigoare.

În calitate de comandant al Flotei Mării Negre, după ce am raportat la Moscova toate acțiunile Ucrainei și neprimind nicio instrucțiune, bazându-mă pe sprijinul majorității colegilor mei de serviciu, cărora le explicasem anterior poziția mea, am luat o decizie independentă: ghidat de interesele Rusiei, responsabilitatea față de poporul din Sevastopol și subordonații mei, datorită și principiile mele militare, să nu respect legile Ucrainei, decretele președintelui său, ordinele și instrucțiunile Ministerului Apărării privind transferul Flotei Mării Negre sub jurisdicția Ucrainei. Desigur, acest minister nu era format din experimentatori sau aventurieri începători, ci din lideri experimentați care își calculaseră acțiunile cu mulți pași înainte, care își susțineau acțiunile cu activitățile serviciilor speciale, un aparat ideologic cu orientare naționalistă, multe structuri statale nou create și toată mass-media. Acesta era un complex imens de acțiuni, care, la acea vreme, a eșuat pentru că se făcuseră multe pentru a le perturba influența asupra situației!

Flota Mării Negre nu a jurat credință Ucrainei!!!

76.000 de locuitori ai Mării Negre, fără a-și părăsi pământul istoric, nu și-au pierdut rolul de subiecți ai voinței național-statale și au declarat acest lucru cu voce tare, fie că le-a plăcut sau nu.

Slavă vouă, locuitori ai Flotei Mării Negre, o plecăciune adâncă, dragi locuitori ai Sevastopolului, multe mulțumiri acelor cetățeni ai Rusiei și Crimeii care ne-au susținut!

Un detaliu interesant: atunci când a anunțat că Flota Mării Negre a refuzat să jure credință Ucrainei, crainicul Televiziunii Centrale, A. Gurnov, a făcut referire, dintr-un anumit motiv, la informații din ziarul american The New York Times. Acum este clar că SUA au fost cele care au monitorizat evenimentele care vizau ruptura cât mai rapidă, dorită de Occident, dintre Moscova și Kiev, Rusia și Ucraina, iar conducătorii Ucrainei au acționat strict conform scenariului lor...

Consiliul Militar al Flotei și-a rezolvat sarcina în condiții în care „structurile statale interesate” ale Rusiei erau inactive: Ministerul Apărării, Statul Major General, Ministerul Afacerilor Externe, Consiliul Federației, Administrația Prezidențială, Vicepreședintele, Secretarul de Stat, Consilierul Prezidențial pentru Securitate Națională, Departamentul de Relații Externe al Ministerului Apărării, serviciile speciale, Parchetul Federației Ruse, Tribunalul Militar etc. Am „presat” mult timp ca ultimele două structuri din Sevastopol să fie rusești. I-am contactat pe toți. Dar când li s-a oferit posibilitatea să acționeze în mod legitim, au început imediat să „investigheze încălcările” Consiliului Militar din 1991-1992, și cu mare zel. Uneori părea că acești oameni nu aveau deloc cunoștințe despre istoria Rusiei și nici nu era nevoie să se vorbească despre standarde morale.....

În orice moment, începând cu Împărăteasa Ecaterina cea Mare, politicienii de orice anvergură, acordând atenție Sevastopolului, au avut în minte în primul rând flota, ceea ce era firesc. Un detaliu interesant: începând cu 1786, toți împărații ruși, cu excepția lui Pavel I, au vizitat Sevastopolul. Probabil că nu există un alt astfel de loc în țară excluzând, desigur, ambele capitale, care au fost onorate cu atâta atenție din partea unor persoane auguste.

Odată cu instaurarea puterii sovietice, înalții oficiali ai statului, atunci când vizitau Crimeea, vizitau în mod obligatoriu Sevastopolul și flota. Vizitele lor nu au fost pline de curiozitate în gol - interesul pentru principala fortăreață navală a Mării Negre a fost autentic, iar deciziile luate au fost echilibrate, bine gândite și determinate de oportunitatea dezvoltării sale ulterioare. Vizitele la Sevastopol ale lui I.V. Stalin în 1929 și 1948 au fost fatidice pentru oraș. Înainte și după război, M.I. Kalinin a vizitat acest

oraș. N.S. Hrușciiov, L.I. Brejnev, N.V. Podgornîi, A.M. Kosîghin au vizitat în repetate rânduri Baza Principală a Flotei Mării Negre.

Totuși, Sevastopolul probabil nu a mai văzut niciodată un astfel de „aflux” de politicieni precum cel de după 1991. Și acest lucru nu este surprinzător: dacă oamenii de stat anteriori au venit la flotă și în orașul-erou cu anumite misiuni de natură practică, atunci succesorii lor - nu toți, desigur, dar unii - au căutat să-și sporească capitalul politic pe fundalul „specificităților regionale”. „Problema Flotei Mării Negre, a Sevastopolului și a Crimeii” a devenit pentru unii o scenă bună pentru manifestarea „patriotismului rusesc și a înțelepciunii politice suverane”. Din păcate, aceasta este realitatea. La fel ca și realitatea că poziția fundamental responsabilă a unui număr de personalități politice și publice strălucite a devenit un sprijin pentru locuitorii Mării Negre și ai Sevastopolului în lupta lor dificilă de a păstra Flota Mării Negre și baza sa principală pentru Rusia.

Reiterez, diferiți politicieni au vizitat Sevastopolul în diferiți ani. Unii dintre ei au încercat activ să se alăture jocului de „cărți Crimeea”. Alții au încercat să se implice în afacerile navale și să ajute cumva.

Primarul capitalei ruse, Iuri Lujkov, politician și director de afaceri cu o mentalitate statală și o energie enormă, a fost primul care a sprijinit marinarii Flotei Mării Negre în eforturile lor de a depăși valul de probleme tot mai mari asociate cu divizarea flotei. Iuri Mihailovici și asociații săi au oferit asistență eficientă marinarilor, membrilor familiilor acestora și veteranilor flotei în rezolvarea problemelor sociale și cotidiene. Sute de apartamente au fost construite în Sevastopol, cu ajutorul Moscovei, a fost deschisă aici o școală minunată, funcționează filiala de la Marea Neagră a Universității de Stat din Moscova, numită după M.V. Lomonosov... Lista a ceea ce a făcut Moscova ocupă zeci de pagini. Dar, cel mai important, moscoviții au demonstrat nu numai marinarilor, ci întregii țări - Rusia are nevoie de Flota Mării Negre, rușii nu vor abandona marinarii aflați în necaz.

Încă din primele zile ale obținerii independenței, conducerea ucraineană și-a declarat revendicările asupra întregii Flote a Mării Negre. Profitând de situația generală de la Moscova și din întregul spațiu post-sovietic, autoritățile ucrainene au dus o politică agresivă și ofensivă de confiscare și însușire, fără aranjamente prealabile, a proprietăților și navelor Flotei Mării Negre. Un grup de deputați ai Dumei de Stat - membri ai Comisiei pentru Flota Mării Negre, condus de președintele acesteia, K. F.

Zatulîn, a vizitat Republica Crimeea și Sevastopol în martie 1995. În raportul său acesta a scris despre atitudinea neprietenosă și uneori deschis ostilă față de deputații ruși din partea autorităților ucrainene, despre perturbarea deliberată a întâlnirilor acestora cu crimeenii, despre escaladarea isteriei anti-ruse în Crimeea. Raportul subliniază pericolul reducerii sau desființării unilaterale continue a unităților și bazelor flotei, în timp ce gruparea trupelor ucrainene în Crimeea este în continuă creștere. Desființarea unităților militare rusești este însoțită de transferul unora sau tuturor armelor, aerodromurilor, depozitelor și fortificațiilor. Deputații au atras atenția asupra presiunii sporite din partea conducerii asupra Flotei Mării Negre, care își consideră personalul drept trupe străine. Se fac încercări de a elimina flota, militarii și familiile acestora din Sevastopol și Crimeea. Taxele din flotă către bugetul Ucrainei cresc, iar chiriile sunt umflate. În același timp, comisia guvernamentală rusă face concesii constante în timpul negocierilor cu partea ucraineană și dă dovadă de o evidentă lipsă de respect pentru nevoile flotei. Pe această bază, Comisia și-a exprimat opinia că este prematur să se încheie un Tratat de Prietenie cu Ucraina.

Conducerea rusă a rămas indiferentă față de problema confiscării forțate a navelor, proprietăților navale și infrastructurii de coastă rusești, alimentând, astfel, instinctele de hoți ale oficialilor și ofițerilor ucraineni.

Fostul comandant al Flotei Mării Negre, amiralul Baltin, a fost nevoit să recunoască în martie 1996: *„Flota Mării Negre nu mai există. Toată infrastructura de coastă a fost cedată. Nu există apărare de coastă, sistemul de atac este distrus 100%, sistemul de comandă este distrus 70%, sistemul de sprijin din spate și sprijinul tehnic special este distrus 72%. Sistemul de informații este distrus. Toate acestea au fost făcute prin directive ale Statului Major General al Marinei...”*

Lăcomia nesățioasă a unora și lipsa de voință a altora și-au făcut josnica treabă fără ca vreun foc de armă să fie tras de potențialul inamic.

Prin decizia președinților Rusiei și Ucrainei, care au semnat acordul la Ialta la 3 iulie 1992, Flota Mării Negre devine flota unită a Rusiei și Ucrainei și raportează către doi președinți. În noiembrie 1992, Ministerul Apărării al Ucrainei a emis ordinul nr. 190 din 2.11.92 *„Privind organizarea sprijinului și susținerii vitale a Marinei Ucrainene și a Flotei Mării Negre”*. Conform acestui ordin, asigurarea logisticii, armelor,

materialelor și finanțării Marinei Ucrainene urmează să se realizeze în sistemul general de sprijin al Ministerului Apărării, conform schemei: Ministerul Apărării al Ucrainei - Marina Ucraineană - Flota Mării Negre. Pe parcursul anului 1992 și începutul anului 1993, procesul de depunere a jurământului de credință față de poporul Ucrainei de către militarii unităților și navelor de subordonare centrală și unitățile individuale ale Flotei Mării Negre a continuat.

Semnarea Acordului „Privind măsuri urgente pentru formarea Marinei Ruse și a Marinei Ucrainene pe baza Flotei Mării Negre” de către președinții Ucrainei și Rusiei, la 17 iunie 1993, a marcat începutul divizării juridice și judiciare a Flotei Mării Negre.

La 9 iunie 1995, la Soci, a fost semnat un Acord între președinții Ucrainei și Rusiei privind Flota Mării Negre. Conform acestor documente, 81,7% din navele și vasele Flotei Mării Negre urmau să fie transferate Federației Ruse și 18,3% Ucrainei, proprietățile, armele și rezervele tehnice fiind împărțite în proporție de 50% la 50%.

CONTRACT ÎNTRE FEDERAȚIA RUSĂ ȘI UCRAINA PE FLOTA MĂRII NEGRE

Federația Rusă și Ucraina, denumite în continuare „părți”, hotărâte să consolideze prietenia și cooperarea dintre Federația Rusă și Ucraina, luând act de coincidența intereselor celor două state în bazinul Mării Negre, bazându-se pe documentele ruso-ucrainene semnate anterior, au convenit asupra următoarelor:

Articolul 1.

Pe baza Flotei Mării Negre, sunt create Flota Mării Negre a Federației Ruse și Forțele Navale ale Ucrainei. Flota Mării Negre a Federației Ruse și Forțele Navale ale Ucrainei au sedii separate.

Articolul 2.

Baza principală a Flotei Mării Negre a Federației Ruse, cu sediul central al Flotei Mării Negre a Federației Ruse, se află la Sevastopol. Flota Mării Negre a Federației Ruse folosește facilitățile Flotei Mării Negre din Sevastopol și alte baze destinate operării navelor, aviației, trupelor de coastă, instalațiilor administrative, de luptă, tehnice și de sprijin logistic în Crimeea.

Articolul 3.

Guvernele părților vor soluționa problemele legate de proprietatea Flotei Mării Negre și vor semna un acord separat pe această temă, ținând cont de acordul anterior privind împărțirea proprietății respective într-un raport de 50/50.

Articolul 4.

La împărțirea armamentului, echipamentului militar și mijloacelor de sprijin ale forțelor de apărare a coastei, pușcașilor marini și aviației navale terestre ale Flotei Mării Negre, părțile vor porni de la starea existentă la 3 august 1992.

Articolul 5.

În cazul în care una dintre părți este interesată să utilizeze obiecte care, în conformitate cu termenii prezentului acord, sunt destinate utilizării de către cealaltă parte, problemele vor fi rezolvate prin încheierea unui acord special pentru fiecare caz specific.

Articolul 6.

Fiecare ofițer, aspirant și sublocotenent al Flotei Mării Negre are dreptul de a-și hotărî liber viitorul serviciu.

Articolul 7.

Federația Rusă participă la dezvoltarea sferei socio-economice a orașului Sevastopol și alte zone populate unde va fi staționată Flota Rusă a Mării Negre.

Articolul 8.

Părțile, pentru a menține stabilitatea în regiunea Mării Negre și a asigura securitatea din direcțiile maritime, depun eforturi de interacțiune și cooperare în domeniul naval. Organizarea și cooperarea în acest domeniu vor fi stabilite prin Acordul dintre Marina Rusă și Marina Ucraineană.

Articolul 9.

Părțile vor continua negocierile legate de Flota Mării Negre și, în special, dezvoltarea statutului juridic și a condițiilor pentru prezența Flotei Ruse a Mării Negre pe teritoriul Ucrainei, procedura de realizare a unor soluționări reciproce legate de soluționarea problemei Flotei Mării Negre și alte chestiuni.

Articolul 10.

Pentru a monitoriza implementarea acordurilor privind Flota Mării Negre, se creează o comisie mixtă ruso-ucraineană, formată din delegații de

stat ale Federației Ruse și Ucrainei pentru negocierile privind Flota Mării Negre. Comisia este însărcinată să elaboreze parametri specifici pentru împărțirea facilităților Flotei Mării Negre.

Din Rusia

Președintele Federației Ruse, B. YELȚIN.

Din Ucraina

Președintele Ucrainei, L. KUCIMA. Soci, 9 iunie 1995.

În ianuarie 1996, a început prima etapă a divizării Flotei Mării Negre. Din acea zi, steagurile navale ucrainene au fost arborate pe patru nave lansatoare de rachete ale unității de nave lansatoare de rachete, într-o brigadă separată de rachete și artilerie, pe 17 nave ale fostei baze navale din Crimeea a Flotei Mării Negre.

Părții ucrainene i-au fost predate oficial bazele navale și serviciile din spate din Oceakov, Odessa, Izmail, Donuzlav, Balaklava etc.). Până la 22 mai 1996, partea ucraineană primise:

- 7 din 10 baze navale (70%): Izmail, Odesa, Ochakov, Cernomorskoye, Novoozermy, Balaklava, Kerci;
- 4 din 6 aerodromuri principale (67%): Limanskoye, Vesolye, Oktyabrskoye, Mirny;
- 5 din 7 aerodromuri alternative (71%): Genichesk, Sokologornoye, Bolshoy Tokmak, Venika, Sizovka;
- 4 din 5 locații ale trupelor de coastă (80%): Simferopol, Yevpatoria, Perevalnoye, Mezhygorye. Pe lângă facilitățile preluate sub jurisdicția Ucrainei în perioada 1992-1994, prin acord între ministerele apărării rus și ucrainean, facilități de luptă, de spate și de sprijin tehnic din Bakhchisarai, Stary Krym, Presnovodnoye, Naumovka, Mashino, Dalniy, Melnichny, la gara Proletnaya, în Peschanoye, Novo-Andreyevka, Ivanovka au fost transferate părții ucrainene.

Flota Mării Negre a rămas:

- 3 baze pentru componența navală: Sevastopol, Feodosia și temporar - până la finalizarea reparației navelor Flotei Mării Negre - Nikolaev;
 - 2 aerodromuri principale: Gvardeyskoye, Sevastopol (Kacha) (din 36 disponibile);
 - 2 aerodromuri alternative: Sevastopol (Khersones, Yuzhny);
 - 1 locație a trupelor de coastă: Sevastopol;
- Principală bază navală se află la Sevastopol.

- o bază pentru compoziția navei și un Centru de Testare în Feodosia;

- instalații de sprijin tehnic și din spate în Ialta, Pribrejnii (districtul Sudak), la stația Mamut. În august 1996, primele exerciții la scară largă ale flotei ucrainene „Sea-96” din istorie au avut loc în Marea Neagră, sub steagul Comandantului Suprem al Forțelor Armate ale Ucrainei - președintele Ucrainei, Leonid Kucima. În timpul exercițiilor, la inițiativa personalului marinei, președintele Ucrainei a semnat un decret privind celebrarea anuală a Zilei Marinei Ucrainene la 1 august.

La 31 mai 1997, la Kiev, președinții Ucrainei și Rusiei, Leonid Kucima și Boris Elțin, au semnat Tratatul de prietenie, cooperare și parteneriat dintre Ucraina și Federația Rusă și Acordul privind statutul și condițiile de ședere a Flotei Mării Negre a Federației Ruse pe teritoriul Ucrainei. În esență, aceasta poate fi considerată începutul celei de-a doua și ultime etape a divizării Flotei Mării Negre a fostei URSS.

Flota rusă a Mării Negre și-a pierdut puterea de odinioară, dar nici Ucraina nu și-a creat un status-quo clar definit. Asta ca urmare a legăturilor vechi, atunci când nu există o înțelegere reciprocă fundamentală. Vechiul a fost distrus, iar noul nu a fost creat.

Experiența îndelungată a divizării moștenirii militare a Uniunii Sovietice, în general, și a problemei Flotei Mării Negre, în special, ilustrează cât de dificil este pentru Ucraina și Rusia să găsească un limbaj comun în problemele strâns legate de preocupările de securitate. Chiar și pierderea efectivă a capacității de luptă și a nivelului modern de către Flota Mării Negre din cauza subfinanțării, care, dacă tendințele actuale continuă, va duce la dispariția fizică a subiectului negocierilor în câțiva ani, nu obligă părțile să fie mai flexibile în găsirea unui compromis.

Flota Mării Negre este acum, ca și înainte, o asociație strategică operațională, în ciuda faptului că a fost redusă la maximum în toate componentele.

Flota Mării Negre, conform scopului său, asigură protejarea intereselor rusești în direcția strategică sud-vestică. Flota îndeplinește misiuni în zona operațională care îi este atribuită (Marea Neagră, Marea Mediterană), cu o suprafață totală de peste 2,5 milioane de kilometri pătrați, împărțită în zone maritime apropiate și îndepărtate. Dacă este necesar, în timp de pace, misiunile sunt îndeplinite în afara zonei operaționale.

În prezent, aflându-se în etapa de reformă, Flota Mării Negre, conform structurii organizatorice, include: managementul flotei; forțe de suprafață și submarine; aviație navală; trupe de coastă; unități de luptă, de spate, de sprijin tehnic și de geniu; unități de antrenament și cercetare.

Flota este formată din până la 50 de nave de război și ambarcațiuni, până la 120 de nave auxiliare și până la 80 de aeronave.

Flota este formată în proporție de peste 90% din personal militar.

Din anul 1997 până în prezent, efectivele de luptă ale flotei s-au redus cu 30%. Tendința de reducere a efectivelor de luptă continuă. Principalul motiv este îmbătrânirea navelor, care, la un anumit punct, devin periculoase de operat.

Vârsta medie a navelor flotei este: nave de suprafață - 19-20 de ani; submarine - 14 ani.

Pentru a conserva navele, flota își concentrează principalele eforturi pe menținerea disponibilității tehnice și pe conservarea duratei lor de viață.

Compoziția forțelor flotei permite executarea sarcinilor în conformitate cu planurile de utilizare la un nivel minim suficient.

Forțele de suprafață și submarine ale flotei includ: o bază navală, o divizie, cinci brigăzi și două divizii separate. Există 2 submarine, până la 35 de nave de suprafață, inclusiv: 6 nave de atac, 13 nave antisubmarine, 9 nave de deminare, 7 nave de debarcare, 3 nave de rangul 1 și 12 nave de rangul 2. Există până la 13 ambarcațiuni, inclusiv: 6 nave de atac, 3 nave de deminare și 2 nave de sabotaj antisubmarin.

Aviația este formată din două regimente de aviație, o escadrilă separată de asalt aviatic, unități de luptă, logistice și de sprijin tehnic.

Forța de luptă a aviației navale este formată din până la 80 de aeronave (până la 37 de aeronave, inclusiv 16 avioane de atac și 43 de elicoptere).

Trupele de coastă includ: grupul Crimeea, format dintr-un regiment de marină și un regiment de rachete antiaeriene; grupul caucazian, format din două regimente de rachete, o divizie de artilerie și un batalion de marină.

Forțele flotei sunt controlate de un sistem de posturi de comandă. Baza materială a sistemului de control este sistemul de comunicații, format din noduri staționare și mobile și grupuri de comunicații.

Sistemul de comunicații asigură un control fiabil al forțelor în întreaga zonă operațională a flotei.

Sistemul de supraveghere costieră al flotei include două zone de supraveghere: Crimeea și zona Caucaziană și asigură supravegherea situației maritime la o distanță de 40 până la 120 km, în funcție de dimensiunea țintelor. Asistența acordată submarinelor și navelor de suprafață aflate în pericol, precum și aeronavelor aterizate pe apă este asigurată de unitățile și formațiunile de sprijin pentru căutare și salvare ale flotei, care includ 39 de nave și ambarcațiuni.

Sprijinul tehnic pentru forțele navale este asigurat de agențiile de operare a armamentului și armelor, care includ până la 30 de unități, întreprinderi și instituții.

Autoritățile responsabile cu operarea armelor, în funcție de disponibilitatea stocurilor de arme și materiale, de starea bazei de reparații navale, sunt capabile să îndeplinească sarcini pentru a asigura pregătirea tehnică a forțelor navale.

Spatele naval permite asigurarea completă a activităților zilnice și dispune de rezervele necesare pentru a asigura desfășurarea forțelor pentru mobilizare.

Aprovizionarea flotei cu provizii este menținută în limitele standardelor stabilite.

Unitățile de inginerie și construcții ale flotei îndeplinesc sarcinile care le sunt atribuite în cadrul a 27 de unități.

Una dintre principalele sarcini ale complexului de inginerie și construcții al flotei este construirea de locuințe și facilități socio-culturale pentru militarii Flotei Mării Negre.

Complexul de construcții al flotei permite dezvoltarea a 260-300 de milioane de ruble pe an.

În prezent, în cadrul dezvoltării celor trei acorduri de bază privind Flota Mării Negre, semnate la 28 mai 1997 la Kiev de guvernele Rusiei și Ucrainei, au fost semnate 9 acorduri suplimentare, la 16 martie 2000. Proiectele de acorduri se află în diferite stadii de dezvoltare și se discută o serie de aspecte problematice.

În prezent, principalele eforturi ale flotei sunt concentrate pe construirea și dezvoltarea acesteia, în special pe coasta caucaziană, menținând forțele și trupele în stare de pregătire de luptă stabilită.

Astăzi, în general, rolul Flotei Mării Negre a Federației Ruse se reduce la prevenirea atacurilor de pe mare asupra centrelor administrative și

industriale, asupra grupurilor de trupe de pe coastă, la respingerea invaziei trupelor inamice de pe mare în direcția sud-vest și la asigurarea activităților de producție ale navelor departamentelor civile.

Astfel, Flota Mării Negre joacă un rol important în implementarea politicii de stat în regiunea de sud în timp de pace și trebuie să rămână un mijloc puternic de atingere a obiectivelor politice în cursul unei posibile lupte armate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Piotr Vranghel *Memorii*, Editura Istros, 2017.

